

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Ρατσισμός, διακρίσεις,
μισαλλοδοξία και εξτρεμισμός:
Διδάγματα από εμπειρίες
στην Ελλάδα και την Ουγγαρία

FRA

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

Η παρούσα έκθεση πραγματεύεται ζητήματα που άπτονται της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας (άρθρο 1), του δικαιώματος στη ζωή (άρθρο 2), και του δικαιώματος στην ακεραιότητα του προσώπου (άρθρο 3), της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης (άρθρο 4), της απαγόρευσης των διακρίσεων (άρθρο 21), της πολιτιστικής, θρησκευτικής και γλωσσικής πολυμορφίας (άρθρο 22) και του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου (άρθρο 47), τα οποία εμπίπτουν στον τίτλο I «Αξιοπρέπεια», στον τίτλο III «Ισότητα» και στον τίτλο VI «Δικαιοσύνη» του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*): Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το διαδίκτυο (<http://europa.eu>).

FRA – Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία
Τηλ.: +43 158030-0 – Φαξ: +43 158030-699
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: info@fra.europa.eu – fra.europa.eu

Βιβλιογραφικό δελτίο υπάρχει στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014

ISBN 978-92-9239-428-8
doi:10.2811/65038

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή για μη εμπορικούς σκοπούς με αναφορά της πηγής.

Printed in Luxembourg

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΑΝΑΚΥΚΛΩΜΕΝΟ ΧΑΡΤΙ ΧΩΡΙΣ ΧΛΩΡΙΟ (PCF)

Ρατσισμός, διακρίσεις, μισαλλοδοξία και εξτρεμισμός: Διδάγματα από εμπειρίες στην Ελλάδα και την Ουγγαρία

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
1. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ: ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ, ΤΗ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	9
Προκαταλήψεις, διακρίσεις και εγκλήματα μίσους κατά μεταναστών.....	11
Παράγοντες που δυσχεραίνουν την αποτελεσματική εφαρμογή μέτρων αντιμετώπισης.....	21
Η περίπτωση της Χρυσής Αυγής.....	27
2. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ: ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ, ΤΗ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ	31
Προκαταλήψεις, διακρίσεις και εγκλήματα μίσους κατά Ρομά.....	33
Αντισημιτισμός και λοιπές μορφές προκαταλήψεων	39
Παράγοντες που δυσχεραίνουν την αποτελεσματική εφαρμογή μέτρων αντιμετώπισης.....	44
Η περίπτωση του Jobbik.....	49
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ.....	53
Εθνικές στρατηγικές καταπολέμησης ρατσιστικών και λοιπών συναφών εγκλημάτων	55
Καταπολέμηση ρατσιστικών και συναφών εγκλημάτων.....	55
Ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην αστυνομία	56
Καταπολέμηση εξτρεμισμού.....	58
Συνεργασία μεταξύ διαφόρων φορέων	59
Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την πολυμορφία.....	59
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	61
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΜΕ ΑΡΧΕΣ, ΘΕΣΜΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ.....	65
Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης.....	65
Χρηματοδοτικό πρόγραμμα «Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια» 2007-2013	65
Πρόγραμμα «Δικαιώματα και Ιθαγένεια» 2014-2020 – ΓΔ Δικαιοσύνη	66
Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας – Μέσο για τη χρηματοδοτική στήριξη της αστυνομικής συνεργασίας, της πρόληψης και καταστολής της εγκληματικότητας και της διαχείρισης των κρίσεων.....	67
Πρόγραμμα «Δικαιοσύνη».....	67
Πρόγραμμα Progress.....	68
EIDHR – Ευρωπαϊκό μέσο για την προαγωγή της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου.....	69

Εισαγωγή

Αποστολή του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) είναι να παρέχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τα κράτη μέλη της, όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνδρομή και συμβουλές εμπειρογνομόνων σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα. Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 168/2007 του Συμβουλίου (ιδρυτικό κανονισμό), στο πλαίσιο της επιτέλεσης της αποστολής του ο Οργανισμός «διατυπώνει και δημοσιεύει συμπεράσματα και γνώμες επί ειδικών θεμάτων [...] είτε με δική του πρωτοβουλία είτε κατόπιν αιτήματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου ή της Επιτροπής». Ο κανονισμός προβλέπει ακόμη ότι ο Οργανισμός «θα πρέπει να συντάσσει θεματικές εκθέσεις σε θέματα ιδιαίτερης σημασίας για τις πολιτικές της Ένωσης»¹.

Ο Οργανισμός συλλέγει αντικειμενικά, αξιόπιστα και συγκρίσιμα στοιχεία και πληροφορίες από ορισμένα ή από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, αναλόγως με τη σημασία που έχει κάθε θέμα για κάθε χώρα. Κάποια ζητήματα απαιτούν ενδεχομένως αναλυτική εξέταση της κατάστασης σε συγκεκριμένα κράτη μέλη. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο Οργανισμός δημοσιεύει «θεματική έκθεση» για το οικείο κράτος μέλος σε στενή συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές του. Μέχρι σήμερα, ο Οργανισμός έχει δημοσιεύσει δύο θεματικές εκθέσεις για συγκεκριμένα κράτη μέλη: «Coping with a fundamental rights emergency: The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner» (Αντιμέτωποι με έκτακτη ανάγκη όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα – Η κατάσταση των ατόμων που περνούν τα ελληνικά χερσαία σύνορα με παράτυπο τρόπο) και «Violent attacks against Roma in the Ponticelli district of Naples» (Βίαιες επιθέσεις κατά Ρομά στην περιοχή Ποντιτσέλι της Νάπολης) στην Ιταλία. Στο πλαίσιο της διεξαγωγής αρκετών ερευνών του, ο Οργανισμός επιλέγει να καλύψει συγκεκριμένο αριθμό κρατών μελών, π.χ. στο πλαίσιο της έρευνας σχετικά με τις εμπειρίες διακρίσεων, κοινωνικής περιθωριοποίησης και βίας μεταξύ νεαρών μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων επέλεξε να καλύψει τρία κράτη μέλη, στο πλαίσιο της έρευνας σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε περιπτώσεις διακρίσεων κάλυψε οκτώ κράτη μέλη, και στο πλαίσιο της έρευνας με θέμα αντιλήψεις και εμπειρίες σχετικά με τον αντισημιτισμό κάλυψε εννέα κράτη μέλη².

Οι θεματικές εκθέσεις συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση τόσο των παραγόντων που ευνοούν την αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών για τα θεμελιώδη δικαιώματα, όσο και των παραγόντων που τη δυσχεραίνουν, διευκολύνοντας τον εντοπισμό πρακτικών που εφαρμόζονται σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ ή/και που εμπεριέχονται στις πολιτικές της Ένωσης οι οποίες δύνανται να μεταφερθούν και να εφαρμοστούν στο κράτος το οποίο αφορά η θεματική έκθεση. Τα ανωτέρω αναφέρονται στα συμπεράσματα της συνεδρίασης του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της 23ης Μαΐου 2011 με τα οποία το Συμβούλιο, υπό την Προεδρία της Ουγγαρίας, καλούσε τον Οργανισμό, «να αξιοποιήσει περαιτέρω την πρακτική της έκδοσης θεματικών εκθέσεων για ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με την εφαρμογή της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και από τα κράτη μέλη εντός του πεδίου των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων τους»³.

Στα συμπεράσματα της συνεδρίασης του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων σχετικά με την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους, τα οποία εκδόθηκαν στις 5 και 6 Δεκεμβρίου 2013, το Συμβούλιο της ΕΕ επικρότησε τη σημαντική συμβολή του Οργανισμού στην παροχή εξειδικευμένων και ανεξάρτητων αναλύσεων σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα που εμπίπτουν στο πεδίο της εντολής του. Τα συμπεράσματα εφιστούσαν την προσοχή σε πρόσφατες εκθέσεις του Οργανισμού, οι οποίες κατέγραφαν την έκταση και τον αντίκτυπο των εγκλημάτων μίσους στην Ευρώπη και συνιστούσαν την ανάληψη δράσεων προκειμένου να δοθεί μεγαλύτερη προβολή στα εγκλήματα μίσους και να αναγνωριστούν τα δικαιώματα των θυμάτων σε τρία επίπεδα: νομοθεσία, πολιτική και πρακτική. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλούσε συγκεκριμένα τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, την Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία (Cepol), την Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Ευρωπόλ) και τη Eurojust, τον οργανισμό της ΕΕ που είναι αρμόδιος για τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους. Πρότεινε δε να αξιοποιήσουν από κοινού τις γνώσεις και την εμπειρία τους, στο πλαίσιο πάντοτε των αντίστοιχων εντολών τους. Στα συμπεράσματά του, το Συμβούλιο της ΕΕ καλεί τον Οργανισμό να συνεχίσει να αξιολογεί με

1 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 168/2007 του Συμβουλίου της 15ης Φεβρουαρίου 2007 για την ίδρυση Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ L 53 2007, σελ. 4-5.
2 Βλ.: FRA (2011α), FRA (2009α), FRA (2010α), FRA (2011β) και FRA (2012α), και FRA (2013α).

3 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2011), Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες για την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 3092η συνεδρίαση του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, Βρυξέλλες, 23 Μαΐου 2011, βλ. δικτυακό τόπο: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/genaff/122181.pdf.

αντικειμενικό, αξιόπιστο και συγκρίσιμο τρόπο την έκταση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και άλλων μορφών εγκλημάτων μίσους μέσω της διεξαγωγής ερευνών σε ολόκληρη την ΕΕ. Τον καλεί ακόμη να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη της ΕΕ, να διευκολύνει τη μεταξύ τους ανταλλαγή καλών πρακτικών και να τα συνδράμει, κατόπιν αιτήματός τους, στην προσπάθειά τους να αναπτύξουν αποτελεσματικές μεθόδους για την αύξηση του ποσοστού καταγγελιών και τη διασφάλιση της ορθής καταγραφής των εγκλημάτων μίσους⁴.

Στα συμπεράσματά της ίδιας συνεδρίασης σχετικά με την αξιολόγηση του Οργανισμού, το Συμβούλιο καλούσε επιπλέον τα κράτη μέλη της ΕΕ να αξιοποιούν πλήρως την εμπειρογνωμοσύνη του Οργανισμού, εντός των ορίων πάντοτε των αρμοδιοτήτων του⁵.

Η καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και συναφών μορφών μισαλλοδοξίας αποτελεί μόνιμο χαρακτηριστικό του πολυετούς πλαισίου του Οργανισμού, στο οποίο καθορίζονται οι τομείς εργασίας του. Το τρέχον πλαίσιο, το οποίο καλύπτει την περίοδο 2013-2017, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τον θεματικό τομέα των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών ή άλλων φρονημάτων, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, παρουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού⁶.

Η πλέον συναφής με το συγκεκριμένο θέμα νομοθεσία της ΕΕ είναι η Απόφαση-Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2008 για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου και η Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 2000 περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής. Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν δεσμευθεί επιπλέον να σέβονται και να

προστατεύουν τις αξίες που κατοχυρώνονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ): «Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.»⁷.

Στις ετήσιες εκθέσεις του, ο Οργανισμός εξετάζει αναλυτικά την κατάσταση που επικρατεί σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ όσον αφορά τις διακρίσεις, τον ρατσισμό και τις συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας. Στην ετήσια έκθεση που δημοσίευσε τον Ιούνιο του 2013, ο Οργανισμός αναφέρει ότι «η διάπραξη εγκλημάτων που υποκινούνται από τον ρατσισμό, την ξενοφοβία και τις συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας, η ενσωμάτωση στοιχείων εξτρεμιστικών ιδεολογιών στον πολιτικό και δημόσιο λόγο, και οι εθνοτικές διακρίσεις στην υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, την απασχόληση και τη στέγαση συνεχίζονται με αμείωτη ένταση σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)»⁸. Δεδομένης της κατάστασης, ο Οργανισμός επεσήμανε ότι προκαλούν αυξανόμενη ανησυχία σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο οι συνεχιζόμενες διακρίσεις και οι εκδηλώσεις ρατσισμού και συναφών μορφών μισαλλοδοξίας σε δύο κράτη μέλη της ΕΕ, και συγκεκριμένα

4 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2013), Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνεδρίαση Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, Βρυξέλλες, 5-6 Δεκεμβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/jha/139949.pdf.

5 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2013), Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την αξιολόγηση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνεδρίαση Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, Βρυξέλλες, 5-6 Δεκεμβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/jha/139961.pdf.

6 Βλ.: Απόφαση αριθ. 252/2013/ΕΕ του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 2013 σχετικά με τη θέσπιση πολυετούς προγράμματος-πλασίου για την περίοδο 2013-2017 του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ 2013 L 79.

7 Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), ΕΕ 2012 C 326, σελ. 187.

8 FRA (2013β).

στην Ελλάδα και την Ουγγαρία⁹, τα οποία παρουσιάζουν επιπλέον το μοναδικό στην ΕΕ φαινόμενο της αντιπροσώπευσης στα εθνικά τους κοινοβούλια δύο

9 Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2013), *Έκθεση του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα από τις 28 Ιανουαρίου έως την 1 Φεβρουαρίου 2013*, CommDH(2013), 16 Απριλίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstranetServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2275537&SecMode=1&DocId=2004246&Usage=2> Ύπατη Αρμοσθεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2012), «Ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των Μεταναστών ολοκληρώνει την τέταρτη και τελευταία επίσκεψη χώρας στο πλαίσιο της περιφερειακής μελέτης του για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ελλάδα», Δελτίο Τύπου, 3 Δεκεμβρίου 2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=12858&LangID=E: Ελλάδα, Σύλληγορος του Πολίτη (2013), *Το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα και η αντιμετώπισή του*, Ειδική έκθεση, Σεπτέμβριος 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.synigoros.gr/resources/docs/eidikiekthesiratsistikiviva.pdf Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) (2013), *Ανεπιθύμητοι επισκέπτες: Καταχρηστικές πρακτικές της Ελληνικής Αστυνομίας κατά των μεταναστών στην Αθήνα*, βλ. δικτυακό τόπο: www.hrw.org/sites/default/files/reports/greece0613_ForUpload.pdf Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), Κοινοβουλευτικές ερωτήσεις: Δηλώσεις ρατσιστικού περιεχομένου από έλληνες βουλευτές στη Βουλή των Ελλήνων, βλ. δικτυακό τόπο: www.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2013-009567+0+DOC+XML+Vo//EN Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2010), *Consideration of reports submitted by States parties under Article 40 of the Covenant, Concluding observations of the Human Rights Committee - Hungary* (Εξέταση εκθέσεων που υποβλήθηκαν από τα συμβαλλόμενα κράτη δυνάμει του άρθρου 40 του Συμφώνου, Καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - Ουγγαρία), CCPR/C/HUN/CO/5, βλ. δικτυακό τόπο: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fHUN%2fCO%2f5&Lang=en Υπηρεσία Νομικής Υπεράσπισης Εθνικών και Εθνοτικών Μειονοτήτων, Διεθνές και Σερβικό Ινστιτούτο Βουδαπέστης για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (2010), *Shadow report to Hungary's fifth periodic report under the ICCPR* (Έκθεση σχετικά με την πέμπτη περιοδική έκθεση της Ουγγαρίας δυνάμει της Διεθνούς Σύμβασης για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα - ICCPR), βλ. δικτυακό τόπο: www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/LDBNEM_Hungary100.pdf Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) (2012), *ECRI conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Hungary subject to interim follow-up* (Συμπεράσματα της ECRI σχετικά με την εφαρμογή των συστάσεων προς την Ουγγαρία που αποτελούν αντικείμενο ενδιάμεσης παρακολούθησης), βλ. δικτυακό τόπο: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Hungary/HUN-IFU-IV-2012-008-ENG.pdf ΟΑΣΕ, Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-ODIHR (2010), *Addressing violence, promoting integration: Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary* (Αντιμετωπίζοντας τη βία, προάγοντας την ενσωμάτωση: Επιτόπια αξιολόγηση περιστατικών βίας κατά Ρομά στην Ουγγαρία), Βαρσοβία, βλ. δικτυακό τόπο: www.osce.org/odihr/68545 Κυβέρνηση της Ουγγαρίας (2013), *Memorandum: remarks of the Government of Hungary on the report of the European Parliament on the situation of fundamental rights in Hungary* (Υπόμνημα: Παρατηρήσεις της κυβέρνησης της Ουγγαρίας σχετικά με την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ουγγαρία), βλ. δικτυακό τόπο: www.kormany.hu/download/1/03/foooo/Hungarian%20Memorandum%20on%20the%20Tavares%20report.pdf

κομμάτων με εξτρεμιστική ρητορική: τη *Χρυσή Αυγή* στην Ελλάδα που στοχεύει κυρίως κατά των παράτυπων μεταναστών, και την Κίνηση για μια Καλύτερη Ουγγαρία (*Jobbik Magyarorszáért Mozgalom*) στην Ουγγαρία που στρέφεται κυρίως κατά των Ρομά και των Εβραίων. Η Χρυσή Αυγή οργανώνει τα μέλη της σε παραστρατιωτικές ομάδες και έχει άμεση εμπλοκή σε βίαιες εγκληματικές δραστηριότητες, ενώ το Jobbik υποστηρίζει ανοικτά παρόμοιες δραστηριότητες από παραστρατιωτικές οργανώσεις ή ομάδες. Παρά τις προσπάθειες αμφοτέρων των κρατών μελών να σταματήσουν τέτοιες δραστηριότητες, τα στοιχεία των δημοσκοπήσεων δείχνουν ότι η δημοτικότητά τους παραμένει σχετικά υψηλή, ιδιαίτερα μεταξύ των νεότερων ηλικιακών ομάδων.

Δεδομένης της κατάστασης, ο Οργανισμός ανέλαβε την πρωτοβουλία να συντάξει την παρούσα θεματική έκθεση για να εξεταστεί ενδελεχώς η αποτελεσματικότητα των μέτρων αντιμετώπισης του ρατσισμού, των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού που λαμβάνουν οι αρχές, οι θεσμικοί φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Η θεματική έκθεση εντοπίζει ακόμη διάφορους παράγοντες που παρεμποδίζουν ενδεχομένως την αποτελεσματική εφαρμογή των υλοποιούμενων δράσεων, προτείνοντας μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν για την άρση των εμποδίων αυτών, καθώς και παράγοντες που ευνοούν την αποτελεσματική εφαρμογή οι οποίοι πιθανώς δεν αξιοποιούνται πλήρως.

Από την έρευνα προκύπτει ότι η κατάσταση στα δύο κράτη μέλη της ΕΕ παρουσιάζει ορισμένα κοινά στοιχεία. Για παράδειγμα, και στα δύο κράτη οι αρχές διστάζουν να αποδεχτούν τη βαρύτητα και τον κοινωνικό αντίκτυπο του φαινομένου. Και τα δύο κράτη πρέπει να διαχειριστούν την επιρροή στην κοινή γνώμη κομμάτων με διασυνδέσεις σε παραστρατιωτικές δράσεις και εξτρεμιστική ρητορική. Προκύπτουν, όμως, και σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, π.χ. στο επίπεδο της επίσημης νομικής προστασίας κατά των διακρίσεων και των εγκλημάτων μίσους ή στις προσπάθειες που γίνονται για ένταξη των μεταναστών και των μειονοτήτων στην κοινωνία. Λόγω των διαφορών αυτών, κρίθηκε αναγκαία η υιοθέτηση της προσέγγισης της περιπτωσιολογικής μελέτης κατά τη σύνταξη της έκθεσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η λήψη υπόψη των ιδιαιτεροτήτων των δύο εθνικών πλαισίων. Η έκθεση αποτελείται επομένως από δύο ενότητες όπου εξετάζεται η κατάσταση σε κάθε κράτος μέλος ξεχωριστά και από μία τελική ενότητα όπου διατυπώνονται κοινά συμπεράσματα και εκτιμήσεις για το σύνολο της ΕΕ.

Η ανάλυση που περιέχεται στην παρούσα έκθεση βασίζεται κατά κύριο λόγο σε συναντήσεις συλλογής στοιχείων τις οποίες πραγματοποίησαν κατά το

δεύτερο εξάμηνο του 2013 ανώτερα στελέχη του Οργανισμού με αρμόδιους υπαλλήλους, εισαγγελείς, αστυνομικούς, βουλευτές, θεσμικούς φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μη κυβερνητικές οργανώσεις και των δύο κρατών μελών (βλ. παράρτημα). Οι συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν με τη συνδρομή των αρμοδίων κρατικών υπαλλήλων που έχουν διοριστεί από την Ελλάδα και την Ουγγαρία ως σύνδεσμοι στον Οργανισμό. Επιθυμούμε να ευχαριστήσουμε τις

κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Ουγγαρίας, καθώς και όλους τους άλλους φορείς με τους οποίους συνεργαστήκαμε, για τη σημαντική συμβολή τους στο πλαίσιο των εν λόγω συναντήσεων. Η ανάλυση βασίζεται επιπλέον σε στοιχεία τα οποία συλλέχθηκαν από τον Οργανισμό ή παρασχέθηκαν από τους φορείς με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός είτε κατά τη διάρκεια είτε μετά το πέρας των συναντήσεών τους.

1. Περίπτωση: Αντιμετωπίζοντας το ρατσισμό, τη ξενοφοβία και συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας στην Ελλάδα

Μέλη της Βουλής των Ελλήνων, εκπρόσωποι της κυβέρνησης και δημόσιοι λειτουργοί με τους οποίους συναντήθηκαν στελέχη του Οργανισμού ανέφεραν ότι τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί στην Ελλάδα απότομη αύξηση των φαινομένων ρατσιστικής βίας, διακρίσεων, μισαλλοδοξίας και εξτρεμισμού. Απέδωσαν την αύξηση των φαινομένων αυτών στον συνδυασμό δύο αλληλένδετων παραγόντων: αφενός στις συνέπειες που είχε η οξεία οικονομική κρίση σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, και ιδίως στη δραματική αύξηση της ανεργίας των νέων¹⁰, και αφετέρου στον υπερβολικά υψηλό αριθμό υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα, ιδιαίτερα αιτούντων άσυλο και παράτυπων μεταναστών, πολλοί από τους οποίους διαβιούν σε συνθήκες ένδειας στο κέντρο της Αθήνας¹¹.

10 Σύμφωνα με την Eurostat, τον Ιούνιο του 2013 το συνολικό ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα ανήλθε στο 27,3 % (άτομα ηλικίας 15-74 ετών) και η ανεργία των νέων στο 58,2 % (άτομα ηλικίας κάτω των 25 ετών). Τα ποσοστά αυτά των ανέργων επί του συνολικού εργατικού δυναμικού έχουν υπολογιστεί βάσει του ορισμού του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ΔΓΕ). Τα στοιχεία παρουσιάζονται σε εναρμονισμένη μορφή προσαρμοσμένη στις εποχικές διακυμάνσεις.

11 Από την ερμηνεία των στοιχείων για τις προσαγωγές προκύπτει ότι ο αριθμός των παράτυπων μεταναστών ανερχόταν το 2011 σε 390.000 άτομα το πολύ. Βλ.: Μαρούκης, Θ.(2012), *Update report Greece: The number of irregular migrants in Greece at the end of 2010 and 2011*, Database on irregular migration (Έκθεση ενημέρωσης για την Ελλάδα: Ο αριθμός παράνομων μεταναστών στην Ελλάδα στα τέλη του 2010 και το 2011, Βάση δεδομένων για την παράνομη μετανάστευση), βλ. δικτυακό τόπο: http://irregular-migration.net/fileadmin/irregular-migration/dateien/4.Background_Information/4.5.Update_Reports/Maroukis_2012_Update_report_Greece_2.pdf). Το 2012, ο πληθυσμός των αλλοδαπών που διέμεναν στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των πολιτών από χώρες εντός και εκτός ΕΕ, ανερχόταν σε 975.374 άτομα, αριθμός που αντιστοιχεί στο 8,8 % του συνολικού πληθυσμού. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο από το διπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ, αλλά χαμηλότερο από τα αντίστοιχα ποσοστά στην Αυστρία, το Βέλγιο, τη Γερμανία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, την Ισπανία, την Κύπρο, τη Λετονία και το Λουξεμβούργο. Ο αντίστοιχος αριθμός για το 2001 ανερχόταν σε 762.191 αλλοδαπούς διαμένοντες, ενώ για το 2004 σε 891.197 αλλοδαπούς διαμένοντες (στοιχεία διαθέσιμα στον δικτυακό τόπο: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/main_tables).

Από τις συναντήσεις που είχε ο Οργανισμός με όλους τους συνομιλητές του στην Ελλάδα κατέστη σαφές ότι το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν παρέχει επαρκή προστασία από τον ρατσισμό, την ξενοφοβία και τις συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας. Πρόσφατα, ωστόσο, καταβλήθηκαν εντατικότερες προσπάθειες προς την κατεύθυνση της θέσπισης νέας νομοθεσίας για τη διευθέτηση ζητημάτων μετανάστευσης και ρατσισμού.

Διάφοροι συνομιλητές με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός ανέφεραν ότι οι σοβαρές μειώσεις ανθρώπινων και οικονομικών πόρων στον δημόσιο τομέα, στα πλαίσια των δημοσιονομικών και διοικητικών μεταρρυθμίσεων του δημοσίου βάσει του πρώτου και δεύτερου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, περιόρισαν σημαντικά τις δυνατότητες αποτελεσματικής αντιμετώπισης των φαινομένων αυτών από τις αρχές.¹²

Σύμφωνα με τους συνομιλητές αυτούς, ο μεγάλος αριθμός παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα είναι ως επί το πλείστον απόρροια της άνισης, κατά την άποψή τους, κατανομής μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ του βάρους της υποδοχής υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι αναζητούν άσυλο ή καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης στην ΕΕ¹³. Υποστηρίζουν ακόμη ότι αυτή η άνιση κατανομή του βάρους υποδοχής εξηγεί εν μέρει την αυξανόμενη επιρροή του εξτρεμιστικού κόμματος της Χρυσής

12 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Οικονομικές και Χρηματοδοτικές Υποθέσεις, Χρηματοδοτική συνδρομή στην Ελλάδα, 29 Σεπτεμβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/.

13 Όσον αφορά το άσυλο, ήταν συχνές οι αναφορές στην ανάγκη εκ νέου αξιολόγησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου της 18ης Φεβρουαρίου 2003 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, ΕΕ 2003 L 050, βλ. δικτυακό τόπο: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0343:EL:HTML>.

Αυγής¹⁴ και το ποσοστό που έλαβε στις εκλογές του 2012, καθώς και τις συνεχιζόμενες απειλές και επιθέσεις σε μετανάστες από εξτρεμιστικές ομάδες.

Ο Οργανισμός συναντήθηκε επίσης με εκπροσώπους θεσμικών φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μη κυβερνητικών οργανώσεων οι οποίοι έκαναν λόγο για κάθετη αύξηση της ρατσιστικής βίας, των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού στην ελληνική κοινωνία. Χωρίς να υποβαθμίζουν τη σοβαρότητα του αντίκτυπου της οικονομικής κρίσης, δήλωσαν ότι για την κατάσταση ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό επίσης τα αναποτελεσματικά μέτρα αντιμετώπισης που εφαρμόζουν οι αρχές εδώ και πολλά χρόνια. Κατά την άποψή τους, η μη λήψη αποτελεσματικών μέτρων από την πολιτεία μπορεί να αποδοθεί στην περιορισμένη επίγνωση των αρμοδίων πολιτικών όσον αφορά την έκταση και τον ευρύτερο κοινωνικό αντίκτυπο του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, καθώς και στην περιορισμένη εμπειρογνωμοσύνη των δημόσιων φορέων, και συγκεκριμένα των αστυνομικών αρχών, όσον αφορά την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων.

Όπως επεσήμαναν, παρά το γεγονός ότι η ένταση και η συχνότητα των κρουσμάτων ρατσιστικής βίας και μισαλλοδοξίας αυξήθηκαν τα τελευταία χρόνια, υπάρχουν πολλά στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι τα φαινόμενα αυτά υπόβοσκαν στη χώρα από πολύ παλιότερα. Σε εκθέσεις που έχουν συνταχθεί από θεσμικούς εθνικούς φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ),¹⁵ από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (ECRI), από διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις, όπως το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch), καθώς και από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, γίνονται επανειλημμένως συνεχείς αναφορές στη συνεχιζόμενη εκδήλωση φαινομένων ρατσισμού και μισαλλοδοξίας στη χώρα, και στην απουσία αποτελεσματικών μέτρων αντιμετώπισης.

Ήδη το 2001, η ΕΕΔΑ σημείωνε, για παράδειγμα, ότι οι «ιδιαιτέρα βίαιες, πρωτόγνωρες για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, ενέργειες ελλήνων πολιτών αλλά και δημοσίων (αστυνομικών) οργάνων, τα έτη 1999–2001, κυρίως κατά αλλοδαπών μεταναστών που διέμεναν νόμιμα στην Ελλάδα, αλλά και κατά μελών της κοινότητας των Ρομά, έχουν καταστήσει πλέον σαφές ότι η ελληνική Πολιτεία οφείλει να προβεί άμεσα στην εισαγωγή και εφαρμογή νέας,

ολοκληρωμένης νομοθεσίας για την προστασία από και την εξάλειψη «φυλετικών διακρίσεων» στην Ελλάδα»¹⁶. Το 2003, η Επιτροπή ECRI του Συμβουλίου της Ευρώπης επεσήμανε ότι «πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ομάδες που εκτίθενται στον ρατσισμό και την μισαλλοδοξία πηγάζουν άμεσα από την στάση που τηρεί έναντί τους η πλειονότητα του πληθυσμού. Όταν οι εθνικές αρχές μελετούν τη λήψη μέτρων που προάγουν την ανοχή έναντι ατόμων διαφορετικής εθνικής προέλευσης ή διαφορετικού θρησκευματος ή ομολογίας, είναι συχνά τόσο σφοδρή η αντίδραση της πλειονότητας που οι αρχές προτιμούν να παύσουν ή ακόμη και να οπισθοχωρήσουν. Παρά τις προσπάθειες των ελληνικών αρχών να ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη ως προς τους κινδύνους του ρατσισμού, τα μέσα ενημέρωσης, οι πολιτικοί, οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι θρησκευτικοί ηγέτες, περιλαμβανομένων και εκείνων της επικρατούσας θρησκείας, και το ευρύτερο κοινό, συνεχίζουν συχνότατα να επιδίδονται σε ρατσιστικά σχόλια κατά των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, και κατά των Ρομά, των Εβραίων και όλων όσων δεν είναι ελληνικής καταγωγής ή δεν ομολογούν την επικρατούσα θρησκεία»¹⁷.

Συνεπώς, η επικρατούσα άποψη ότι τα φαινόμενα ρατσιστικής βίας, διακρίσεων, μισαλλοδοξίας και εξτρεμισμού θα πρέπει να αποδοθούν κυρίως σε νεοεμφανιζόμενα προβλήματα, όπως η οικονομική κρίση και η μετανάστευση, δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη αποτελεσματικών μέτρων αντιμετώπισής τους. Η άποψη αυτή, την οποία εξέφρασαν σχεδόν όλοι οι εκπρόσωποι των ελληνικών αρχών με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός, παραγνωρίζει τα ευρήματα παλαιότερων εκθέσεων, όπως αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω σχετικά με την ύπαρξη ευρύτερων προβλημάτων μισαλλοδοξίας και ίσης μεταχείρισης στην ελληνική κοινωνία. Τα προβλήματα αυτά αδιαμφισβήτητα επιδεινώνονται από την οξεία οικονομική κρίση, αλλά δεν οφείλονται απαραίτητως σε αυτή. Η αναγνώριση των ευρύτερων αυτών προβλημάτων θα συνιστούσε σημαντικό βήμα για την ανάπτυξη στοχευμένων και αποτελεσματικών μέτρων αντιμετώπισης της κατάστασης.

Η σοβαρότητα της κατάστασης όσον αφορά τα κρούσματα ρατσιστικών επιθέσεων τεκμηριώνεται από στοιχεία που έχει συλλέξει το Δίκτυο Καταγραφής

14 BBC News (2013), «Profile: Greece's far-right Golden Dawn party» (Έρευνα: Το ελληνικό ακροδεξιό κόμμα Χρυσή Αυγή), 1 Οκτωβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.bbc.co.uk/news/world-europe-24346993.

15 Ελληνική Δημοκρατία, Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, βλ. δικτυακό τόπο: www.nchr.gr/.

16 Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2001), *Ετήσια έκθεση*, Αθήνα, σελ. 202, βλ. δικτυακό τόπο: www.nchr.gr/images/pdf/aithsies_ektheseis/2001/ekthesi2001_gr.pdf.

17 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (2003), *Τρίτη έκθεση για την Ελλάδα*, της 5ης Δεκεμβρίου 2003, βλ. δικτυακό τόπο: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/greece/GRC-CbC-III-2004-24-GRC.pdf.

Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας¹⁸, το οποίο συνέστη-
σαν το 2011 η ΕΕΔΑ, το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας
των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR)
στην Ελλάδα και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις.
Σύμφωνα με το Δίκτυο, τα θύματα περιγράφουν όλο
και πιο συχνά τους δράστες ως άτομα που φορούσαν
τα χαρακτηριστικά μαύρα μακό μπλουζάκια με τα δια-
κριτικά της Χρυσής Αυγής¹⁹. Σύμφωνα με την *ετήσια
έκθεση* του Δικτύου για το 2012, σε 91 περιπτώσεις,
τα θύματα των ρατσιστικών επιθέσεων περιέγραψαν
τους δράστες ως άτομα που δρουν σε οργανωμένες
ομάδες, πολλές φορές με τη συνοδεία μεγαλόσωμων
σκυλιών, είναι ντυμένα με μαύρα ρούχα και ενίοτε με
στρατιωτικά παντελόνια και φορούν κράνη ή έχουν
καλυμμένα τα πρόσωπά τους. Τα άτομα αυτά «περι-
πολούν» σε συγκεκριμένες περιοχές και επιτίθενται
σε άτομα που ανήκουν εμφανώς σε μειονότητες στο
δρόμο, σε πλατείες ή σε στάσεις λεωφορείων. Σε
8 περιπτώσεις, τα θύματα των επιθέσεων ανέφεραν
ότι ανάμεσα στους δράστες των επιθέσεων ανα-
γνώρισαν άτομα που συνδέονται με τη Χρυσή Αυγή,
είτε επειδή τα πρόσωπά τους συνδέονται με δημόσιες
εκδηλώσεις της οργάνωσης στην περιοχή, είτε επειδή
γνωρίζουν ότι είναι μέλη τοπικών οργανώσεων του
κόμματος.

Κατά τις συναντήσεις που είχαν με τον Οργανισμό,
η ΕΕΔΑ, ο Συνήγορος του Πολίτη και μη κυβερνητι-
κές οργανώσεις ανέφεραν ότι αυξάνεται επίσης
η συχνότητα των κρουσμάτων λεκτικής βίας σε
δημόσιους χώρους. Σχετικά με τα φαινόμενα αυτά
το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ εξέδωσε τον
Νοέμβριο του 2012 ταξιδιωτική οδηγία²⁰ προς Αμερι-
κανούς πολίτες που επισκέπτονταν την Ελλάδα και
στην οποία γινόταν λόγος για «αύξηση απρόκλητης
παρενόχλησης και βίαιων επιθέσεων κατά ατόμων
τα οποία, λόγω της εμφάνισής τους, θεωρούνται ως
αλλοδαποί μετανάστες. Μεγαλύτερο κίνδυνο δια-
τρέχουν οι Αμερικανοί πολίτες με καταγωγή από την
Αφρική, την Ασία, τη Λατινική Αμερική και τη Μέση
Ανατολή. [...] Η πρεσβεία των ΗΠΑ έχει επιβεβαιώσει
αναφορές για Αφροαμερικανούς υπηκόους των ΗΠΑ
οι οποίοι συνελήφθησαν από τις αστυνομικές αρχές
κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων-σκούπα κατά παράτυ-
πων μεταναστών στην Αθήνα»²¹.

Προκαταλήψεις, διακρίσεις και εγκλήματα μίσους κατά μεταναστών

Η βασική νομική πράξη που διέπει τα εγκλήματα
μίσους και τη δημόσια έκφραση μίσους στην Ελλάδα
είναι ο Ν. 927/1979 περί κολασμού πράξεων ή ενερ-
γείων αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις²². Οι
προαναφερθείσες ενέργειες και πράξεις διώκονται
αυτεπαγγέλτως από το 2005 (άρθρο 71 παράγραφος
4 του Ν. 3386/2005). Σύμφωνα με τον Ν. 927/1979,
«όστις δημοσίως, είτε προφορικός είτε δια του
τύπου ή δια γραπτών κειμένων ή εικονογραφήσεων
ή παντός έτερου μέσου εκ προθέσεως προτρέπει εις
πράξεις ή ενέργειας δυναμένες να προκαλέσουν
διακρίσεις, μίσος ή βίαν κατά προσώπων ή ομάδος
προσώπων εκ μόνου του λόγου της φυλετικής
ή εθνικής καταγωγής των ή του θρησκεύματος²³,
τιμωρείται με φυλάκισην μέχρι δύο ετών ή με χρημα-
τική ποινή ή και αμφοτέρων των ποινών τούτων. Δια
των εν παρ. 1 ποινών τιμωρείται και όστις συνιστά
ή συμμετέχει εις οργανώσεις αι οποίαι επιδιώκουν
ωργανωμένην προπαγάνδαν ή δραστηριότητα
πάσης μορφής τείνουσας εις φυλετικές διακρίσεις». Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, «όστις δημοσίως, είτε
προφορικός είτε δια του τύπου ή δια γραπτών
κειμένων ή εικονογραφήσεων ή παντός έτερου
μέσου, εκφράζει ιδέας προσβλητικές κατά προσώπου
ή ομάδος προσώπων εκ μόνου του λόγου της φυλε-
τικής ή εθνικής καταγωγής των ή του θρησκεύματος,
τιμωρείται με φυλάκισην μέχρι ενός έτους ή με χρη-
ματική ποινή ή και αμφοτέρων των ποινών τούτων».

Η έννοια της τέλεσης της πράξης από μίσος εθνικό,
φυλετικό, θρησκευτικό ή μίσος λόγω διαφορετικού
σεξουαλικού προσανατολισμού κατά του παθόντος
ως επιβαρυντικής περίπτωσης προστέθηκε το 2008
με το άρθρο 23 του Ν. 3719/2008²⁴ που τροποποιούσε
το άρθρο 79 του Ποινικού Κώδικα. Το άρθρο τρο-
ποποιήθηκε περαιτέρω το 2013 με το άρθρο 66
του Ν. 4139/2013²⁵ με το οποίο προστέθηκαν στους
λόγους τέλεσης πράξεων από ρατσιστικό μίσος οι
γενεαλογικές καταβολές και η ταυτότητα του φύλου.

18 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. τον δικτυακό τόπο της UNHCR για τον ρατσισμό στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.unhcr.gr/1againstracism.

19 Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2012), *Ετήσια έκθεση* (ηλεκτρονική μορφή), UNHCR, βλ. δικτυακό τόπο: www.unhcr.gr/1againstracism/11940/?doing_wp_cron=1379691703.1676959991455078125000.

20 Η συγκεκριμένη ταξιδιωτική οδηγία ήταν ακόμη σε ισχύ κατά τον χρόνο σύνταξης της παρούσας έκθεσης, τον Οκτώβριο του 2013.

21 Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, Γραφείο Προξενικών Υποθέσεων, βλ. δικτυακό τόπο: http://travel.state.gov/travel/cis_pa_tw/cis/cis_1127.html.

22 Ν. 927/1979 – ΦΕΚ 139/1979 Τεύχος Α, βλ. δικτυακό τόπο: www.et.gr/idoes-nph/search/pdfViewerForm.html?args=-5C7QrtC22wGrY_r85_PxvndtvSoClrL8ndsioD8jfQt5MXDoLzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKa06fpVZ6Lx3UnKl3nP8Nxdnj5f9cmWYjWelDvWS_18kAEhATUkjb0x1LidQ163nV9K--td6Slua0cpsVUmHIRldiFeZcDvnqncrNDIsBuz3rPcqdrKsg.

23 Η φράση «του θρησκεύματος» προστέθηκε το 1984 με τον άρθρο 24 του Ν. 1419/1984.

24 Ν. 3719/2008 – ΦΕΚ 241 Τεύχος Α, βλ. δικτυακό τόπο: <http://nomoi.info/ΦΕΚ-Α-241-2008-σελ-1.html>.

25 Ν. 4139/2013 – ΦΕΚ 74 Τεύχος Α, βλ. δικτυακό τόπο: www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=YTjYbjcYuekl%3D&tabid=132.

Το εν λόγω άρθρο προβλέπει ακόμη ότι «η ποινή δεν αναστέλλεται»²⁶.

Η Επιτροπή ECRI του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφέρει το 2009 για την Ελλάδα ότι «οι αρχές παραδέχονται ότι ο Νόμος 927/1979 εξακολουθεί να εφαρμόζεται σπάνια παρόλο που πληροφορίες υποδεικνύουν περιπτώσεις υποκίνησης φυλετικού μίσους στην Ελλάδα»²⁷. Μια άλλη κριτική που ασκήθηκε στο Ν. 927/1979 ήταν ότι εφαρμόζεται μόνο όταν η φυλετική καταγωγή, η εθνική καταγωγή ή το θρήσκευμα είναι ο μοναδικός λόγος τέλεσης της πράξης²⁸. Για παράδειγμα, ο Άρειος Πάγος απέρριψε το 2010 αίτηση αναίρεσης σχετικά με την έκδοση αντισημιτικού βιβλίου, κρίνοντας ότι ο κατηγορούμενος δεν στρεφόταν κατά των Εβραίων «μόνο λόγω της φυλετικής και εθνικής καταγωγής τους αλλά κυρίως λόγω των επιδιώξεων τους για παγκόσμια κυριαρχία, των μεθόδων που χρησιμοποιούν για την ευόδωση αυτών και τη συνωμοτική τους δράση»²⁹. Πιο πρόσφατα, πάντως, στις 20 Νοεμβρίου 2013, το Τριμελές Πλημμελειοδικείο της Αθήνας επέβαλε 41 μήνες φυλάκιση για τον εμπρησμό καταστήματος αλλοδαπού μετανάστη σε δύο πρόσωπα που εκτιμάται ότι σχετίζονται με τη Χρυσή Αυγή τα οποία κρίθηκαν ένοχα με την επιβαρυντική περίπτωση του νόμου περί ρατσιστικής βίας.

Οι συμμετέχοντες στις συναντήσεις με τα στελέχη του Οργανισμού τον Ιούνιο του 2013 συμφώνησαν η ισχύουσα νομοθεσία δεν εφαρμόστηκε ποτέ αποτελεσματικά. Ενδεικτικά, οι εισαγγελείς με τους οποίους συναντήθηκαν τα στελέχη του Οργανισμού δήλωσαν ότι παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες η διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως επιβαρυντική περίπτωση κατά την επιμέτρηση της ποινής, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη οι διατάξεις

της νομοθεσίας. Ο αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου επεσήμανε ότι, παρά το γεγονός ότι το ρατσιστικό κίνητρο είναι προφανές σε πολλές υποθέσεις, οι δικαστές δεν το συνεκτιμούν πάντοτε. Τούτο αποδίδεται είτε στα πρωτόκολλα έρευνας της αστυνομίας τα οποία δεν παρέχουν στους δικαστές επαρκή αποδεικτικά στοιχεία προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση, είτε στο γεγονός ότι δεν δίδεται επαρκής προσοχή στα στοιχεία αυτά κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας.

Η έκθεση για το έτος 2013 του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφέρει ότι: «Ο Επίτροπος ενημερώθηκε [...] ότι η νομοθετική τροποποίηση που στόχο έχει τη δημιουργία ενός ειδικού ποινικού αδικήματος (ιδιώνυμο) πράξεων ρατσιστικής βίας είναι υπό εξέταση από τις αρμόδιες αρχές. Νομικοί υπέδειξαν ότι μια τέτοια διάταξη θα διευκολύνει τη δίωξη της ρατσιστικής βίας και την ένταξη των ρατσιστικών κινήτρων στα πρώτα στάδια των ποινικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένου του κατηγορητηρίου, αντί της τελικής φάσης της επιμέτρησης της ποινής από το δικαστήριο»³⁰.

Ο Ειδικός Εισαγγελέας για τη Ρατσιστική Βία, που διορίστηκε τον Νοέμβριο του 2012, κατόπιν πρωτοβουλίας της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών, ανέφερε στον Οργανισμό ότι οι αστυνομικές και δικαστικές έρευνες θα βελτιώνονταν σημαντικά εάν η πράξη βίας που τελείται με ρατσιστικό κίνητρο αναγνωριζόταν ως έγκλημα με ιδιαίτερη νομοτυπική υπόσταση και εάν το ρατσιστικό κίνητρο αναφερόταν ρητώς στον Ποινικό Κώδικα ως επιβαρυντική περίπτωση για συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις. Οι εκπρόσωποι της ΕΕΔΑ και του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας τόνισαν επιπλέον την ανάγκη να αναγνωριστεί η τέλεση εγκλήματος με ρατσιστικό κίνητρο ως αυτοτελής αξιόποινη πράξη.

Εκπρόσωποι της Διεύθυνσης Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας ανέφεραν κατά τη συνάντησή τους με τον Οργανισμό ότι συναντούν δυσκολίες όσον αφορά τη διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου κατά τη διάρκεια της αστυνομικής έρευνας και ότι θα ήταν χρήσιμη η παροχή εξειδικευμένης κατάρτισης για τη συλλογή στοιχείων και τη διεξαγωγή ερευνών ρατσιστικών κινήτρων. Ένας τρόπος για να βελτιωθεί η διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου θα ήταν η αποτελεσματική εφαρμογή της εγκυκλίου της Ελληνικής Αστυνομίας αριθ. 7100/4/3

26 Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (2009), Έκθεση της ECRI για την Ελλάδα (τέταρτος κύκλος επιτήρησης), Στρασβούργο, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2 Απριλίου 2009, βλ. δικτυακό τόπο: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/greece/GRC-CbC-IV-2009-031-GRC.pdf.

27 Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (2009), Έκθεση της ECRI για την Ελλάδα (τέταρτος κύκλος επιτήρησης), Στρασβούργο, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2 Απριλίου 2009, σελ. 16, παράγραφος 17, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/greece/GRC-CbC-IV-2009-031-GRC.pdf.

28 Σιταρόπουλος, Ν. (2002), Transposition in Greece of the European Union Directive 2000/43 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin (Μεταφορά στην Ελλάδα της οδηγίας 2000/43 της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής), www.mmo.gr/pdf/library/Greece/Sitaropoulos_GR-RACISM.pdf.

29 Ελληνική Δημοκρατία, Άρειος Πάγος, Απόφαση 3/2010, βλ. δικτυακό τόπο: www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=H9946F7BRL9LVHZJYRVYLEKBG78DDI&apof=3_2010.

30 Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2013), Έκθεση του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα από τις 28 Ιανουαρίου έως την 1 Φεβρουαρίου 2013, CommDH(2013), 16 Απριλίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2275537&SecMode=1&DocId=2004246&Usage=2>.

από 25 Μαΐου 2006. Σύμφωνα με την εν λόγω εγκύκλιο, η αστυνομία οφείλει να διερευνά τα κίνητρα των ποινικών αδικημάτων, να συλλέγει συναφείς πληροφορίες και να καταγράφει περιστατικά που διαπράχθηκαν για λόγους εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, χρώματος, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας του φύλου, όταν το ομολογούν οι φερόμενοι ως δράστες ή όταν το επικαλούνται οι παθόντες ή οι μάρτυρες ενός εγκλήματος και όταν υπάρχουν ενδείξεις ότι οι δράστες ή/και τα θύματα ανήκουν σε διαφορετικές φυλετικές, εθνικές, θρησκευτικές ή κοινωνικές ομάδες. Επιπλέον, η διερεύνηση τυχόν ρατσιστικού κινήτρου είναι υποχρεωτική στο πλαίσιο της πειθαρχικής διερεύνησης καταγγελιών κατά αστυνομικών από άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες εθνοτικές, θρησκευτικές και κοινωνικές ομάδες ή είναι αλλοδαποί.

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου δημοσίευσε στις 3 Οκτωβρίου 2013 κείμενο στο οποίο αναφέρει ότι η διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου πρέπει να γίνεται ήδη από το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης. Στο κείμενο αναφέρονται συγκεκριμένα τα εξής: «[...] Η τέλεση εγκλήματος με ρατσιστικά κίνητρα θα πρέπει (α) είτε να προβλέπεται ως έγκλημα με ιδιαίτερη νομοτυπική υπόσταση, (β) είτε να συνδυάζεται με επαύξηση της ποινής για κάποιες κατηγορίες εγκλημάτων (π.χ. κατά της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας), (γ) είτε να αποτελεί γενική επιβαρυντική περίπτωση, με συγκεκριμένο όμως πλαίσιο ποινής. Ταυτόχρονα, η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης οφείλει να δώσει επιτέλους ένα σαφές μήνυμα τιμώρησης των εγκλημάτων μίσους, διασφαλίζοντας την εφαρμογή της με αριθμό 7100/4/3 από 25.5.2006 εγκυκλίου σχετικά με την υποχρέωση διερεύνησης τυχόν ρατσιστικού κινήτρου των καταγγελλόμενων ποινικών αδικημάτων»³¹.

Παρόλα αυτά, σύμφωνα με εκθέσεις των θεσμικών εθνικών φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν καταβλήθηκαν προσπάθειες για την πρακτική εφαρμογή της εγκυκλίου αριθ. 7100/4/3 της Ελληνικής Αστυνομίας π.χ. μέσω συστηματικής κατάρτισης ή έκδοσης επιχειρησιακών κατευθυντήριων γραμμών. Τον Μάιο του 2010, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ολοκλήρωσε τον *Οδηγό συμπεριφοράς της Ελληνικής Αστυνομίας σε θρησκευτικές και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες*, ο οποίος αφορά, μεταξύ άλλων, μετανάστες, Ρομά, άτομα με αναπηρία, καθώς και λεσβίες, ομοφυλόφιλους, αμφιφυλόφιλους και διαφυλικά (ΛΟΑΔ) άτομα. Όπως προκύπτει, ο εν λόγω Οδηγός είχε συνταχθεί σε συνεργασία με μη κυβερνητικές

οργανώσεις και τον Συνήγορο του Παιδιού, αλλά δεν εκδόθηκε ούτε διανεμήθηκε ποτέ³². Οι εκπρόσωποι της Ελληνικής Αστυνομίας με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός δεν γνώριζαν την ύπαρξη ούτε της εγκυκλίου ούτε του Οδηγού, και επιπλέον ανέφεραν ότι δεν θεωρούσαν πως ήταν κατάλληλα εκπαιδευμένοι για να προβαίνουν σε αποτελεσματική διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου. Εντούτοις, στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το οποίο δημοσιεύθηκε στις αρχές του Δεκεμβρίου του 2013 αναφέρεται ότι ο οδηγός διανεμήθηκε πρόσφατα σε όλο το αστυνομικό προσωπικό. Το σχέδιο δράσης κάνει ακόμη ειδική αναφορά στην ανάγκη επικαιροποίησης της εγκυκλίου αριθ. 7100/4/3 της Ελληνικής Αστυνομίας έως τις αρχές του 2014³³.

Οι ανησυχίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της αντιρατσιστικής νομοθεσίας οδήγησαν το 2011 την κυβέρνηση συνασπισμού να εισηγηθεί πρόταση νόμου για την καταπολέμηση εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας, με την οποία μεταφερόταν ουσιαστικά στο ελληνικό δίκαιο η Απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (απόφαση-πλαίσιο για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία). Στην αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει την πρόταση νόμου του 2011 αναφέρεται ότι ο Ν. 927/1979 «έχει εφαρμοστεί ελάχιστα και ήδη κρίνεται ανεπαρκής, ενόψει των σοβαρών προκλήσεων που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα μας κατά τη μετάβασή της σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία»³⁴. Η πρόταση νόμου αποτέλεσε αντικείμενο έντονης αντιπαράθεσης στη Βουλή των Ελλήνων και καταψηφίστηκε από σημαντικό εταίρο της κυβέρνησης συνασπισμού που αναδείχθηκε το 2012.

Τον Μάιο του 2013 υποβλήθηκαν από τα κόμματα που συμμετείχαν στην κυβέρνηση συνασπισμού δύο ακόμη προτάσεις νόμου σχετικά με τη μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο της Απόφασης-πλαισίου για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία, οι οποίες επίσης προκάλεσαν έντονες πολιτικές αντιπαραθέσεις. Τα δύο σοσιαλιστικά κόμματα της κυβέρνησης συνασπισμού, το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΠΑΣΟΚ) και η Δημοκρατική Αριστερά (ΔΗΜΑΡ) πρότειναν μια τελείως νέα πρόταση νόμου, η οποία

32 Το ΒΗΜΑ (2013), «Εξαγγελίες για αντιμετώπιση της αστυνομικής αυθαιρεσίας που έμειναν στα χαρτιά», 22 Ιανουαρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.tovima.gr/society/article/?aid=494196-Οδηγός συμπεριφοράς της Ελληνικής Αστυνομίας, βλ. δικτυακό τόπο: www.tovima.gr/files/1/2013/kodikas.pdf.

33 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δικαιοσύνης (2013), Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, βλ. δικτυακό τόπο: www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=5239.

34 Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου του 2011, 16 Νοεμβρίου 2011, βλ. δικτυακό τόπο: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/k-foviaeis.pdf.

31 Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2013), *Ένας οδικός χάρτης: Τι να κάνουμε με τη Χρυσή Αυγή*, βλ. δικτυακό τόπο: www.hlhr.gr/index.php?MDL=pages&SiteID=961.

περιλάμβανε διάταξη για την προστασία από την απέλαση υπηκόων τρίτων χωρών που είναι θύματα και ουσιώδεις μάρτυρες εγκληματικών πράξεων, καθώς και των γονέων, των συζύγων και των τέκνων αυτών³⁵.

Το τρίτο κόμμα της κυβέρνησης συνασπισμού, η Νέα Δημοκρατία, πρότεινε διαφορετική πρόταση νόμου η οποία τροποποιούσε τον Ν. 927/1979. Η προτεινόμενη τροποποίηση δεν περιελάμβανε τις διατάξεις περί προστασίας θυμάτων και ουσιωδών μαρτύρων³⁶. Τον Ιούνιο του 2013, το μεγαλύτερο κόμμα της αντιπολίτευσης, ο Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς (ΣΥΡΙΖΑ), πρότεινε ένα ακόμη σχέδιο νόμου, το οποίο αναγνώριζε την τέλεση αδικήματος με ρατσιστικό κίνητρο ως αυτοτελές ποινικό αδίκημα, προσέθετε το ρατσιστικό κίνητρο ως επιβαρυντική κατάσταση στον Ποινικό Κώδικα και προέβλεπε την προστασία και τη στήριξη των θυμάτων, ανεξάρτητα από το καθεστώς παραμονής τους στη χώρα.

Στις αρχές του Δεκεμβρίου του 2013, η τύχη όλων αυτών των προτάσεων νόμου ήταν ακόμη μετέωρη, καθώς η κυβέρνηση συνασπισμού (Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ) είχε υποβάλει στις 20 Νοεμβρίου 2013 νέο σχέδιο νόμου για την καταπολέμηση εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας, σε μια ακόμη προσπάθεια μεταφοράς στο ελληνικό δίκαιο της Απόφασης-πλαisiού για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία. Το εν λόγω νέο σχέδιο νόμου συνιστά τροποποίηση του προαναφερθέντος νόμου 927/1979. Επιπλέον, συγχωνεύει τις παλαιότερες νομοθετικές προτάσεις των κομμάτων της κυβέρνησης συνασπισμού, της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ, προβλέποντας αυστηρότερες κυρώσεις και ποινές για όποιον προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή ή την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων. Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου, τιμωρείται επιπλέον όποιος δημόσια αρνείται ή επιδοκιμάζει τη σοβαρότητα εγκλημάτων γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού

και η συμπεριφορά αυτή στρέφεται κατά ομάδας προσώπων που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή ή την αναπηρία, κατά τρόπο που μπορεί να υποκινήσει βία ή μίσος, ή ενέχει απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα κατά μιας τέτοιας ομάδας ή μέλους της. Η προσθήκη της αναπηρίας στους λόγους τέλεσης αξιόποινης πράξης από ρατσιστικό μίσος υπερβαίνει τις απαιτήσεις της απόφασης-πλαisiού για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία και, ως εκ τούτου, κρίνεται θετικά. Εντούτοις, το εν λόγω σχέδιο νόμου δεν περιλαμβάνει στους λόγους τέλεσης αξιόποινης πράξης από ρατσιστικό μίσος τον σεξουαλικό προσανατολισμό ούτε την ταυτότητα του φύλου. Υπήρξαν κάποιες εικασίες ότι οι λόγοι αυτοί θα προστίθεντο με τροπολογία, όμως έως τις 8 Δεκεμβρίου 2013 δεν είχε υποβληθεί καμία σχετική τροπολογία. Επισημαίνεται, πάντως, ότι η κυβέρνηση εξέτασε το ενδεχόμενο συμπεριληψης στο εν λόγω σχέδιο νόμου τροπολογίας σχετικά με τα σύμφωνα συμβίωσης μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου, σε μια προσπάθεια συμμόρφωσης της χώρας με σχετική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) της 7ης Νοεμβρίου 2013³⁷. Το ΕΔΔΑ έκρινε μη αιτιολογημένο τον αποκλεισμό των ομόφυλων ζευγαριών από το πεδίο εφαρμογής του Ν. 3719/2008 περί της θέσπισης «συμφώνου συμβίωσης». Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η Ελλάδα παραβιάζει το άρθρο 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Όταν η κυβέρνηση δημοσιοποίησε την πρόθεσή της να συμπεριλάβει τη συγκεκριμένη τροπολογία στο αντιρατσιστικό νομοσχέδιο, ο μητροπολίτης Πειραιώς άσκησε δριμεία κριτική με ευρέως δημοσιευθείσα ανακοίνωσή του, απειλώντας να αφορίσει όσους βουλευτές ψηφίσουν την τροπολογία επέκτασης του συμφώνου στα ομόφυλα ζευγάρια³⁸. Έως τις 15 Δεκεμβρίου 2013, δεν είχε καταστεί σαφές εάν η συγκεκριμένη τροπολογία θα υποβαλλόταν ή όχι.

Το συγκεκριμένο σχέδιο νόμου προβλέπει αυστηρότερες κυρώσεις σε περίπτωση που ο δράστης είναι δημόσιος υπάλληλος και τελεί την αξιόποινη πράξη κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Δεν προβλέπει, όμως, στέρηση του δικαιώματος ψήφου και των εκλογικών δικαιωμάτων. Δεν περιλαμβάνει επιπλέον καμία νέα διάταξη σχετικά με την αναγνώριση του ρατσιστικού κινήτρου ως επιβαρυντικής περιστασης ή σχετικά με την προσθήκη στον Ποινικό

35 Αιτιολογική έκθεση στην πρόταση νόμου του 2011, βλ. δικτυακό τόπο: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/8090296.pdf για το κείμενο της πρότασης νόμου βλ. δικτυακό τόπο: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/8090308.pdf.

36 Αιτιολογική έκθεση στην πρόταση νόμου «Τροποποιήσεις του ν. 927/1979 και άλλες διατάξεις», 30 Μαΐου 2013, για το κείμενο της πρότασης νόμου βλ. δικτυακό τόπο: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/t-trop927-pro-eis.pdf.

37 ΕΔΔΑ (2013), *Βαλλιαντός και λοιποί κατά Ελλάδα*, [Τμήμα Ευρείας Σύμβασης], 7 Νοεμβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-128294>.

38 Ανοιχτή επιστολή, βλ. δικτυακό τόπο: www.impr.gr/2012-03-27-20-22-23/654-καλούμε-την-κυβέρνηση-να-μην-προχωρήσει-στην-υλοποίηση-ατής-της-ύβρεως-κατα-του-θεού-και-των-ανθρώπων.html.

Κώδικα της τέλεσης αξιόποινης πράξης με ρατσιστικό κίνητρο ως αυτοτελούς ποινικού αδικήματος. Η προστασία των θυμάτων και των μαρτύρων περιλαμβάνεται σε άλλο σχέδιο νόμου το οποίο κωδικοποιεί τη νομοθεσία για τη μετανάστευση και την ένταξη και το οποίο προβλέπει προστασία από την απέλαση των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι θύματα ή μάρτυρες σοβαρών εγκληματικών πράξεων ή δηλώσεων μίσους ή εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο, καθώς και χορήγηση σε αυτούς αδειών διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους³⁹. Το νέο σχέδιο νόμου προβλέπει ακόμη την ποινική ευθύνη νομικών προσώπων, στις οποίες όμως δεν περιλαμβάνονται νομικά πρόσωπα του δημοσίου. Ορίζει το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης ως αρμόδια αρχή επιβολής ποινών και προστίμων για αδικήματα που διαπράττονται μέσω ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού προγράμματος. Όσον αφορά εγκλήματα μίσους που διαπράττονται στο Διαδίκτυο, το νέο σχέδιο νόμου ποινικοποιεί τη διάδοση ρατσιστικού και ξενοφοβικού υλικού μέσω συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών, εφόσον τα χρησιμοποιούμενα συστήματα ή οι δράστες βρίσκονται στην Ελλάδα. Στις 3 Δεκεμβρίου 2013, το σχέδιο νόμου πέρασε το πρώτο στάδιο κοινοβουλευτικού ελέγχου. Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δήλωσε ότι το νομοσχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα για την καταπολέμηση της ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας, καθώς και μέτρα που θα ενθαρρύνουν την καταγγελία βίαιων εγκλημάτων μίσους, μεταξύ άλλων, χωρίς να απαιτείται η κατάθεση παραβόλου 100 € εκ μέρους των θυμάτων για την υποβολή έγκλησης⁴⁰.

Σημαντικά βήματα για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας έγιναν τον Δεκέμβριο του 2012, όταν το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης προέβη, βάσει Προεδρικού Διατάγματος, στη σύσταση δύο περιφερειακών τμημάτων αντιμετώπισης ρατσιστικής βίας σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, και 68 γραφείων αντιμετώπισης ρατσιστικής βίας, στελεχωμένων με 197 αστυνομικούς⁴¹. Τον Φεβρουάριο του 2013 πραγματοποιήθηκε διήμερο σεμινάριο κατάρτισης με θέμα την πρόληψη και τη δίωξη εγκλημάτων που

τελούνται για λόγους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής⁴². Το Προεδρικό Διάταγμα προβλέπει συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και διεθνείς οργανισμούς, και κάνει, μεταξύ άλλων, αναφορά στην παροχή υπηρεσιών υποστήριξης στα θύματα. Στις 10 Ιανουαρίου 2013, τέθηκε σε λειτουργία ειδική τηλεφωνική γραμμή καταγγελιών (11414) για όλη την Ελλάδα, καθώς και ειδικό ηλεκτρονικό έντυπο για την καταγγελία ρατσιστικών εγκλημάτων⁴³. Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2013, η τηλεφωνική γραμμή καταγγελιών είχε λάβει 214 καταγγελίες, σύμφωνα με πληροφορίες που παρείχε ο Συνήγορος του Πολίτη.

Κατά τη διάρκεια συνάντησής τους με τον Οργανισμό, εκπρόσωποι του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας που συμμετείχαν στο σεμινάριο κατάρτισης των αστυνομικών οι οποίοι στελεχώνουν τις προαναφερθείσες εξειδικευμένες υπηρεσίες, διατύπωσαν ανησυχίες για την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών αυτών τόσο ως προς τη διαδικασία επιλογής προσωπικού όσο και ως προς την καταλληλότητα της επιχειρησιακής κατάρτισης. Άλλο πρόβλημα που επεσήμαναν οι εκπρόσωποι του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας ήταν ότι το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν περιελάμβανε διατάξεις για την προστασία από τη σύλληψη και την κράτηση θυμάτων ή ουσιαδών μαρτύρων εγκλημάτων μίσους, εάν αυτοί διαμένουν παράνομα στη χώρα.

Ακόμη, συνδικαλιστές της Ελληνικής Αστυνομίας διατύπωσαν ανησυχίες σχετικά με τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους που απαιτούνται για τη λειτουργία των εν λόγω υπηρεσιών αντιμετώπισης ρατσιστικής βίας⁴⁴. Η λειτουργία της 24ωρης τηλεφωνικής γραμμής καταγγελιών 11414 απαιτεί ειδική επιχειρησιακή κατάρτιση. Θα ήταν χρήσιμη η ανταλλαγή καλών πρακτικών με αστυνομικές δυνάμεις άλλων χωρών της ΕΕ που εφαρμόζουν παρόμοιες πρακτικές. Κατά τις συναντήσεις τους με τον Οργανισμό, οι αρμόδιοι αξιωματικοί της Ελληνικής Αστυνομίας δήλωσαν ότι δεν παρασχέθηκε σχετική κατάρτιση, ούτε είχε λάβει χώρα ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών με αστυνομικές δυνάμεις άλλων

39 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Σχέδιο νόμου «Κύρωση Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης», σε δημόσια διαβούλευση από τις 16 Οκτωβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.opengov.gr/yres/?p=1943.

40 Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2013), «Ελλάδα: Να ενισχυθούν οι διατάξεις του αντιρατσιστικού νομοσχεδίου», 3 Δεκεμβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.hrw.org/node/121169.

41 Ελληνική Δημοκρατία, Προεδρικό Διάταγμα 132/2012 – ΦΕΚ 239 Τεύχος Α, βλ. δικτυακό τόπο: www.et.gr.

42 Το σεμινάριο δεν αφορούσε άλλα ρατσιστικά κίνητρα τέλεσης εγκληματικών πράξεων, όπως το θρήσκευμα ή τις πεποιθήσεις, τον γενετήσιο προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου. Βλ: Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Ελληνική Αστυνομία, Γενικά, στον δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=...&perform=view&id=23730&Itemid=1027&lang=

43 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Ελληνική Αστυνομία, Καταγγελίες περιστατικών ρατσιστικής βίας, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=18224&Itemid=0&lang=.

44 PoliceNET (2012), *Δεν υπάρχουν αστυνομικοί για τα τμήματα αντιρατσιστικής βίας*, 5 Δεκεμβρίου 2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.policenet.gr/portal/arthritis-dimosieymata/2012/05122012-6554.html.

χωρών της ΕΕ. Όσον αφορά την ανάγκη διασφάλισης της ανωνυμίας και του απορρήτου, οι προαναφερθέντες αξιωματικοί δήλωσαν ότι υπήρχε αβεβαιότητα ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης των ανώνυμων καταγγελιών εκ μέρους των χειριστών της τηλεφωνικής γραμμής καταγγελιών δεδομένου του πλαισίου επιχειρησιακών κατευθυντήριων γραμμών που ισχύει επί του παρόντος για την Ελληνική Αστυνομία. Η υποβολή ανώνυμων καταγγελιών είναι, πάντως, δυνατή μέσω του ειδικού ηλεκτρονικού εντύπου.

Στις 24 Ιουλίου 2013, η κυβέρνηση υπέβαλε σχέδιο νόμου⁴⁵ για την αναδιάρθρωση της Ελληνικής Αστυνομίας. Το εν λόγω σχέδιο νόμου δεν κάνει καμία αναφορά στις νεοσυσταθείσες υπηρεσίες, ούτε τις περιλαμβάνει ρητώς στα οργανογράμματα των Περιφερειακών Αστυνομικών Διευθύνσεων. Η μοναδική αναφορά στον ρατσισμό εντοπίζεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 6 του εν λόγω σχεδίου νόμου, σύμφωνα με την οποία «η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας χειρίζεται, σε επιτελικό επίπεδο, τα θέματα κρατικής ασφάλειας και ιδίως τα θέματα που αφορούν στην προστασία του Κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος, στον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τα όπλα και τις εκρηκτικές ύλες, στην αντιμετώπιση του ρατσισμού και της τρομοκρατίας, στην προστασία ημεδαπών και αλλοδαπών επίσημων προσώπων που βρίσκονται στη χώρα». Τον Οκτώβριο του 2013, η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας εξέδωσε *Ειδική έκθεση* στην οποία προτείνει ουσιαστική μεταρρύθμιση των αστυνομικών υπηρεσιών. Η μεταρρύθμιση θα αποσκοπούσε στην καταπολέμηση της ανάρμοστης συμπεριφοράς και της διαφθοράς, στην ενίσχυση του σεβασμού και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και στην ανάπτυξη επαγγελματικής δεοντολογίας με έμφαση στην αποτελεσματική αντιμετώπιση ρατσιστικών συμπεριφορών. Μεταξύ των προτάσεων της έκθεσης συγκαταλέγεται η χρήση των διαδικασιών πειθαρχικού ελέγχου με αμεσότητα, ταχύτητα και πληρότητα, ιδίως στις πιο ακραίες μορφές διαφθοράς, όπως η υπερβολική και αδικαιολόγητη χρήση βίας. Σύμφωνα με άλλη πρόταση της έκθεσης, αποτελεί αναγκαίο όρο η αναζήτηση ευθυνών για την έλλειψη εσωτερικού ελέγχου στην ιεραρχία⁴⁶.

45 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Σχέδιο νόμου «Αναδιάρθρωση της Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις», βλ. δικτυακό τόπο: www.opengov.gr/yrtip/?p=960.

46 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Ελληνική Αστυνομία (2013), *Ευρεία έρευνα για ενεργή εμπλοκή αστυνομικών στην έκνομη δραστηριότητα της «Χρυσής Αυγής» και τυχόν συμμετοχή τους στη διάπραξη αξιοποιούν πράξεων, ρατσιστικής βίας και διαφθοράς*, Παρουσίαση της Ειδικής έκθεσης, Οκτώβριος 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/images/stories/2013/prokirkiseis13/parousiasi.pdf. Το πλήρες κείμενο της Ειδικής έκθεσης δεν είναι διαθέσιμο στο ευρύ κοινό.

Ο Οργανισμός πληροφορήθηκε ότι στο πρόγραμμα σπουδών της Αστυνομικής Ακαδημίας για το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 συμπεριλήφθηκε ειδικό μάθημα για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία. Παρόλα αυτά, την άνοιξη του 2013 τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στη σχετική ενότητα του δικτυακού τόπου της Ελληνικής Αστυνομίας⁴⁷ αφορούσαν την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (20 Απριλίου 2013), τη μεταχείριση ευάλωτων κατηγοριών ατόμων τρίτων χωρών που τελούν υπό επιστροφή (23 Απριλίου 2013), και την αναγνώριση-ταυτοποίηση υπηκοότητας (screening) των παράτυπων μεταναστών (13 Απριλίου 2013). Ο Οργανισμός πληροφορήθηκε ακόμη ότι, από τον Μάρτιο του 2013, συμπεριλήφθηκαν στο πρόγραμμα κατάρτισης της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών έξι τριώρα σεμινάρια με θέμα τον ρατσισμό και την ξενοφοβία.

Η απουσία στοχευμένης, επιχειρησιακής πληροφόρησης και κατάρτισης επισημάνθηκε και από εκπροσώπους του συνδικαλιστικού οργάνου των αστυνομικών (Πανελλήνια Ομοσπονδία Αστυνομικών Υπαλλήλων - Π.Ο.Α.Σ.Υ.), οι οποίοι δήλωσαν στον Οργανισμό ότι οι αστυνομικοί χρειάζονται καλύτερη κατάρτιση προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα τα κρούσματα ρατσιστικών επιθέσεων. Οι εκπρόσωποι της Π.Ο.Α.Σ.Υ. ανέφεραν ακόμη, ως πρόσθετο εμπόδιο, το γεγονός ότι οι αστυνομικοί εργάζονται υπό ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες, όπως, μεταξύ άλλων, μεγάλες περικοπές μισθών, ενώ η ένταση της εργασίας τους παρουσιάζει αυξητική τάση λόγω του αντίκτυπου της οικονομικής κρίσης σε κοινωνικό επίπεδο.

Η Π.Ο.Α.Σ.Υ. είχε συμμετάσχει ήδη το 2004 σε έρευνα χρηματοδοτούμενη από την ΕΕ, στην οποία συμμετείχαν ακόμη η ολλανδική και η σουηδική αστυνομία. Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας, είχαν απαντήσει σε ειδικό ερωτηματολόγιο για ζητήματα πολυμορφίας 300 περίπου αστυνομικοί⁴⁸. Από τα αποτελέσματα προέκυψε ελάχιστο ενδιαφέρον για την πολυμορφία, ιδίως μεταξύ υψηλόβαθμων αστυνομικών, και απουσία ευαισθητοποίησης όσον αφορά τις θετικές πτυχές της. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας, η Π.Ο.Α.Σ.Υ. είχε προτείνει την πρόσληψη αστυνομικών προερχόμενων από εθνοτικές μειονότητες, ώστε η σύνθεση της Ελληνικής Αστυνομίας να

47 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Ελληνική Αστυνομία (2013), *Ανακοινώσεις που αφορούν την Αστυνομική Ακαδημία 2013*, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=24396&Itemid=528&lang=.

48 Πανελλήνια Ομοσπονδία Αστυνομικών Υπαλλήλων (2004), *Έρευνα πολυμορφίας - Ελληνική Αστυνομία*, Τελική έκθεση, βλ. δικτυακό τόπο: http://proasy.gr/web/index.php?option=com_rckdownloads&view=file&task=download&id=60:--.

αντικατοπτρίζει καλύτερα την εθνοτική πολυμορφία της κοινωνίας.

Η Οδηγία για τη φυλετική ισότητα και η Οδηγία για την ισότητα στην απασχόληση ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο με τον Ν. 3304/2005⁴⁹ ο οποίος απαγορεύει τη διακριτική μεταχείριση για λόγους εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής ή θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού στην παροχή αγαθών ή υπηρεσιών στο κοινό. Για τα αδικήματα αυτά, ο νόμος προβλέπει φυλάκιση έξι (6) μηνών μέχρι τριών (3) ετών και χρηματική ποινή χιλίων (1.000) έως έξι (6.000) ευρώ. Δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος 2, η οδηγία για τη φυλετική ισότητα δεν καλύπτει τη διαφορετική μεταχείριση λόγω υπηκοότητας και δεν θίγει τις διατάξεις και τις προϋποθέσεις που αφορούν την εισδοχή και την παραμονή υπηκόων τρίτων χωρών και απατρίδων στην επικράτεια των κρατών μελών, ούτε τη μεταχείριση που απορρέει από τη νομική κατάσταση των εν λόγω υπηκόων τρίτων χωρών ή απατρίδων⁵⁰.

Η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανατέθηκε σε τρεις φορείς: Στον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος είναι υπεύθυνος για περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από δημόσιες υπηρεσίες στην Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία είναι υπεύθυνη για παραβιάσεις από φυσικά ή νομικά πρόσωπα· και στο Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, το οποίο είναι υπεύθυνο για τα σχετικά θέματα στον τομέα της απασχόλησης.

Η ανάθεση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης σε τρεις διαφορετικούς φορείς αποδείχθηκε αναποτελεσματική. Έτσι, τον Φεβρουάριο του 2010, η ΕΕΔΑ πρότεινε την ανάθεση όλων των συναφών καθηκόντων σε έναν μόνο φορέα, και συγκεκριμένα στον Συνήγορο του Πολίτη. Συμφωνώντας σε μεγάλο βαθμό με την ΕΕΔΑ, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) εξέδωσε το 2011⁵¹ γνώμη στην οποία αναφέρει ότι, ουσιαστικά εκτός από τον

Συνήγορο του Πολίτη ο οποίος επιτελεί κανονικά τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί, κανένας από τους άλλους δύο φορείς δε λειτουργεί αποτελεσματικά. Όπως αναφέρει στη γνώμη της η Ο.Κ.Ε., η Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης, η οποία καλύπτει περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης στον ιδιωτικό τομέα σε όλα τα υπόλοιπα πεδία εκτός της απασχόλησης, «παραδέχεται ότι μέχρι σήμερα έχει λάβει πολύ λίγες καταγγελίες και το έργο που έχει να επιδείξει από την ημέρα της ίδρυσής της είναι μηδαμινό, διότι υπάρχει σύγχυση ή άγνοια του ενδιαφερόμενου κοινού σε σχέση με το ρόλο της και την αποτελεσματικότητά της». Στην τελευταία ετήσια έκθεσή της, την οποία δημοσίευσε τον Ιούλιο του 2012, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή δεν κάνει καμία αναφορά στην Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης. Επισημαίνει, πάντως, την αδυναμία του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας να συντάξει σχετική ετήσια έκθεση για τον τομέα της απασχόλησης λόγω της παντελούς απουσίας καταγγελιών και σχετικών στοιχείων. Καταλήγοντας, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αναφέρει ότι τα αρμόδια όργανα του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας δεν δύνανται «να επιτελέσουν αποτελεσματικό έργο στον τομέα της πληροφόρησης των πολιτών, της καταγραφής των περιστατικών και της περιστολής και καταστολής των φαινομένων άνισης μεταχείρισης που παρατηρούνται σε ευρεία κλίμακα στους χώρους εργασίας»⁵².

Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε τον Οργανισμό ότι η εξαίρεση της ιθαγένειας από το πεδίο εφαρμογής του νόμου καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή τη διερεύνηση καταγγελιών από υπηκόους τρίτων χωρών ή από πολίτες άλλων χωρών της ΕΕ σχετικά με διακρίσεις σε βάρος τους για λόγους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Η εξαίρεση αυτή από το πεδίο εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας έχει επανειλημμένα επισημανθεί στις ετήσιες εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη.

Ο Ειδικός Γραμματέας του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας δήλωσε στον Οργανισμό ότι το Σ.Ε.Π.Ε. χρειάζεται πόρους, επιχειρησιακή κατάρτιση, μεθοδολογία για έρευνες πεδίου, καθώς και νομικά και πρακτικά εργαλεία, για να μπορέσει να επιτελέσει τον ρόλο του ως φορέας προώθησης της ίσης μεταχείρισης. Το Σ.Ε.Π.Ε. δεν δύνανται επί του παρόντος να καταγγείλλει κρούσματα διακρίσεων σε βάρος εργαζομένων παράτυπων μεταναστών, καθώς οι καταγγέλλοντες βρίσκονται αντιμέτωποι με τον κίνδυνο της σύλληψης και της απέλασης, εκτός αν εμπίπτουν στην κατηγορία των θυμάτων εμπορίας

49 Ελληνική Δημοκρατία, Νόμος υπ' αριθ. 3304/2005 (ΦΕΚ 16/Α') σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, 21 Ιανουαρίου 2005, βλ. δικτυακό τόπο: www.yrakp.gr/uploads/files/2538.pdf.

50 Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 2000 περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (οδηγία για τη φυλετική ισότητα), ΕΕ 2000 L 180, άρθρο 2 παράγραφος 2.

51 Γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (2009) «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» – εγκρίθηκε στις 4-02-2011), σελ. 17, βλ. δικτυακό τόπο: www.oke.gr/opinion/op_247.pdf.

52 Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2011), Ετήσια έκθεση για την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, σελ. 15, βλ. δικτυακό τόπο: www.oke.gr/opinion/op_280.pdf.

ανθρώπων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση των μεταναστών που απασχολούνταν σε γεωργικές εργασίες στη Μανωλάδα⁵³ τους οποίους οι εργοδότες τους πυροβόλησαν και τραυμάτισαν τον Απρίλιο του 2013 όταν ζήτησαν να πληρωθούν τα δεδουλευμένα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ενδεικτικά, απαιτήθηκε ειδική παρέμβαση, ώστε οι εργαζόμενοι να αντιμετωπιστούν ως θύματα εμπορίας ανθρώπων, προκειμένου να αποφευχθεί η σύλληψη και η απέλασή τους, και να διασφαλιστεί η νόμιμη παραμονή τους στη χώρα ώστε να καταθέσουν ως μάρτυρες.

Ο Οργανισμός εντόπισε αρκετές πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προαγωγή της πολυμορφίας. Κάποιες από αυτές περιλαμβάνονται σε έκθεση του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, το οποίο επισημαίνει την απουσία ολοκληρωμένης στρατηγικής καταπολέμησης των διακρίσεων και προαγωγής των ίσων ευκαιριών: «Οι πολιτικές παρεμβάσεις έχουν περιοριστεί σε νομοθετικές τροποποιήσεις, που αφορούν κυρίως τη μετανάστευση, καθώς και σε παρεμβάσεις συγχρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως η *Εθνική Στρατηγική Ίσων Ευκαιριών*, που υλοποιήθηκε το 2007 στο πλαίσιο του: «Ευρωπαϊκού Έτους Ίσων Ευκαιριών για Όλους», και η *Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για Κοινωνική Ένταξη 2008-2010*»⁵⁴.

Η Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών⁵⁵, που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2013, πραγματεύεται ζητήματα που άπτονται της ίσης μεταχείρισης και της καταπολέμησης των διακρίσεων για λόγους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Η Εθνική Στρατηγική αναφέρεται σε μέτρα που αφορούν το γενικό πληθυσμό μόνο σχετικά με την ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων, ενώ οι Κοινές Βασικές Αρχές για την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών κάνουν ρητή αναφορά σε διαδικασία «αμοιβαίου συμβιβασμού μεταξύ όλων: μεταναστών και

υπηκόων των κρατών μελών» της ΕΕ⁵⁶. Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική, η συμμετοχή «των πολιτών τρίτων χωρών στην κοινωνική ζωή [...] είναι εφικτή μόνον όταν οι μετανάστες είναι επαρκώς ενήμεροι για τον τρόπο ζωής, τα έθιμα και τις αξίες της κοινωνίας υποδοχής, μόνο όταν αποδεχτούν εμμέσως ή κατά τρόπο άμεσο την κυρίαρχη εθνική και ευρωπαϊκή ιδεολογία». Δεν γίνεται καμία αναφορά, σε συγκεκριμένα μέτρα βελτίωσης της αμοιβαίας κατανόησης ούτε σε συμμετοχικούς μηχανισμούς που θα συμμετέχουν οι μετανάστες, οι αρχές και η κοινωνία υποδοχής. Το νέο σχέδιο νόμου, το οποίο ρυθμίζει διάφορα μεταναστευτικά ζητήματα, προβλέπει μεν τη σύσταση διϋπουργικής επιτροπής εθνικού επιπέδου για τη μεταναστευτική πολιτική, αλλά δεν κάνει καμία αναφορά στη συμμετοχή κοινοτήτων μεταναστών, τοπικών συμβουλίων ένταξης, θεσμικών φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή ισότητας, ή οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών⁵⁷. Ασαφές παραμένει εάν θα επανεξεταστεί η λειτουργία των τοπικών Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ), τα οποία μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Σύμφωνα με έρευνα⁵⁸, μόνο 15 περίπου από τους δήμους της χώρας έχουν συστήσει ή πρόκειται σύντομα να συστήσουν ΣΕΜ, θεσμός ο οποίος προβλέπεται στον Ν. 3852/2010, είτε λόγω έλλειψης πόρων είτε λόγω έλλειψης βούλησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ των επιλέξιμων δράσεων που μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης συγκαταλέγονται δράσεις οι οποίες συμβάλλουν στην αμφίδρομη διαδικασία των πολιτικών ένταξης με την ανάπτυξη μηχανισμών διαβούλευσης με τους υπηκόους τρίτων χωρών, ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων και μηχανισμών διαπολιτισμικού, διαθρησκευτικού και θρησκευτικού διαλόγου μεταξύ των κοινοτήτων ή/και μεταξύ των κοινοτήτων και των αρχών χάραξης πολιτικών και λήψης αποφάσεων⁵⁹.

53 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Δελτίο Τύπου, βλ. δικτυακό τόπο: www.minocrp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=4589&Itemid=570&lang=GR.

54 Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (2012), *Καταπολέμηση των διακρίσεων: Τάσεις, Προκλήσεις, Πολιτικές*, σελ. 91, βλ. δικτυακό τόπο: http://ekke.gr/ocd/wp-content/uploads/2014/01/EKKE_discrimination_book_el.pdf.

55 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής (2013), «Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών», 23 Απριλίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.ypes.gr/UserFiles/foff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/ethniki_stratigiki.pdf.

56 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2005), Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Κοινό Πρόγραμμα για την Ένταξη - Πλαίσιο σχετικά με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση», COM(2005) 389, Βρυξέλλες, 1 Σεπτεμβρίου 2005, βλ. δικτυακό τόπο: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0389:EL:HTML>.

57 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Σχέδιο νόμου «Κύρωση Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης», σε δημόσια διαβούλευση από τις 16 Οκτωβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.opengov.gr/yves/?p=1943.

58 Ελληνική Δημοκρατία, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (2012), *Ένταξη των μεταναστών: αντιλήψεις, πολιτικές, πρακτικές*, σελ. 53, βλ. δικτυακό τόπο: www.ekke.gr/open_books/EntaxiMetanaston.pdf.

59 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007), Απόφαση 2007/435/EK του Συμβουλίου της 25ης Ιουνίου 2007 για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών, για την περίοδο 2007 έως 2013, ως μέρος του γενικού προγράμματος «Αλληλεγγύη και διαχείριση των μεταναστευτικών ροών», ΕΕ 2007 L 168/18.

Η Εθνική Στρατηγική θα εφαρμοστεί μέσω δράσεων συγχρηματοδοτούμενων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης⁶⁰, το οποίο διαθέτει σταθερά μέχρι στιγμής περισσότερα κονδύλια⁶¹: 1.527.626,75 ευρώ το 2007, 2.063.575,78 ευρώ το 2008, 2.653.009,62 ευρώ το 2009, 2.946.352,32 ευρώ το 2010, 3.280.005,77 ευρώ το 2011, 4.115.432,00 ευρώ το 2012 και 4.178.416,00 ευρώ το 2013. Ο ανακεφαλαιωτικός πίνακας δράσεων για το έτος 2012⁶² παρέχει κάποιες πληροφορίες για πρωτοβουλίες που πρόκειται να χρηματοδοτηθούν (με εθνική συμμετοχή της τάξης του 25 %)⁶³. Παραμένει ασαφές, ωστόσο, τι ποσοστό των κονδυλίων, εάν προβλέπεται, προορίζεται ειδικά για την αντιμετώπιση του ρατσισμού, ως βασική πτυχή της διαδικασίας ένταξης. Θα ήταν χρήσιμη επίσης η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων, της έκβασης και της επιρροής των σχετικών χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ δράσεων για τα προηγούμενα έτη, ώστε να καταστεί δυνατή η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους και, βάσει αυτής, η διατύπωση μελλοντικών προτάσεων.

Όσον αφορά τα παιδιά μεταναστών, το σχέδιο νόμου «Κύρωση Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης» δεν περιλαμβάνει τις διατάξεις του Ν. 3838/2010 βάσει των οποίων επιτρέπεται σε παιδιά υπηκόων τρίτων χωρών που γεννήθηκαν και ολοκλήρωσαν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα να αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια. Στις αρχές του 2013, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Ελλάδας, το Συμβούλιο της Επικρατείας, έκρινε αντισυνταγματικές τις εν λόγω διατάξεις με το σκεπτικό ότι δεν ελάμβαναν επαρκώς υπόψη τον ελάχιστο όρο και όριο των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων για την απονομή της ελληνικής ιθαγένειας που είναι «η ύπαρξη γνησίου δεσμού του αλλοδαπού προς το ελληνικό κράτος και την ελληνική κοινωνία, τα οποία δεν είναι οργανισμοί ασπόνδυλοι και δημιουργήματα εφήμερα αλλά παριστούν διαχρονική ενότητα με ορισμένο πολιτιστικό υπόβαθρο, κοινότητα με σχετικώς σταθερά ήθη και έθιμα, κοινή γλώσσα με μακρά παράδοση, στοιχεία τα οποία μεταβιβάζονται

από γενεά σε γενεά με την βοήθεια μικρότερων κοινωνικών μονάδων (οικογένεια) και οργανωμένων κρατικών μονάδων (εκπαίδευση)»⁶⁴.

Μειζονος σημασίας κρίνεται η προαγωγή της πολυμορφίας και η καταπολέμηση του ρατσισμού μεταξύ των παιδιών και των νέων μέσω της εκπαίδευσης, καθώς όσα μαθαίνουν και βιώνουν τα παιδιά στο σχολείο μπορούν να επηρεάσουν τόσο τις οικογένειες όσο και τις κοινότητές τους. Ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Παιδείας αναγνώρισε στη συνάντηση με τον Οργανισμό ότι η προαγωγή της πολυμορφίας και η καταπολέμηση του ρατσισμού είναι σημαντικά ζητήματα στα οποία δεν έχει δοθεί ακόμη η απαιτούμενη προσοχή.

Υπάρχουν στοιχεία για διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα, που βασίζονται ως επί το πλείστον σε πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών, τα οποία αποσκοπούν στην καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων και στην προαγωγή της πολυμορφίας⁶⁵. Από έρευνα του 2011 στην οποία συμμετείχαν 294 εκπαιδευτικοί προέκυψε ότι σχεδόν όλοι (92 %) ενδιαφέρονταν να εφαρμόσουν εκπαιδευτικά προγράμματα με θέμα την πολυμορφία, αλλά μόνο οι μισοί εξ αυτών (54 %) γνώριζαν πού μπορούσαν να βρουν υλικό για τέτοιες παρεμβάσεις⁶⁶. Πάντως ο Οργανισμός δεν μπόρεσε να βρει πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή μεγάλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως π.χ. του σχεδίου δράσης του Υπουργείου Παιδείας που καταρτίστηκε το 2012 με στόχο την προαγωγή της πολυμορφίας, την πρόληψη και την καταπολέμηση του ρατσισμού, των διακρίσεων και της βίας στα σχολεία, το οποίο περιλαμβάνει σχετικούς οδηγούς και εκπαιδευτικό υλικό για μαθητές και εκπαιδευτικούς. Η κατάρτιση του εν λόγω σχεδίου δράσης είχε συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο⁶⁷.

Το 2013 το Υπουργείο Παιδείας ανακοίνωσε τη σύσταση Παρατηρητηρίου Βίας στα σχολεία, στο αντικείμενο του οποίου περιέλαβε και τη ρατσιστική βία. Ο Οργανισμός πληροφορήθηκε ότι το Υπουργείο Παιδείας σύστησε στις αρχές του 2013 δίκτυο κατά

60 Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης, βλ. δικτυακό τόπο: http://ete.ypes.gr/?page_id=220.

61 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εσωτερικές Υποθέσεις, Επισκόπηση ανά χώρα: Ελλάδα, βλ. δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/mapping-funds/countries/greece/index_en.htm.

62 Βλ. ανακεφαλαιωτικό πίνακα στον δικτυακό τόπο: http://ete.ypes.gr/wp-content/uploads/2013/09/AnnualProgram2012_en.doc.

63 Για υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων διακρίσεων διατέθηκαν 232.105,26 ευρώ, για την παραγωγή πιλοτικού υλικού για ραδιοφωνικές εκπομπές που σχετίζονται με κοινότητες μεταναστών 300.000 ευρώ, για διαπολιτισμική διαμεσολάβηση σε επιλεγμένα νοσοκομεία 400.000 ευρώ, για διαθηρησκευτικό διάλογο 250.000 ευρώ, για σεμινάρια σε μέλη οργανώσεων μεταναστών 249.473,69 ευρώ, για «σταυροδρόμια τέχνης» 202.587,11 ευρώ, για την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας σε μεσογειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο 495.260,82 ευρώ.

64 Απόφαση 460/2013 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, βλ. δικτυακό τόπο: www.dsnet.gr/Erikairothta/Nomologia/ste460_13.htm.

65 Έρευνα για δράσεις κατά του ρατσισμού και των διακρίσεων στα ελληνικά σχολεία, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το ΕΚΤ και υλοποιήθηκε κατόπιν ανοικτού διαγωνισμού και ανάθεσης από το Υπουργείο Παιδείας, βλ. δικτυακό τόπο: www.i-red.eu/?i=institute.el.projects.78.

66 Βλ. δικτυακό τόπο: www.i-red.eu/resources/projects-files/sxedio-drasis_ereyna-katagrafi-axiologisi_anagon_ekpaideytikon.pdf.

67 Σχέδιο δράσης για την πρόληψη ή/και την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων κάθε είδους, για την ανάδειξη της σημασίας της διαφορετικότητας καθώς και για την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία, Καταγραφή και Οδηγός για τους Εκπαιδευτικούς, Πρότυπο Υλικό και λοιπό συναφές υλικό, βλ. δικτυακό τόπο: www.i-red.eu/?i=institute.el.projects.

του σχολικού εκφοβισμού και ότι ξεκίνησε, με τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, τη διεξαγωγή έρευνας στα σχολεία με θέμα τη βία και τον εκφοβισμό. Η έρευνα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ερωτήσεις για τα κίνητρα τέλεσης πράξεων βίας από ρατσιστικό μίσος και για τις εμπειρίες διακρίσεων που έχουν οι ερωτώμενοι, και παράλληλα καταγράφει την εθνοτική καταγωγή των συμμετεχόντων. Από τα αρχικά ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι το 32 % των κρουσμάτων βίας σε σχολεία σχετίζεται με την εθνοτική καταγωγή των γονέων. Στο πρώτο μέρος της έρευνας συμμετείχαν συνολικά 42.000 μαθητές οι οποίοι συμπλήρωσαν σχετικό ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο.

Στις 4 Νοεμβρίου 2013, το Υπουργείο Παιδείας, απαντώντας σε κοινοβουλευτική ερώτηση, ανακοίνωσε τη λήψη πρόσθετων μέτρων, και συγκεκριμένα τον ορισμό σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης ως συντονιστή δράσεων ενός εκπαιδευτικού Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τον ορισμό ενός ή δύο εκπαιδευτικών ανά σχολική μονάδα ως διαμεσολαβητών, και τη συγκρότηση μέσα στο Υπουργείο ομάδας δράσης που θα επεξεργαστεί την ευρεία προώθηση αντιρατσιστικών μηνυμάτων εκτός σχολείου, στο Διαδίκτυο, στα Μέσα, και στους χώρους συνάντησης μαθητών και εφήβων⁶⁸. Δεν υπάρχουν, πάντως, ακόμη διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή των μέτρων αυτών στην πράξη, η οποία προϋποθέτει σημαντικές προσπάθειες σε επίπεδο ανάπτυξης ικανοτήτων και κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Ακόμη, κατά το τρέχον εκπαιδευτικό έτος εισήχθη στα σχολεία το μάθημα της Πολιτικής Παιδείας με στόχο τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση του πολίτη. Το μάθημα αυτό, το οποίο θα διδάσκεται ως υποχρεωτικό επί τρεις ώρες εβδομαδιαίως στην Α' και Β' Τάξη Λυκείου, αποτελεί σύνθεση τριών υπάρχοντων μαθημάτων (Αρχές Οικονομίας, Πολιτική και Δίκαιο, Κοινωνιολογία), τα βιβλία των οποίων συντάχθηκαν πριν από πολλά χρόνια και δεν καλύπτουν πλέον τρέχουσες ανάγκες. Ενδεικτικά, το βιβλίο «Πολιτική και Δίκαιο» δεν κάνει καμία αναφορά στον ρατσισμό, ούτε σε ζητήματα κοινωνικής ένταξης μειονοτήτων, όπως οι Ρομά ή οι μετανάστες. Το βιβλίο «Κοινωνιολογία» κάνει ελάχιστη και θεωρητική αναφορά στο ρατσισμό, ενώ παραλείπει οποιαδήποτε αναφορά σε μειονότητες στο κεφάλαιο που αφορά τη σύνθεση της ελληνικής κοινωνίας.

Ο διαπολιτισμικός και διαθρησκευτικός διάλογος μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην προαγωγή της πολυμορφίας και η Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών προβλέπει σχετικά μέτρα. Ωστόσο, η Αθήνα δεν διαθέτει τέμενος για

την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των μελών της πολυπληθούς μουσουλμανικής κοινότητας, είτε πρόκειται για Έλληνες πολίτες είτε όχι. Με τον Ν. 3512/2006⁶⁹ που ψηφίστηκε το 2006 τακτοποιήθηκαν αναλυτικά όλα τα ζητήματα σχετικά με την κατασκευή και διοίκηση ισλαμικού τέμενους, ενώ με τον Ν. 4014/2011 που ψηφίστηκε το 2011 επιλύθηκαν διάφορα συναφή τεχνικά και νομικά ζητήματα. Το 2013, οι αρμόδιες αρχές δημοσίευσαν πρόσκληση υποβολής προσφορών για την κατασκευή του Ισλαμικού Τέμενους Αθηνών, προϋπολογισμού 946.000 ευρώ, δαπάνη η οποία προβλεπόταν να καλυφθεί από την ελληνική Πολιτεία. Το έργο δημοπρατήθηκε τρεις φορές, καθώς δεν υπήρξε ανταπόκριση εκ μέρους των κατασκευαστικών εταιρειών⁷⁰. Στις 14 Νοεμβρίου 2013, το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ανακοίνωσε τελικά ότι έγινε δεκτή προσφορά για την κατασκευή τέμενους συνολικής επιφάνειας 600 περίπου τετραγωνικών μέτρων χωρίς μιναρέ⁷¹. Ο αρμόδιος υπουργός δήλωσε ότι είναι τιμή του που το τέμενος θα ολοκληρωθεί επί υπουργίας του.

Ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στην προαγωγή της πολυμορφίας και στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας είναι καθοριστικός. Έχουν επιπλέον την ηθική και νομική ευθύνη να μεταδίδουν ειδήσεις αντικειμενικά και χωρίς προκαταλήψεις. Ο Κώδικας Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης της Ε.Σ.Η.Ε.Α. περιέχει διατάξεις (άρθρα 1 και 2) σύμφωνα με τις οποίες ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει να μεταδίδει την πληροφορία και την είδηση ανεπηρέαστα από τις προσωπικές πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, φυλετικές και πολιτισμικές απόψεις ή πεποιθήσεις του, και να αντιμετωπίζει ισότιμα τους πολίτες, χωρίς διακρίσεις εθνικής καταγωγής, φύλου, φυλής, θρησκείας, πολιτικών φρονημάτων, οικονομικής κατάστασης και κοινωνικής θέσης⁷².

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Προεδρικού Διατάγματος 77/2003⁷³ περί του κώδικα δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών, δεν επιτρέπεται η παρουσίαση προσώπων με τρόπο ο οποίος, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, μπορεί να ενθαρρύνει τον εξευτελισμό, την κοινωνική απομόνωση ή τις δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος τους από μέρος του κοινού βάσει, μεταξύ άλλων, του φύλου, της φυλής, της εθνικότητας, της γλώσσας και της θρησκείας. Δεν επιτρέπεται ακόμη

68 Δελτίο Τύπου του Υπουργείου Παιδείας, βλ. δικτυακό τόπο: www.minedu.gov.gr/grafeio-tyroy-kai-dimosion-sxeseon-main/deltia-tyroy-main/10335-04-11-13.html.

69 Ν. 3512/2006 – ΦΕΚ 264 Τεύχος Α, Ισλαμικό Τέμενος Αθηνών, βλ. δικτυακό τόπο: www.minedu.gov.gr/publications/docs2012/120306_3512_islam_temenos_athhn.pdf.

70 Βλ. δικτυακό τόπο: <http://static.diavgeia.gov.gr/doc/%CE%92%CE%9B9%CE%931-%CE%9F%CE%A30>.

71 Δελτίο Τύπου, βλ. δικτυακό τόπο: www.yme.gr/index.php?tid=21&aid=3831.

72 Βλ. δικτυακό τόπο: www.esiea.gr/gr/1peri/deontology.html.

73 Βλ. δικτυακό τόπο: www.sapphogr.net/dikaimwa/law/475pd77.pdf.

η προβολή ρατσιστικών, ξενοφοβικών και μισαλλόδοξων θέσεων, που θίγουν ιδίως εθνοτικές ή θρησκευτικές μειονότητες και άλλες ευάλωτες ή ανίσχυρες πληθυσμιακές ομάδες.

Εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και ορισμένοι υπάλληλοι, ανέφεραν στον Οργανισμό ότι συχνά έντυπα και οπτικοακουστικά μέσα ενημέρωσης δεν σέβονται τους προαναφερθέντες κανόνες, συμβάλλοντας έτσι στη διαμόρφωση κλίματος μισαλλοδοξίας, ιδίως κατά των παράτυπων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο. Επίσης, μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.)⁷⁴ δήλωσαν στον Οργανισμό ότι εξτρεμιστικές απόψεις προωθούνται ενίοτε ανοιχτά από μικρούς ιδιωτικούς τηλεοπτικούς σταθμούς και ότι σε κάποιες περιπτώσεις ξενοφοβικές δηλώσεις έχουν μεταδοθεί και από μεγάλα τηλεοπτικά κανάλια, επισημαίνοντας παράλληλα ότι το Ε.Σ.Ρ. έχει επιβάλει χρηματικά πρόστιμα σε ελάχιστες μόνο περιπτώσεις⁷⁵.

Σύμφωνα με τον Ν. 2863/2000 περί του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, οι κάτοχοι άδειας λειτουργίας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού οφείλουν να καταρτίζουν πολυμερείς συμβάσεις αυτοδέσμευσης με τις οποίες οι αντισυμβαλλόμενοι φορείς θα καθορίζουν από κοινού τους κανόνες και τις αρχές δεοντολογίας που θα εφαρμόζουν ως προς το περιεχόμενο κάθε είδους ενημερωτικών και ψυχαγωγικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων και, στο πλαίσιο αυτών, οφείλουν να συγκροτούν από κοινού Επιτροπές Δεοντολογίας. Από έρευνα προκύπτει, πάντως, ότι αυτό το μέτρο έχει παραμείνει νεκρό γράμμα στην πράξη και ότι, ακόμη κι αν συστάθηκαν, οι επιτροπές αυτές παρέμειναν ανενεργές και δεν επέβαλαν ποτέ κυρώσεις σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη συναφή νομοθεσία⁷⁶.

Το άρθρο 6 της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων προβλέπει, πάντως, ότι «τα κράτη μέλη μεριμνούν με τα ενδεδειγμένα μέσα ώστε οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων που παρέχονται από παρόχους υπό τη δικαιοδοσία τους

να μην περιέχουν οποιαδήποτε πρόκληση μίσους βάσει φυλής, φύλου, θρησκείας ή εθνικότητας»⁷⁷.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Προεδρικού Διατάγματος 109/2010⁷⁸ με το οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2010/13/ΕΕ, «οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων οφείλουν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε οι παρεχόμενες από αυτούς υπηρεσίες να μην προκαλούν μίσος λόγω φυλής, φύλου, θρησκείας, πεποιθήσεων, εθνικότητας, αναπηρίας, ηλικίας και σεξουαλικού προσανατολισμού. Επίσης, οφείλουν να μην εκμεταλλεύονται τις δεισιδαιμονίες και προλήψεις των ανθρώπων». Δυνάμει του άρθρου 4 παράγραφος 2, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης μπορεί να αποφασίσει την προσωρινή απαγόρευση της αναμετάδοσης των τηλεοπτικών προγραμμάτων, υπό ορισμένες προϋποθέσεις μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μόνο εφόσον το περιεχόμενο των προγραμμάτων αυτών «ενθαρρύνει το μίσος λόγω φυλής, φύλου, θρησκείας, πεποιθήσεων, εθνικότητας, αναπηρίας, ηλικίας και σεξουαλικού προσανατολισμού». Το μέτρο αυτό δεν έχει, πάντως, επιβληθεί ποτέ μέχρι σήμερα, και το Ε.Σ.Ρ. δεν έδωσε στον Οργανισμό πληροφορίες σχετικά με τυχόν σχετικές καταγγελίες.

Παράγοντες που δυσχεραίνουν την αποτελεσματική εφαρμογή μέτρων αντιμετώπισης

Στις ετήσιες εκθέσεις του, ο Οργανισμός αναφέρει ότι η Ελλάδα διαθέτει ελάχιστα στοιχεία για τη ρατσιστική βία και για τις διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Όσον αφορά τις διακρίσεις, μόνο ένας από τους τρεις φορείς προώθησης της ίσης μεταχείρισης, ο Συνήγορος του Πολίτη, συλλέγει στοιχεία για τις καταγγελίες. Καθώς η ιθαγένεια εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας και δεδομένου ότι η αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη περιορίζεται στις αρχές, ο τελευταίος λαμβάνει μόνο μία ή δύο καταγγελίες τον χρόνο από μη Έλληνες πολίτες. Όσον αφορά τις καταγγελίες Ελλήνων πολιτών, ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε 29 υποθέσεις που αφορούσαν

74 Ανεξάρτητη αρχή που ιδρύθηκε το 1989 με βασικές αρμοδιότητες την εποπτεία και τη ρύθμιση της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.esr.gr.

75 Βλ. ενδεικτικά Απόφαση αριθ. 574, 23 Νοεμβρίου 2010, στον δικτυακό τόπο: www.esr.gr.

76 ΕΛΙΑΜΕΠ (2011), *Does media policy promote media freedom and independence? The case of Greece* (Η πολιτική για τα ΜΜΕ προάγει την ελευθερία και την ανεξαρτησία τους; Η περίπτωση της Ελλάδας), Έκθεση περιπτώσιολογικής μελέτης, βλ. δικτυακό τόπο: www.mediadem.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/01/Greece.pdf.

77 Οδηγία 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 10ης Μαρτίου 2010 για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων), βλ. δικτυακό τόπο: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:095:0001:0024:EL:PDF>.

78 Ελληνική Δημοκρατία, Προεδρικό Διάταγμα 109/2010, ΦΕΚ 190, 5 Νοεμβρίου 2010, βλ. δικτυακό τόπο: www.esr.gr/arxeion-xml/uploads/PD.109-2010.pdf.

Ρομά το 2009 και 36 το 2010. Η Ελληνική Αστυνομία ενημέρωσε επίσης τον Συνήγορο του Πολίτη, κατόπιν αιτήματος του τελευταίου, ότι το πρώτο τετράμηνο του 2013 καταγράφηκαν 16 ρατσιστικές επιθέσεις.

Η Ελληνική Αστυνομία ενημέρωσε τον Οργανισμό ότι έχει συσταθεί μηχανισμός καταγραφής περιστατικών ρατσισμού, με υπό κατασκευή βάση δεδομένων για την καταγραφή των στοιχείων που οφείλει να αποστέλλει η αστυνομία κάθε εξάμηνο στο Υπουργείο Δικαιοσύνης το οποίο είναι αρμόδιο για τη λειτουργία του εν λόγω μηχανισμού (εγκύκλιος 7100/11/21 της Ελληνικής Αστυνομίας από 21 Αυγούστου 2012). Δεν παρασχέθηκαν, εντούτοις, αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή του συγκεκριμένου μέτρου. Ο Οργανισμός πληροφορήθηκε ότι το 2012 η αστυνομία κατέγραψε επισήμως 84 περιστατικά με πιθανολογούμενο ρατσιστικό κίνητρο και 41 παρόμοια περιστατικά από τον Ιανουάριο ως τα τέλη του Ιουνίου του 2013.

Το 2011, η ΕΕΔΑ, το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις προέβησαν στη σύσταση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας⁷⁹ με σκοπό τη συλλογή στοιχείων για περιστατικά ρατσιστικής βίας. Το Δίκτυο κατέγραψε 154 περιστατικά ρατσιστικής βίας το 2012⁸⁰ και 104 περιστατικά το πρώτο οκτάμηνο του 2013. Αν και τα στοιχεία αυτά δεν θεωρούνται επίσημα, η ΕΕΔΑ αποτελεί δημόσιο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας που υπάγεται στον Πρωθυπουργό⁸¹. Η πρωτοβουλία αυτή αξίζει την προσοχή και τη στήριξη των κρατικών αρχών, διότι, πέρα από τη συλλογή πολύτιμων στοιχείων, συνιστά ένα πρώτο βήμα προς την ανάπτυξη συνεργατικής προσέγγισης όσον αφορά την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους και του εξτρεισμού με τη συμμετοχή διαφορετικών φορέων.

Τον Σεπτέμβριο του 2013, ο Συνήγορος του Πολίτη δημοσίευσε έκθεση με θέμα το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας⁸² στην οποία αναφέρονται 281 περιστατικά ρατσιστικής βίας που καταγράφηκαν από τον Ιανουάριο του 2012 έως τον Απρίλιο του 2013. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα περιστατικά που κατέγραψε το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας. Στις 12 Σεπτεμβρίου 2013, το Υπουργείο Δικαιοσύνης,

απαντώντας σε ερώτηση βουλευτή που ζητούσε πληροφορίες σχετικά με τη δίωξη ρατσιστικών εγκλημάτων, ανέφερε ότι σε 16 Εισαγγελίες Πρωτοδικών δεν προέκυψε ότι ασκήθηκαν ποινικές δίωξεις για ρατσιστικά εγκλήματα. Η Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών άσκησε δύο δίωξεις για ρατσιστικές δηλώσεις που υποκινούν το φυλετικό μίσος, δύο δίωξεις για ρατσιστική συμπεριφορά και δύο δίωξεις για ρατσιστική βία. Την Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης απασχόλησαν έξι υποθέσεις ρατσιστικής βίας, ενώ την Εισαγγελία Πρωτοδικών Ηρακλείου επτά υποθέσεις ρατσιστικής συμπεριφοράς και ρατσιστικής βίας. Όλες οι προαναφερθείσες υποθέσεις βρίσκονται σε διάφορα στάδια της προβλεπόμενης διαδικασίας, όπως αναφέρεται στην απάντηση του Υπουργείου⁸³.

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας, των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας απαιτείται η εφαρμογή προληπτικών μέτρων αλλά και η επιβολή κυρώσεων από τις αστυνομικές αρχές και άλλες αρχές σε όλα τα επίπεδα. Απαιτείται επιπλέον ουσιαστική επαφή και συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες συμπεριλαμβάνοντας τις μειονοτικές και μεταναστευτικές κοινότητες, καθώς οι ρατσιστικές συμπεριφορές και στάσεις αναπτύσσονται και εκφράζονται σε τοπικό επίπεδο. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ληφθεί υπόψη σε περιόδους οξείας οικονομικής κρίσης, η οποία επηρεάζει τα μέλη τόσο των μειονοτήτων όσο και της ευρύτερης κοινωνίας, και μπορεί να πυροδοτήσει εντάσεις και συγκρούσεις.

Σύμφωνα με έκθεση που συνέταξε το 1997 το Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου με θέμα τη φυλετική παρενόχληση και τη βία, οι δράστες έχουν ένα κοινό βασικό χαρακτηριστικό: την αρνητική στάση προς τις εθνοτικές μειονότητες την οποία ασπάζεται η κοινότητά τους και η οποία λειτουργεί ως νομιμοποιητικό άλλοθι για τις πράξεις τους. Σύμφωνα με την έκθεση, «η ευρύτερη κοινότητα δεν εκκολάπτει απλώς δράστες ρατσιστικών εγκλημάτων, αλλά όταν δεν καταδικάζει τις συμπεριφορές τους ουσιαστικά τις ενισχύει. Από αυτή τη διαπίστωση προκύπτει η ανάγκη να αντιμετωπιστούν και οι στάσεις και αντιλήψεις της «κοινότητας του δράστη» στο πλαίσιο των προσπαθειών περιορισμού του φαινομένου της φυλετικής παρενόχλησης»⁸⁴.

79 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.unhcr.gr/1againstracism.

80 Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2013), Ετήσια έκθεση 2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.unhcr.gr/1againstracism/11940.

81 Ελληνική Δημοκρατία, Ν. 2667/1998 ΦΕΚ Α/281, βλ. δικτυακό τόπο: www.greeklaws.com/pubs/uploads/1068.pdf.

82 Συνήγορος του Πολίτη (2013), Ειδική έκθεση με τίτλο «Το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα και η αντιμετώπισή του», βλ. δικτυακό τόπο: www.synigoros.gr/?i=human-rights. el.diakritiki-metaxeirisi-astunomiki-prostasia.125089.

83 Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δικαιοσύνης (2013), Απάντηση στην κοινοβουλευτική ερώτηση 634/19-08-2013, 12 Σεπτεμβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/8190637.pdf.

84 Sibbitt, R. (1997), *The perpetrators of Racial Harassment and Racial Violence* (Οι δράστες φυλετικής παρενόχλησης και φυλετικής βίας), Ερευνητική μελέτη αριθ. 176 του Υπουργείου Εσωτερικών, Υπουργείο Εσωτερικών Ηνωμένου Βασιλείου, βλ. δικτυακό τόπο: www.nationalarchives.gov.uk/ERORecords/HO/421/2/P2/RDS/PDFS/HORS176.PDF.

Έχοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, ο Οργανισμός αναζήτησε αλλά δεν κατόρθωσε να εντοπίσει στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι καταβάλλονται συστηματικές προσπάθειες καταπολέμησης του ρατσισμού, των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας με τη συμμετοχή και τον συντονισμό διαφορετικών φορέων, όπως η αστυνομία, οι τοπικές αρχές, τα σχολεία, οι φορείς παροχής υγείας και η δημόσια διοίκηση. Δεν κατόρθωσε να εντοπίσει ούτε στοιχεία από τα οποία να προκύπτει συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων στο σχεδιασμό, την ανάπτυξη ή την εφαρμογή σχετικών πολιτικών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, ενώ είναι σε ισχύ ο Ν. 2713/1999 ο οποίος προβλέπει τη σύσταση και τη λειτουργία τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Εγκληματικότητας (Σ.Π.Ε.)⁸⁵ (άρθρο 16), από τους συνολικά 325 δήμους και κοινότητες της χώρας, μόνο οι 82 έχουν προβεί στη σύσταση Σ.Π.Ε., χωρίς να υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες για τη λειτουργία και τον αντίκτυπό τους⁸⁶. Εκπρόσωποι της αστυνομίας, του Υπουργείου Δικαιοσύνης και μη κυβερνητικών οργανώσεων δήλωσαν, στις συναντήσεις με τον Οργανισμό, ότι τα περισσότερα από τα συμβούλια αυτά δεν λειτουργούν ή ότι η συνεργασία τους στην πράξη με τις αρχές, και συγκεκριμένα με την αστυνομία, είναι μάλλον αμφίβολη.

Εντούτοις, όλοι οι υπάλληλοι, και οι εκπρόσωποι φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μη κυβερνητικών οργανώσεων εξέφρασαν έντονο ενδιαφέρον και προθυμία να συμμετάσχουν σε κοινές προσπάθειες, αναφέροντας μάλιστα συγκεκριμένα εμπόδια και δυσκολίες που πρέπει να επιλυθούν, όπως, μεταξύ άλλων, νομικά κωλύματα, παράγοντες που δυσχεραίνουν την επιχειρησιακή συνεργασία και τον συντονισμό οι οποίοι οφείλονται σε έλλειψη ικανοτήτων λόγω περιορισμένης εμπειρίας και τεχνογνωσίας, καθώς και έλλειψη ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, ιδίως σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

Οι φορείς χάραξης πολιτικής και οι εκπρόσωποι των δημόσιων αρχών με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός ανέφεραν ότι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του ρατσισμού, των διακρίσεων και του εξτρεμισμού βασική προτεραιότητα θεωρούν ότι έχει η αποτελεσματική αστυνόμευση της παράνομης μετανάστευσης. Η άποψή τους αυτή εδράζεται στην υπόθεση ότι η αύξηση των ρατσιστικών και εξτρεμιστικών στάσεων και συμπεριφορών οφείλεται κατά κύριο λόγο στον μεγάλο αριθμό παράτυπων μεταναστών που βρίσκεται στη χώρα. Σύμφωνα με αυτήν

την υπόθεση, η μείωση του αριθμού των παράτυπων μεταναστών θα οδηγήσει σε μείωση των ρατσιστικών επιθέσεων.

Τέτοιου είδους προσεγγίσεις, παραγνωρίζουν την καθοριστική συμβολή βαθιά ριζωμένων κοινωνικών αντιλήψεων και στάσεων στη διαμόρφωση κοινωνικών συμπεριφορών, και εμποδίζουν τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων αντιμετώπισης του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και συναφών μορφών μισαλλοδοξίας. Για παράδειγμα, όταν αστυνομικές επιχειρήσεις προσάγουν μετανάστες με βασικό κριτήριο εξωτερικά χαρακτηριστικά (ethnic profiling) προκαλούν φόβο και καλλιεργούν τη δυσπιστία προς την αστυνομία στα άτομα εκείνα που ανήκουν σε εκείνες τις εθνικές ομάδες που είναι και οι πρωταρχικοί στόχοι των εξτρεμιστών και τα πιθανότερα θύματα της ρατσιστικής βίας. Έτσι, μειώνονται οι πιθανότητες τα άτομα αυτά να καταγγείλουν περιστατικά ρατσιστικής βίας στις αρχές ή να συνεργαστούν μαζί τους για να δώσουν τις αναγκαίες πληροφορίες ασφαλείας, και αυτό υπονομεύει τις προσπάθειες των αρχών να αντιμετωπίσουν τη βία και τον εξτρεμισμό.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το διοικητικό εφετείο του Koblenz στη Γερμανία εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2012 απόφαση με την οποία έκρινε ότι ο έλεγχος της ταυτότητας μαύρου γερμανού φοιτητή αρχιτεκτονικής σε τρένο τον Δεκέμβριο του 2010 συνιστούσε παραβίαση του γερμανικού Συντάγματος (άρθρο 3, παράγραφος 3) καθώς πραγματοποιήθηκε με κριτήριο τα «φυλετικά» χαρακτηριστικά του⁸⁷.

Από την έκθεση με τίτλο *Police stops and minorities (Εξακρίβωση στοιχείων από την αστυνομία και μειονότητας)*⁸⁸, την οποία δημοσίευσε ο Οργανισμός το 2010 και η οποία στηρίχθηκε σε στοιχεία που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας για τις μειονότητες και διακρίσεις (EU-MIDIS), προκύπτει, όσον αφορά την Ελλάδα, ότι από το σύνολο των συμμετεχόντων στην έρευνα το 20 % των Αλβανών μεταναστών, το ήμισυ (53 %) των Ρομά και το 36 % των άλλων Ελλήνων που ζούσαν στην ίδια περιοχή δεν εμπιστεύονταν την αστυνομία. Από τα αποτελέσματα της έρευνας για τα άτομα ΛΟΑΔ στην ΕΕ, την οποία εκπόνησε ο Οργανισμός το 2012, προκύπτει, όσον αφορά την Ελλάδα, ότι το 26 % των ερωτηθέντων ατόμων ΛΟΑΔ και το 45 % των ερωτηθέντων τρανσεξουλικών ατόμων δεν κατήγγειλαν στην αστυνομία το τελευταίο περιστατικό σωματικής

85 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=194&Itemid=191.

86 Ο κατάλογος των δήμων της χώρας στους οποίους έχουν συσταθεί και λειτουργούν Σ.Π.Ε. είναι διαθέσιμος στον δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=193&Itemid=190&lang=.

87 Γερμανία, Υπουργείο Δικαιοσύνης του κρατιδίου της Ρηνανίας-Παλατινάτου (2012), «Ausweiskontrolle eines dunkelhäutigen Deutschen durch die Bundespolizei: Verfahren nach Entschuldigung beendet», Δελτίο Τύπου αριθ. 30/2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.mjv.rlp.de/icc/justiz/nav/699/broker.jsp?uMen=69931d2-a512-11d4-a737-0050045687ab&uCon=0998fb32-oba3-10dc-32ae-477fe9e30b1c&uTem=aaaaaaaa-aaaa-aaaa-aaaa-00000000042.

88 FRA (2010β).

ή σεξουαλικής επίθεσης ή απειλής βίας που δέχθηκαν, διότι φοβόντουσαν ομοφοβική ή τρανσφοβική αντίδραση των αστυνομικών οργάνων. Η έρευνα για τα άτομα ΛΟΑΔ στην ΕΕ – Έκθεση «Τα αποτελέσματα με μια ματιά» επισημαίνει ότι η επιβολή του νόμου που βασίζεται στις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της προστασίας από τις διακρίσεις συνιστά ακρογωνιαίό λίθο των δημοκρατικών κοινωνιών. Δεδομένης, επομένως, της συνεχιζόμενης μεταναστευτικής ροής προς την ΕΕ και της κυκλοφορίας των προσώπων εντός και μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και της ύπαρξης ήδη εγκατεστημένων εθνικών μειονοτήτων, οι αστυνομίες στην ΕΕ είναι αναγκασμένες να αντιμετωπίζουν ολοένα και περισσότερο την πολιτισμική και εθνοτική πολυμορφία. Λαμβάνοντας υπόψη ότι καθήκον της αστυνομίας δεν είναι μόνο η πάταξη του εγκλήματος, αλλά και η διασφάλιση των αναγκών και των δικαιωμάτων των θυμάτων και των μαρτύρων, καθώς επίσης και των ευρύτερων κοινοτήτων τους, είναι αναγκαίο να αντιλαμβάνεται η αστυνομία το ρόλο της στα πλαίσια της εξυπηρέτησης ενός ευρωπαϊκού πληθυσμού που χαρακτηρίζεται από πολυμορφία. Η επιτυχία της αστυνομίας ως δημόσιας υπηρεσίας συνδέεται με τον τρόπο με τον οποίον αντιμετωπίζει τις διάφορες κοινότητες, αλλά και με τον τρόπο με τον οποίον οι κοινότητες αυτές αισθάνονται ότι αντιμετωπίζονται από την αστυνομία.

Τον Αύγουστο του 2012, η αστυνομία ξεκίνησε ευρεία επιχείρηση με την κωδική ονομασία «Ξένιος Ζευς»⁸⁹, «για την απώθηση από τη μεθοριακή γραμμή και την απομάκρυνση από το κέντρο της [ελληνικής] πρωτεύουσας, αντίστοιχα των παράνομων μεταναστών». Στην επιχείρηση συμμετείχαν 2.500 αστυνομικοί στη μεθοριακή γραμμή με την Τουρκία και 2.000 στην Αθήνα. Σύμφωνα με το δελτίο Τύπου της Ελληνικής Αστυνομίας, «η απομάκρυνση και επαναπροώθηση των παράνομων μεταναστών στις χώρες τους είναι ζήτημα εθνικής ανάγκης και επιβίωσης». Ο εκπρόσωπος Τύπου της Ελληνικής Αστυνομίας πρόσθετε ακόμη ότι «το μέγεθος και η ένταση της όλης επιχείρησης δεν αναιρεί την υποχρέωση του πλήρους σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα. Έχουν δοθεί ρητές εντολές και σαφείς οδηγίες σε όλο το αστυνομικό προσωπικό που συμμετέχει στην επιχείρηση για την τήρηση στον απόλυτο βαθμό του σεβασμού τόσο της προσωπικότητας όσο και των θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων του κάθε μετανάστη»⁹⁰.

89 «Ξένιος Ζευς»: Στην αρχαία ελληνική μυθολογία, ο Ζευς (Δίας) ήταν ο προστάτης της φιλοξενίας, βλ.: Λεξικό Liddel & Scott, βλ. δικτυακό τόπο: <http://archimedes.mpiwg-berlin.mpg.de/cgi-bin/archim/dict/hw?lemma=ce/nios&step=entry&id=do04>.

90 Ελληνική Δημοκρατία, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας (2012), Αστυνομική επιχείρηση «ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ» σε Αθήνα και Έβρο για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης, Δηλώσεις του Εκπροσώπου Τύπου της Ελληνικής Αστυνομίας, Δελτίο Τύπου, 4 Αυγούστου 2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=..&perform=view&id=18424&Itemid=950&lang=.

Οι αστυνομικές επιχειρήσεις εξακρίβωσης των στοιχείων των μεταναστών θα πρέπει να διεξάγονται σύμφωνα με τις οδηγίες της εγκυκλίου αριθ. 7100/22/4 της Ελληνικής Αστυνομίας από 17 Ιουνίου 2005, σύμφωνα με την οποία η προσαγωγή ή η σωματική έρευνα επιτρέπεται μόνο όταν υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες τέλεσης αξιόποινης πράξης.

Εντούτοις, ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των Μεταναστών αναφέρει στην περιφερειακή μελέτη που εκπόνησε τον Δεκέμβριο του 2012 με θέμα τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα: «Λυπάμαι διότι οι επιχειρήσεις-σκούπα στο πλαίσιο της επιχείρησης Ξένιος Ζευς είχαν ως αποτέλεσμα την ευρεία κλίμακα κράτηση μεταναστών σε πολλές περιοχές της χώρας, πολλοί από τους οποίους ζούσαν και εργάζονταν χρόνια στην Ελλάδα»⁹¹.

Ακόμη, τον Ιούνιο του 2013, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημειώνει σε έκθεσή του ότι το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια του ατόμου αποτελεί θεμελιώδη αρχή του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προσθέτει ότι «η ευρέως διαδεδομένη πρακτική της κράτησης αλλοδαπών για ώρες για τον σκοπό της εξακρίβωσης του νομικού καθεστώτος τους συνιστά αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας». Η έκθεση υπενθυμίζει ότι η Ομάδα Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για την Αυθαίρετη Κράτηση προειδοποίησε τον Ιανουάριο του 2013, μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα, ότι «οποιαδήποτε κράτηση για λόγους που συνιστούν διάκριση αποτελεί αυθαίρετη κράτηση και, επιπλέον, η κράτηση χωρίς καμία νομική βάση καθιστά επίσης την κράτηση αυθαίρετη»⁹².

Δεν αμφισβητείται η αναγκαιότητα των επιχειρήσεων εξακρίβωσης στοιχείων μεταναστών, κρίνεται όμως αμφίβολη η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα του τρόπου με τον οποίο διεξήχθη η επιχείρηση Ξένιος Ζευς: από τον Αύγουστο του 2012 έως τον Ιούνιο του 2013 προσήχθησαν συνολικά 123.567 υπήκοοι τρίτων χωρών, εκ των οποίων μόνο 6.910 άτομα, ήτοι το 5,6 %, διαπιστώθηκε ότι διέμεναν παράνομα στη χώρα (βλ. πίνακα 1).

91 Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2012), Ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών ολοκληρώνει την τέταρτη και τελευταία επίσκεψη χώρας στο πλαίσιο της περιφερειακής μελέτης του για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ελλάδα, Δελτίο Τύπου, 3 Δεκεμβρίου 2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=12858&LangID=E.

92 Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2013), *Ανεπιθύμητοι επισκέπτες – Καταχρηστικές πρακτικές της Ελληνικής Αστυνομίας κατά των μεταναστών στην Αθήνα*, βλ. δικτυακό τόπο: www.hrw.org/sites/default/files/reports/greece0613gr_ForUpload_0.pdf.

Πίνακας 1: Προσαγωγές και συλλήψεις στο πλαίσιο της επιχείρησης Ξένιος Ζευς

Επιχείρηση «Ξένιος Ζευς»	1η φάση	2η φάση	ΣΥΝΟΛΟ
Ημερομηνία	4.8.2012–13.2.2013	14.2.2013 –18.6.2013	4.8.2012–18.6.2013
Προσαγωγές	82.767	40.800	123.567
Συλλήψεις	4.820	2.090	6.910
Ποσοστό συλλήψεων επί του συνόλου των προσαγωγών	5,8 %	5,1 %	5,6 %

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2013

Στην ειδική έκθεσή του για τη ρατσιστική βία, ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει τον καταχρηστικό χαρακτήρα των προσαγωγών αυτών, καθώς τα περισσότερα άτομα που προσήχθησαν είχαν απόδειξη νόμιμης διαμονής. Σύμφωνα με την έκθεση, η επιχείρηση Ξένιος Ζευς είναι αναποτελεσματική και «προβληματική από πλευράς συνταγματικής νομιμότητας, δεδομένου ότι καθιστά μη αναγκαίο και πρόσφορο τον περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας των προσαγόμενων». Αναφέρει ακόμη ότι η επιχείρηση υπονομεύει άλλες πρωτοβουλίες πολιτικής για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας καθώς συμβάλλει έμμεσα στην ανάπτυξη αρνητικών στερεοτύπων⁹³.

Παρά τις επικρίσεις, η αστυνομία επανέλαβε την επιχείρηση Ξένιος Ζευς στην Αθήνα στις 29 Σεπτεμβρίου 2013 με τη συμμετοχή 150 αστυνομικών. Κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης επιχείρησης, προσήχθησαν 334 άτομα εκ των οποίων συνελήφθησαν τελικά 41. Παρόλο που ο στόχος της επιχείρησης ήταν η πρόληψη και η καταστολή της εγκληματικότητας, μόνο δύο από τις συλλήψεις αφορούσαν ποινικά αδικήματα: μία για κατοχή παράνομων ναρκωτικών ουσιών και μία για κατοχή πλαστών εγγράφων. Όσον αφορά τις υπόλοιπες συλλήψεις, τέσσερα άτομα συνελήφθησαν γιατί εκκρεμούσαν σε βάρος τους δικαστικές αποφάσεις απέλασης και 35 για παράνομη είσοδο στη χώρα⁹⁴.

Όσοι συλλαμβάνονται για παράνομη είσοδο στη χώρα τίθενται υπό κράτηση εν αναμονή της απέλασής τους ως επί το πλείστον στα νέα κέντρα κράτησης τα οποία δημιουργήθηκαν σε αχρησιμοποίητες στρατιωτικές εγκαταστάσεις. Οι εγκαταστάσεις αυτές παρέχουν σε γενικές γραμμές καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε σύγκριση με τα κέντρα κράτησης που επισκέφθηκε

ο Οργανισμός το 2011 στην παραμεθόριο περιοχή του Έβρου. Η σύσταση των νέων αυτών κέντρων προκάλεσε έντονες αντιδράσεις σε διάφορους δήμους, οι οποίες υποδαυλίστηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις από ενέργειες του κόμματος της Χρυσής Αυγής. Την άνοιξη και το καλοκαίρι του 2013, ξέσπασαν ταραχές στα νέα κέντρα κράτησης, επειδή οι συνθήκες διαβίωσης είχαν επιδεινωθεί λόγω έλλειψης κονδυλίων και άλλων προβλημάτων. Από τα προαναφερθέντα προκύπτει σαφώς η ανάγκη καλύτερου συντονισμού μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης, ζήτημα το οποίο επισημάνθηκε ως ιδιαίτερα προβληματικό στην έκθεση του Οργανισμού για το 2011 με τίτλο «Η κατάσταση των ατόμων που περνούν τα ελληνικά χερσαία σύνορα με παράτυπο τρόπο». Η έκθεση έκανε ιδιαίτερη αναφορά στο πρόβλημα της αδράνειας βασικών φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης οι οποίοι, όταν ρωτήθηκαν εκείνη τη χρονική περίοδο από τον Οργανισμό, δήλωσαν ότι δεν είχαν υπόψη τους τη σχετική νομοθεσία η οποία τους επιφόρτιζε με συγκεκριμένες αρμοδιότητες όσον αφορά τα κέντρα κράτησης. Σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα, η έκθεση του Οργανισμού για το 2011, η οποία είχε αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης την εποχή εκείνη με τις ελληνικές αρχές, ανέφερε συγκεκριμένα την ανάγκη ενεργητικής συμμετοχής της τοπικής αυτοδιοίκησης στη σύσταση κέντρων υποδοχής ή κράτησης υπηκόων τρίτων χωρών⁹⁵.

Παρά τη σύσταση των νέων αυτών κέντρων, μεγάλος αριθμός υπηκόων τρίτων χωρών εξακολουθεί να κρατείται σε κρατητήρια αστυνομικών τμημάτων. Σύμφωνα με στοιχεία της αστυνομίας, τον Ιούλιο του 2013 κρατήθηκαν σε κρατητήρια αστυνομικών τμημάτων 2.702 υπήκοοι τρίτων χωρών. Κατά τη διάρκεια των αποστολών του, ο Οργανισμός επισκέφθηκε το αστυνομικό τμήμα της Ομόνοιας, στα κρατητήρια του οποίου συνάντησε κρατούμενους οι οποίοι βρίσκονται εκεί πολλούς μήνες, ορισμένοι δε πάνω από έξι μήνες. Οι κρατούμενοι, αλλά και οι αστυνομικοί, δήλωσαν ότι η πολύμηνη κράτηση δημιουργεί προβλήματα, κυρίως λόγω του περιορισμένου χώρου των κελιών, τα οποία είναι σχεδιασμένα για προσωρινή προδικαστική κράτηση.

93 Συνήγορος του Πολίτη (2013), Ειδική έκθεση με τίτλο «Το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα και η αντιμετώπισή του», βλ. δικτυακό τόπο: www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.diakritiki-metaxeirisi-astynomiki-prostasia.125089.

94 Ελληνική Δημοκρατία, Ελληνική Αστυνομία (2013), Δελτίο Τύπου, Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, 29 Σεπτεμβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=..&perform=view&-id=32484&Itemid=1173&lang=.

95 FRA (2011a).

Είναι αξιοσημείωτο ότι τον Ιανουάριο του 2013, το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Ηγουμενίτσας αθώωσε 15 μετανάστες οι οποίοι είχαν αποδράσει από τα κρατητήρια του τοπικού αστυνομικού τμήματος λόγω των άθλιων συνθηκών κράτησης οι οποίες συνιστούσαν σοβαρή απειλή για την υγεία τους. Το δικαστήριο έκρινε ότι οι συνθήκες αυτές αποτελούσαν παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Απεφάνθη επίσης ότι αφενός η διάρκεια και αφετέρου οι συνθήκες κράτησής τους εν αναμονή της απέλασής τους από τη χώρα χωρίς να τους έχει ασκηθεί ποινική δίωξη παραβιάζουν τα άρθρα 3, 8 και 13 της ΕΣΔΑ. Το δικαστήριο έκρινε ότι οι συνθήκες κράτησης στοιχειοθετούσαν κατάσταση ανάγκης και ότι οι κατηγορούμενοι έπρεπε να κηρυχθούν άπαντες αθώοι για το αδίκημα της απόδρασης⁹⁶.

Ουσιαστική προϋπόθεση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την αστυνομία είναι να καταγγέλλουν τα θύματα και οι μάρτυρες τέτοια περιστατικά στα αστυνομικά όργανα. Αυτό, όμως, είναι δυνατό μόνο όταν έχουν εμπιστοσύνη στην αστυνομία και στη δικαιοσύνη. Επομένως, κάθε καταγγελία για ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικών κατά ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες, τα οποία είναι και οι πιθανότεροι στόχοι ρατσιστικών εγκλημάτων, θα πρέπει να τυγχάνει ενδελεχούς και ανεξάρτητης διερεύνησης.

Ωστόσο, αρκετές εκθέσεις διεθνών και εθνικών θεσμικών φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν επανειλημμένα κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου για εφησυχασμό και συστημική αδυναμία αντιμετώπισης των κρουσμάτων κακομεταχείρισης ρατσιστικού χαρακτήρα από αστυνομικούς. Σε έκθεση που συνέταξε η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (ΕΠΒ) μετά από επίσκεψη στην Ελλάδα το 2008, γίνεται λόγος για κλίμα ατιμωρησίας στους κόλπους των σωμάτων ασφαλείας. Από τις πληροφορίες που συνέλεξε η ΕΠΒ κατά την επίσκεψή της στην Ελλάδα το 2009 δεν προέκυπτε καμία βελτίωση της κατάστασης, γεγονός που την ανάγκασε να κάνει εκ νέου λόγο για ολιγωρία όσον αφορά τη διερεύνηση καταγγελιών για κακομεταχείριση από αστυνομικά όργανα⁹⁷. Παρόμοιες είναι και οι παρατηρήσεις που

διατυπώνονται στη θεματική έκθεση του Οργανισμού με τίτλο *Coping with a fundamental rights emergency – The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner* (Αντιμέτωποι με έκτακτη ανάγκη όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα - Η κατάσταση των ατόμων που περνούν τα ελληνικά χερσαία σύνορα με παράτυπο τρόπο), η οποία καταγράφει απάνθρωπες συνθήκες σε κέντρα κράτησης που λειτουργούν υπό τον έλεγχο της αστυνομίας⁹⁸. Το 2009, η ECRI παρότρυνε εκ νέου τις ελληνικές αρχές «να διεξάγουν αποτελεσματικές έρευνες για ισχυριζόμενες υποθέσεις φυλετικών διακρίσεων ή κακής συμπεριφοράς με ρατσιστικά κίνητρα από την αστυνομία και να διασφαλίσουν όπως πρέπει ότι οι δράστες αυτών των ενεργειών τιμωρούνται κατάλληλα»⁹⁹.

Τον Ιούλιο του 2012, η Διεθνής Αμνηστία ανέφερε ότι, αν και οι ελληνικές αρχές παραδέχονται την ύπαρξη καταπατήσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων από μέλη των σωμάτων ασφαλείας, εντούτοις τις χαρακτηρίζουν «μεμονωμένα περιστατικά» και ως εκ τούτου δεν παραδέχονται την έκταση και το βάθος αυτού του συστημικού προβλήματος. Κατά την τελευταία δεκαετία, το ΕΔΔΑ έχει διαπιστώσει ότι η Ελλάδα παραβίασε τα άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή) ή 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων ή άλλων μορφών κακομεταχείρισης) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε 11 υποθέσεις που αφορούσαν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από μέλη των σωμάτων ασφαλείας¹⁰⁰.

Τον Απρίλιο του 2013, ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου προέτρεψε τις ελληνικές αρχές «να εξαλείψουν τη θεσμική νοοτροπία της ατιμωρησίας και να καθιερώσουν έναν ανεξάρτητο και εύρυθμο μηχανισμό καταγγελιών που καλύπτει όλα τα όργανα επιβολής του νόμου». Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι το Γραφείο Αντιμέτωπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας που συστάθηκε δυνάμει του Ν. 3938/2011 και του Προεδρικού Διατάγματος 78/2011 δύναται να προβαίνει σε έρευνες μόνο μετά από εντολή του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Το 2013, ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε 17 καταγγελίες για ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικών οργάνων με πιθανό ρατσιστικό κίνητρο, η συντριπτική

96 Ελληνική Δημοκρατία, Μονομελές Πλημμελειοδικείο Ηγουμενίτσας, Απόφαση αριθ. 682/2012.

97 Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (2010), Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 17 to 29 September 2009 (Έκθεση προς την ελληνική κυβέρνηση σε συνέχεια της επίσκεψης στην Ελλάδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΕΠΒ) από τις 17 έως τις 29 Σεπτεμβρίου 2009), CPT/Inf (2010) 33, παράγραφος 23, βλ. δικτυακό τόπο: www.cpt.coe.int/documents/grc/2010-33-inf-eng.pdf.

98 FRA (2011α).

99 Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (2009), Έκθεση της ECRI για την Ελλάδα (τέταρτος κύκλος επιτήρησης), 2 Απριλίου 2009, CRI (2009) 31, παρ. 178, βλ. δικτυακό τόπο: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/greece/GRC-CbC-IV-2009-031-GRC.pdf.

100 Διεθνής Αμνηστία (2012), Αστυνομική βία στην Ελλάδα - Όχι μόνο «μεμονωμένα περιστατικά», βλ. δικτυακό τόπο: www.amnesty.org.gr/wp-content/uploads/2012/07/Police-Violence-in-Greece_REPORT.pdf.

πλειοψηφία των οποίων υποβλήθηκε από άτομα ασιατικής και αφρικανικής καταγωγής. Η αστυνομία προέβη σε πειθαρχικό έλεγχο εννέα εξ αυτών των καταγγελιών. Για έξι καταγγελίες δεν προέκυψαν πειθαρχικές ευθύνες, για μία αναμενόταν το σχετικό πόρισμα κατά τη χρονική περίοδο σύνταξης της έκθεσης, και μόνο σε μία περίπτωση διαπιστώθηκε ότι ο αστυνομικός πρέπει να ελεγχθεί πειθαρχικά για προσβλητική συμπεριφορά και άρνηση εξυπηρέτησης, χωρίς ωστόσο να διαπιστωθεί ρατσιστικό κίνητρο.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Κώδικα Δεοντολογίας του Αστυνομικού, ο αστυνομικός «σέβεται το δικαίωμα στη ζωή και την προσωπική ασφάλεια κάθε ατόμου. Δεν επιφέρει, δεν προκαλεί και δεν ανέχεται πράξεις βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και αναφέρει αρμοδίως κάθε παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Σύμφωνα με το άρθρο 5, καθημερινό μέλημα του αστυνομικού αποτελούν «η δημιουργία σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους πολίτες και η αποφυγή προκαταλήψεων που έχουν ως αιτία το χρώμα, το φύλο, την εθνική καταγωγή, την ιδεολογία και τη θρησκεία, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ηλικία, την αναπηρία, την οικογενειακή κατάσταση, την οικονομική και κοινωνική θέση ή άλλο διακριτικό στοιχείο του ατόμου»¹⁰¹. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η ανεξάρτητη, ενδεδειγμένη διερεύνηση κάθε καταγγελίας για κακομεταχείριση από αστυνομικά όργανα μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης και στη βελτίωση της συνεργασίας με τις αστυνομικές αρχές. Οι δράσεις αυτές θα ήταν σκόπιμο να συνοδεύονται από ευρύτερη ανεξάρτητη αξιολόγηση των ζητημάτων που άπτονται της θεσμικής νοοτροπίας των αστυνομικών οργάνων.

Η περίπτωση της Χρυσής Αυγής

Οι διεθνείς οργανισμοί, οι θεσμικοί εθνικοί φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αναφέρθηκαν επανειλημμένως στον αυξανόμενο αριθμό περιστατικών ρατσιστικής βίας που αποδίδονται σε μέλη ή συμπαθούντες της Χρυσής Αυγής. Το κόμμα ιδρύθηκε το 1985 και δραστηριοποιήθηκε ενεργά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 δίδοντας έμφαση κυρίως στο θέμα της ονομασίας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και στο θέμα της μετανάστευσης. Μέχρι το 2010, το ποσοστό των ψήφων που λάμβανε στις εθνικές ή ευρωπαϊκές εκλογές κυμαινόταν από 0,07 % έως 0,47 %. Το 2010, η Χρυσή Αυγή κατέγραψε την πρώτη

εκλογική της νίκη: εξασφάλισε μία έδρα στο δημοτικό συμβούλιο της Αθήνας λαμβάνοντας το 5,29 % των ψήφων.

Στις εθνικές εκλογές της 6ης Μαΐου και της 17ης Ιουνίου 2012, ωστόσο, η Χρυσή Αυγή έλαβε το 6,97 % και το 6,92 % των ψήφων, αντίστοιχα, εξασφαλίζοντας 18 έδρες στη Βουλή των Ελλήνων. Η αύξηση του ποσοστού ήταν θεαματική σε σχέση με το 0,29 % που είχε λάβει το κόμμα στην προηγούμενη εκλογική αναμέτρηση (2009). Από ανάλυση των δημογραφικών χαρακτηριστικών των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής προκύπτει ότι σχεδόν το 75 % είναι άνδρες. Εξ αυτών, το 40 % είναι ηλικίας από 18 έως 34 ετών, και το 27 % έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση¹⁰².

Σύμφωνα με το καταστατικό της, η Χρυσή Αυγή είναι «κίνημα λαϊκό και εθνικιστικό που αντιτίθεται στον κομμουνισμό-διεθνισμό και στον φιλελευθερισμό-οικουμενισμό». Το καταστατικό χαρακτηρίζει τη «βιολογική και πνευματική κληρονομιά» των ανθρώπων ως βασικό συστατικό στοιχείο του λαϊκού κράτους, το οποίο θα αντικαταστήσει την κοινωνική διαστρωμάτωση με βάση τις εισοδηματικές-οικονομικές τάξεις με «συνεργαζόμενες οργανικά, ομάδες ανθρώπων με άλλες παραγωγικές ειδικές ικανότητες και δεξιότητες που στηρίζονται στην αξιοκρατία». Το κόμμα τάσσεται επίσης υπέρ του αλυτρωτισμού και του επεκτατισμού. Ηγετικά στελέχη του κόμματος έχουν αρνηθεί την ύπαρξη του Ολοκαυτώματος και έχουν ταχθεί ανοιχτά υπέρ του εθνικοσοσιαλισμού (ναζισμού) και του Αδόλφου Χίτλερ. Το έμβλημα του κόμματος παρουσιάζει εξαιρετική ομοιότητα με τη σβάστικα και ο αρχηγός του έχει επανειλημμένως προβεί δημόσια σε ναζιστικό χαιρετισμό (*Hitlergruß*). Το κόμμα διατηρεί στενές επαφές με τη γερμανική νεοναζιστική οργάνωση Ελεύθερο Δίκτυο του Νότου (*Freie Netz Süd*). Ηγετικά στελέχη της οργάνωσης αυτής επισκέφθηκαν μάλιστα τη Βουλή των Ελλήνων την 1 Φεβρουαρίου 2013 προσκεκλημένοι από βουλευτές της Χρυσής Αυγής.

Από το 2009, τα ΜΜΕ και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αναφέρουν συχνά επιθέσεις μελών της Χρυσής Αυγής σε Έλληνες και σε μετανάστες. Το 2012 και το 2013, βουλευτές της Χρυσής Αυγής συμμετείχαν σε επιθέσεις κατά μεταναστών. Ενδεικτικά, κατέστρεψαν τους πάγκους που διατηρούσαν μετανάστες σε λαϊκές αγορές και επιτέθηκαν λεκτικά και σωματικά

¹⁰¹ Ελληνική Δημοκρατία, Κώδικας Δεοντολογίας του Αστυνομικού, Προεδρικό Διάταγμα 254/2004, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/images/stories/Attachment14238_KOD_FEK_238A_031204.pdf.

¹⁰² Για αναλυτική παρουσίαση των εκλογικών αποτελεσμάτων του Μαΐου και του Ιουνίου 2012 κατά ηλικία, φύλο, εκπαίδευση και άλλες κατηγορίες βάσει σφυγμομετρήσεων κατά την έξοδο από τα εκλογικά τμήματα την ημέρα των εκλογών (exit poll), βλ.: Melzer, R. & Serafi, S (2013), *Right-wing extremism in Europe* (Ακροδεξιός εξτρεμισμός στην Ευρώπη), Friedrich-Ebert-Stiftung, σελ. 94-95, στον δικτυακό τόπο: <http://library.files.de/pdf-files/dialog/10031.pdf>.

σε πολίτες που διαμαρτυρήθηκαν. Τα περιστατικά αυτά προβλήθηκαν από μεγάλα τηλεοπτικά κανάλια, ενώ τέθηκε και ζήτημα ατιμωρησίας, καθώς η αστυνομία δεν παρενέβη κατά τη διάρκεια των επιθέσεων αυτών. Η Χρυσή Αυγή πραγματοποίησε και άλλες δράσεις, όπως διανομή τροφίμων και φαρμάκων, δωρεάν ιατρικές εξετάσεις και αιμοδοσίες μόνο για όσους ήταν σε θέση να αποδείξουν ότι ήταν Έλληνες πολίτες επιδεικνύοντας την ταυτότητά τους. Παράλληλα, υπήρξαν αναφορές για μέλη του κόμματος τα οποία επισκέπτονταν σχολεία και μοίραζαν φυλλάδια με ρατσιστικό περιεχόμενο εκφοβίζοντας τους μετανάστες μαθητές αλλά και τους καθηγητές που τολμούσαν να διαμαρτυρηθούν για αυτές τις επισκέψεις. Ο Οργανισμός δεν διαθέτει στοιχεία από τα οποία να προκύπτει διερεύνηση αυτών των καταγγελιών από τις επίσημες αρχές παρότι, σύμφωνα με πληροφορίες, η Χρυσή Αυγή αναπτύσσει δράσεις σε σχολεία από το 2006.

Τον Δεκέμβριο του 2012, βουλευτές της Χρυσής Αυγής επιτέθηκαν λεκτικά κατά Ελλήνων μουσουλμάνων βουλευτών, ενώ τον Αύγουστο του 2013 η Χρυσή Αυγή ζήτησε την κατάργηση μέτρων θετικής δράσης που αφορούσαν την είσοδο στο πανεπιστήμιο Ελλήνων πολιτών της μουσουλμανικής μειονότητας.

Η κυβέρνηση έδειξε να αντιλαμβάνεται ολοένα και περισσότερο την ανάγκη λήψης ουσιαστικών μέτρων για την αντιμετώπιση του προβλήματος μετά τη δολοφονία, τον Σεπτέμβριο του 2013, νεαρού Έλληνα από φερόμενο ως μέλος της Χρυσής Αυγής, και έδειξε την αποφασιστικότητά της συλλαμβάνοντας τα ηγετικά στελέχη της Χρυσής Αυγής καθώς και αρκετούς αστυνομικούς για σοβαρά ποινικά αδικήματα. Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης διαβίβασε 32 φακέλους στο Ανώτατο Δικαστήριο το οποίο προέβη σε ποινική διερεύνηση των δραστηριοτήτων της Χρυσής Αυγής, απαγγέλλοντας στα ηγετικά στελέχη της κατηγορίες για εγκληματικές πράξεις που κυμαίνονται από δολοφονία και σωματικές βλάβες έως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δωροδοκία και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση. Σύμφωνα με πληροφορίες, ο φάκελος της υπόθεσης περιέχει χιλιάδες σελίδες με μαρτυρίες και στοιχεία για τις εγκληματικές δραστηριότητες των μελών της Χρυσής Αυγής. Η Βουλή των Ελλήνων αποφάσισε την άρση της ασυλίας των βουλευτών της Χρυσής Αυγής στους οποίους ασκήθηκε δίωξη για ποινικά αδικήματα. Στις 2 Δεκεμβρίου 2013, ψηφίστηκαν με ευρεία πλειοψηφία αλλαγές στον Κανονισμό της Βουλής, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η αναστολή κρατικής χρηματοδότησης ή άλλης οικονομικής ενίσχυσης κομμάτων που ελέγχονται για εγκληματικές πράξεις.

Ταυτόχρονα, η αστυνομία ξεκίνησε δική της επίγυρα εσωτερική έρευνα η οποία οδήγησε στη

σύλληψη αστυνομικών¹⁰³, μεταξύ των οποίων και ορισμένοι υψηλόβαθμοι¹⁰⁴, στους οποίους απαγγέθηκαν σοβαρότατες κατηγορίες, καθώς φέρονται να σχετίζονται με τη Χρυσή Αυγή. Στις 30 Οκτωβρίου 2013, η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας προέβη σε σύντομη παρουσίαση ειδικής έκθεσης με τίτλο *Ευρεία έρευνα για ενεργή εμπλοκή αστυνομικών στην έκνομη δραστηριότητα της «Χρυσής Αυγής» και τυχόν συμμετοχή τους στη διάπραξη αξιολογίων πράξεων, ρατσιστικής βίας και διαφθοράς*. Σύμφωνα με την έκθεση, μετά από έρευνες και έλεγχο των δραστηριοτήτων 319 αστυνομικών, 2 λιμενικών, 12 ιδιωτών και 104 αστυνομικών υπηρεσιών, καθώς και ενός γραφείου της Χρυσής Αυγής, συνελήφθησαν 15 αστυνομικοί εκ των οποίων οι 10 διασυνδέονταν άμεσα ή έμμεσα με δραστηριότητες της Χρυσής Αυγής, και κατασχέθηκαν όπλα και πυρομαχικά. Στο πλαίσιο παράλληλης έρευνας, καταγράφηκαν 142 καταγγελίες για «ακραία αστυνομική συμπεριφορά» από τη διερεύνηση των οποίων η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν πιστοποιήθηκε ύπαρξη συγκροτημένων ομάδων εν ενεργεία αστυνομικών, που να επιδιώκουν κοινό εγκληματικό σκοπό, ούτε συγκροτούνται «πυρήνες» ή (αδιαφανείς) «φράξιες» στην Ελληνική Αστυνομία, που στο σύνολό της αποτελεί «πυλώνα της δημοκρατικής τάξης». Διαπιστώθηκε, πάντως, σύστοιχη αδράνεια δράσης συγκεκριμένων αστυνομικών, ατομική συμμετοχή τους σε αξιόποινες πράξεις, παράβαση καθηκόντων και καταχρηστική άσκηση εξουσίας. Διαπιστώθηκε ακόμη ανεπαρκής εποπτεία και ατελής ιεραρχικός έλεγχος, γραφειοκρατική αντίληψη τυπικής διεκπεραίωσης και ηθικός κυνισμός. Καταλήγοντας, η ειδική έκθεση προτείνει την ουσιαστική μεταρρύθμιση των αστυνομικών υπηρεσιών με έμφαση στην καταπολέμηση της ανάρμοστης συμπεριφοράς και της διαφθοράς, την ενίσχυση του σεβασμού και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και την ανάπτυξη επαγγελματικής δεοντολογίας. Προτείνει συγκεκριμένα την εφαρμογή κώδικα συμπεριφοράς-προτύπων που θα εξασφαλίζει ότι οι έκνομες, οι αποκλίνουσες, οι βίαιες καθώς και οι ρατσιστικές συμπεριφορές που αποδεικνύεται ότι διαπράττονται από αστυνομικούς θα οδηγούν σε άμεση απόταξη από το Σώμα. Η έκθεση

103 Βλ: Δελτίο Τύπου της 1ης Οκτωβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang='.'&perform=view&id=32569&Itemid=1179&lang=.

104 Βλ: Δελτίο Τύπου της 1ης Οκτωβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang='.'&perform=view&id=32569&Itemid=1179&lang=.

τονίζει ακόμη την ανάγκη ειδικής κατάρτισης διοίκησης-ελέγχου-διαχείρισης για τα μεσαία στελέχη¹⁰⁵.

Η ανάγκη λήψης δραστικών και αποτελεσματικών μέτρων για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής και εξτρεμιστικής βίας που μαστίζει την ελληνική κοινωνία εδώ και πολλά χρόνια φάνηκε και από ένα ακόμη περιστατικό: τη δολοφονία δύο νεαρών υποστηρικτών της Χρυσής Αυγής από φερόμενα ως μέλη ακροαριστερής ομάδας έξω από γραφεία του κόμματος στην Αθήνα την 1η Νοεμβρίου 2013. Η θέσπιση νομικών μέτρων και η ανάληψη δράσης εκ μέρους της αστυνομίας είναι ασφαλώς καθοριστικής σημασίας για την καταπολέμηση του εξτρεισμού. Σκόπιμο θα ήταν, όμως, να ληφθούν επιπλέον υπόψη οι εμπειρίες άλλων κρατών μελών, και ιδίως εκείνων που επιδιώκουν τη συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών και των τοπικών κοινοτήτων στις προσπάθειες καταπολέμησης του εξτρεισμού¹⁰⁶.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδοκίμασε τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης και δήλωσε την εμπιστοσύνη της στην ελληνική δικαιοσύνη. Παρά τις εντατικές προσπάθειες και τα έκτακτα μέτρα όμως, η Χρυσή Αυγή εξακολουθεί να εμφανίζεται ως το τρίτο μεγαλύτερο κόμμα σε δημοσκοπήσεις που πραγματοποιήθηκαν τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του 2013. Σύμφωνα με την τελευταία δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε από τις 28 έως τις 30 Νοεμβρίου, η Χρυσή Αυγή έχει κερδίσει έδαφος στην πρόθεση ψήφου αγγίζοντας το 8,4 % έναντι 7,8 % τον Οκτώβριο του 2013 (με ποσοστό αναποφάσιστων 17,9 %). Από τα ανωτέρω προκύπτει ξεκάθαρα η ανάγκη να αναγνωριστεί η έκταση και η σοβαρότητα αυτών των προβλημάτων¹⁰⁷ καθώς και η ανάγκη να ληφθούν μέτρα αντιμετώπισης του εξτρεισμού και του ρατσισμού σε τοπικό επίπεδο, εκεί ακριβώς όπου διαμορφώνεται η κοινή γνώμη μέσα από την καθημερινή αλληλεπίδραση μεταξύ της ευρύτερης κοινωνίας και μειονοτήτων.¹⁰⁸

105 Βλ: Ειδική έκθεση (2013), Ευρεία έρευνα για ενεργή εμπλοκή αστυνομικών στην έκνομη δραστηριότητα της «Χρυσής Αυγής» και τυχόν συμμετοχή τους στη διάπραξη αξιολογίων πράξεων, ρατσιστικής βίας και διαφθοράς, Οκτώβριος 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.astynomia.gr/images/stories/2013/prokirikseis13/parousiasi.pdf.

106 Ενδεικτικά, για τη Γερμανία, βλ. σχετικές δράσεις του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εργασίας στο πλαίσιο του προγράμματος *Xenos* για την απαγκίστρωση νέων ανθρώπων από εξτρεμιστικές ομάδες, στον δικτυακό τόπο: www.esf.de/portal/generator/6664/xenos___ausstieg___zum___einstieg___inhalt.html και το έργο του Δικτύου για τη Δημοκρατία και το Θάρρος, στον δικτυακό τόπο: www.netzwerk-courage.de· παρόμοιο έργο εκπονεί η οργάνωση *Cultures Interactive*, βλ. δικτυακό τόπο: www.cultures-interactive.de. Στη Σουηδία, η ΜΚΟ *Fryshuset* υλοποιεί το πρόγραμμα *Exit* το οποίο παρέχει στήριξη σε όσους επιθυμούν να εγκαταλείψουν εξτρεμιστικές ομάδες, βλ. δικτυακό τόπο: <http://exit.fryshuset.se/english>· την περίοδο 2012-2014, το Υπουργείο Δικαιοσύνης σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Στρατηγικού Διαλόγου θα αναπτύξουν, με τη συγχρηματοδότηση της ΕΕ, ένα έργο που θα έχει ως στόχο τον εντοπισμό των μέτρων που λαμβάνονται σε επίπεδο πολιτικής αλλά και από την κοινωνία πολιτών, και την καταγραφή των βέλτιστων πρακτικών στους τομείς της πρόληψης, της παρέμβασης και της αντιμετώπισης του ακροδεξιού εξτρεισμού, βλ. δικτυακό τόπο: www.strategicdialogue.org/sweden-actionresearch. Η ιρλανδική αστυνομία *An Garda Síochána* ανέπτυξε και εφαρμόζει από το 2009 Εθνικό Πρότυπο Τοπικής Αστυνόμευσης, βλ. δικτυακό τόπο: www.garda.ie/Documents/User/National%20Model%20of%20Community%20Policing%20-%2020Jan%2026th%202009.pdf.

107 Βλ: www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63927703.

108 Δοξιάδης, Α., Ματσαγκάνης, Μ. (2012), *National populism and xenophobia in Greece* (Εθνικός λαϊκισμός και ξενοφοβία στην Ελλάδα), βλ. δικτυακό τόπο: http://counterpoint.uk.com/wp-content/uploads/2013/01/507_CP_RRadical_Greece_web-1.pdf.

2. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ: ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ, ΤΗ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Από τις συναντήσεις που πραγματοποίησε ο Οργανισμός στην Ουγγαρία με κρατικούς αξιωματούχους και δημόσιους λειτουργούς, θεσμικούς φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μη κυβερνητικές οργανώσεις, κατέστη εμφανές ότι, ενώ το νομικό πλαίσιο παρέχει κατ' αρχήν ικανοποιητική επίσημη προστασία κατά του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας, υπάρχουν στοιχεία που υποδηλώνουν ότι τόσο το νομικό πλαίσιο όσο και οι πολιτικές που απορρέουν από αυτό δεν εφαρμόζονται αποτελεσματικά. Από την ανάλυση δευτερογενών δεδομένων και πληροφοριών στην οποία προέβη ο Οργανισμός προέκυψε ακόμη ότι υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες που δυσχεραίνουν την εφαρμογή των σχετικών νομοθετικών διατάξεων και πολιτικών.

Παρά τα στοιχεία που συνηγορούν υπέρ του αντιθέτου, πολλοί δημόσιοι λειτουργοί με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός επέμειναν ότι οι διακρίσεις, ο ρατσισμός, η μισαλλοδοξία και ο εξτρεμισμός δεν αποτελούν ιδιαίτερο πρόβλημα στην Ουγγαρία. Η περιορισμένη ευαισθητοποίηση και η μη αναγνώριση της έκτασης των φαινομένων αυτών και του αρνητικού τους αντίκτυπου στην κοινωνική συνοχή είναι δυνατόν να λειτουργούν ως τροχοπέδη για την αντιμετώπισή τους, δυσχεραίνοντας έτσι τις προσπάθειες που καταβάλλει η Ουγγαρία για την ένταξη στην κοινωνία μειονοτήτων, όπως οι Ρομά.

Η αποτελεσματική εφαρμογή μέτρων για την καταπολέμηση των διακρίσεων, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας, καθώς και για την προαγωγή της κοινωνικής ένταξης, απαιτεί σαφή επίγνωση των συναφών ζητημάτων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, καθώς και ισχυρή πολιτική βούληση. Στις ενότητες που ακολουθούν εξετάζονται μέτρα που έχουν ληφθεί για την καταπολέμηση των διακρίσεων, των ρατσιστικών εγκλημάτων, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού, και παρατίθενται παραδείγματα από την υφιστάμενη νομοθεσία όπου κρίνεται σκόπιμο.

Με την ύπαρξη, τη δράση και την έμμεση επιρροή στην κοινωνία εξτρεμιστικών κομμάτων, ομάδων και οργανώσεων, όπως η Ουγγρική Φρουρά, η οποία έχει πλέον τεθεί εκτός νόμου, τα παρακλάδια της και άλλες ομάδες με παρόμοια ιδεολογία μπορεί επίσης να σχετίζονται οι κοινωνικές προκαταλήψεις. Όλοι αυτοί οι παράγοντες τροφοδοτούν μια συνεχιζόμενη διαδικασία που έχει ως αποτέλεσμα να εντοπίζονται ολοένα και περισσότερο στοιχεία εξτρεμιστικής ιδεολογίας σε επίπεδο πολιτικής, ΜΜΕ και δημόσιου διαλόγου στην Ουγγαρία, όπως συμβαίνει εξάλλου και σε αρκετά άλλα κράτη μέλη της ΕΕ¹⁰⁹. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών και των μέτρων που εφαρμόζονται για την καταπολέμηση των διακρίσεων, του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού.

Για κρούσματα διακρίσεων, ρατσιστικής βίας και μισαλλοδοξίας στην Ουγγαρία έχουν ήδη κάνει λόγο στο παρελθόν διάφοροι διεθνείς φορείς όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας (ECRI) του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η πρώτη έκθεση της Επιτροπής ECRI του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ουγγαρία, η οποία δημοσιεύθηκε το 1997, ανέφερε ότι, όπως και σε άλλες χώρες, ο πληθυσμός Ρομά αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα και δυσκολίες, που επιδεινώνονται από τις ευρείας κλίμακας διακρίσεις, και καλούσε επιτακτικά τις αρχές να μεριμνήσουν για την ανάπτυξη στοχευμένων πολιτικών. Έκανε ακόμη λόγο για φαινόμενα αντισιμιτισμού και πρότεινε στοχευμένες πολιτικές¹¹⁰. Η δεύτερη έκθεση της Επιτροπής ECRI το 2000 ανέφερε ότι αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερο τα προβλήματα του ρατσισμού και των διακρίσεων ιδίως κατά των Ρομά. Διατύπωνε πάντως ανησυχία για

109 FRA (2013β).

110 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (1997), *Πρώτη έκθεση για την Ουγγαρία*, CRI(97)53, βλ. δικτυακό τόπο: http://hudoc.ecri.coe.int/XMLEcri/ENGLISH/Cycle_01/01_CbC_eng/01-cbc-hungary-eng.pdf.

τις επιπτώσεις των διακρίσεων κατά των Ρομά σε όλους τους τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της δικαιοσύνης, καθώς και της κακομεταχείρισής τους από την αστυνομία. Δεδομένου των εξελίξεων σχετικά με τη μετανάστευση, η έκθεση ζητούσε επίσης να ληφθεί μεγαλύτερη μέριμνα για την κατάσταση των ξένων. Η έκθεση προειδοποιούσε επιπλέον ότι, παρά το γεγονός ότι «η συμμετοχή σε νεοναζιστικά και ακροδεξιά κόμματα είναι ακόμη σχετικά περιορισμένη», πρέπει να ληφθεί μέριμνα για τον περιορισμό των εκφράσεων μισαλλοδοξίας ή αντισημιτισμού στον πολιτικό λόγο και δημόσιο λόγο¹¹¹. Η τρίτη έκθεση της ECRI το 2004 ανέφερε ότι η Ουγγαρία είχε σημειώσει περιορισμένη πρόοδο σε νομοθετικό και πολιτικό επίπεδο όσον αφορά την αντιμετώπιση του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων, κάνοντας λόγο για προβλήματα ρατσιστικής βίας, μεταξύ άλλων, και από την αστυνομία. Η έκθεση έκανε αναφορά στις αντισημιτικές, ρατσιστικές, ξενοφοβικές και μισαλλόδοξες εκφράσεις που ακούγονταν στα ΜΜΕ, από ορισμένους πολιτικούς, καθώς και στους κόλπους της ευρύτερης κοινωνίας, και προσέθετε ότι οι πρωτοβουλίες που λαμβάνονταν σε εθνικό επίπεδο για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων δεν υλοποιούνταν πάντοτε επιτυχώς σε τοπικό επίπεδο¹¹². Η τέταρτη έκθεση της Επιτροπής ECRI το 2009 επικροτούσε τις θετικές εξελίξεις προς την κατεύθυνση της ένταξης των Ρομά κυρίως, επισημαίνοντας όμως ταυτόχρονα μια ανησυχητικά απότομη αύξηση του ρατσισμού στον δημόσιο λόγο¹¹³. Το 2012, ο Ειδικός Εισηγητής για τις σύγχρονες μορφές ρατσισμού, φυλετικών διακρίσεων, ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας αναγνώρισε μεν ότι η Ουγγαρία έχει κάνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση της καταπολέμησης του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας, ανέφερε όμως επιπλέον στα συμπεράσματα της έκθεσής του ότι «οι φυλετικές διακρίσεις, ο ρατσισμός και τα αρνητικά στερεότυπα κατά της μειονότητας των Ρομά στους κόλπους των κρατικών θεσμικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένης της αστυνομίας και της δικαιοσύνης, είναι μια πραγματικότητα την οποία δεν μπορεί να αρνείται η Ουγγαρία». Ζήτησε δε να υπάρξει μέριμνα για την

τακτική και υποχρεωτική κατάρτιση των κρατικών λειτουργών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που υπηρετούν στην αστυνομία και τη δικαιοσύνη, σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η έκθεση ζητούσε ακόμη να καταβληθούν προσπάθειες για τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ της αστυνομίας και των Ρομά, προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη και να αυξηθεί το ποσοστό καταγγελιών ρατσιστικών επιθέσεων στις αρχές. Ο Ειδικός Εισηγητής επεσήμανε ακόμη ότι δεν εφαρμόζονταν με προσήκοντα τρόπο οι ευρείας κλίμακας πρωτοβουλίες που είχαν αναληφθεί και ότι σημαντικό εμπόδιο για τη μη αποτελεσματική εφαρμογή τους εξακολουθούσε να είναι η έλλειψη επαρκών κονδυλίων¹¹⁴.

Παρά τις προσπάθειες των αρχών, η μισαλλοδοξία, ως βασική συνιστώσα της εξτρεμιστικής ιδεολογίας, εξακολουθούσε να εκδηλώνεται στη σφαίρα της δημόσιας ζωής. Στις 26 Νοεμβρίου 2012, για παράδειγμα, βουλευτής του κόμματος Jobbik, ζήτησε να συνταχθεί κατάλογος με τα ονόματα όλων των Ούγγρων Εβραίων που αποτελούσαν, κατά την άποψή του, απειλή για την ασφάλεια της Ουγγαρίας: «Πιστεύω ότι έχει έρθει η ώρα να δούμε [...] πόσα άτομα εβραϊκής καταγωγής βρίσκονται εδώ, και ιδίως μέσα στην ουγγρική Βουλή και την ουγγρική κυβέρνηση, τα οποία συνιστούν βέβαιο κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της Ουγγαρίας»¹¹⁵. Αντιδρώντας στη δήλωση αυτή, ο Πρόεδρος της Βουλής ζήτησε να καταστεί αυστηρότερος ο Κανονισμός της Βουλής ώστε να είναι δυνατή η επιβολή κυρώσεων σε παρόμοιες συμπεριφορές. Στις 5 Ιανουαρίου 2013, με αφορμή την επίθεση με μαχαίρι την παραμονή της Πρωτοχρονιάς εναντίων δύο νεαρών Ούγγρων από άτομα που φέρονταν να είναι Ρομά, γνωστός συντηρητικός αρθρογράφος έγραψε σε στήλη της καθημερινής εφημερίδας *Magyar Hírlap* τα εξής: «Μια σημαντική μερίδα των Ρομά είναι ακατάλληλοι για συνύπαρξη. Δεν μπορούν να ζήσουν ανάμεσα σε ανθρώπους. Αυτοί οι Ρομά είναι ζώα και συμπεριφέρονται σαν ζώα. Όταν συναντούν αντίσταση, δολοφονούν. Είναι ανίκανοι για ανθρώπινη επικοινωνία. Άναρθρες κραυγές βγαίνουν από τα ζωώδη κρανία τους... Αυτά τα ζώα δεν θα έπρεπε να επιτρέπεται να ζουν»¹¹⁶. Στις 14 Μαρτίου 2013, άλλος δημοσιογράφος, γνωστός για τις απόψεις του κατά

111 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (2000), *Δεύτερη έκθεση για την Ουγγαρία*, CRI(2000)5, βλ. δικτυακό τόπο: http://hudoc.ecri.coe.int/XML/Ecri/ENGLISH/Cycle_02/02_CbC_eng/02-cbc-hungary-eng.pdf.

112 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (2004), *Τρίτη έκθεση για την Ουγγαρία*, CRI(2004)25, βλ. δικτυακό τόπο: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Hungary/HUN-CbC-III-2004-25-ENG.pdf.

113 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (2009), *Τέταρτη έκθεση για την Ουγγαρία*, CRI(2009)3, βλ. δικτυακό τόπο: www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Hungary/HUN-CbC-IV-2009-003-ENG.pdf.

114 Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2012), Έκθεση του Ειδικού Εισηγητή για τις σύγχρονες μορφές ρατσισμού, φυλετικών διακρίσεων, ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας, Githu Muigai, A/HRC/20/33/Add.1, παράγραφοι 55 - 58, βλ. δικτυακό τόπο: www.ohchr.org/Documents/Issues/Racism/A.HRC.20.33.Add.1_en.pdf.

115 Πρακτορείο Reuters, βλ. δικτυακό τόπο: www.reuters.com/article/2012/11/27/us-hungary-antisemitism-idUSBRE8AQL920121127.

116 Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2013), «Hungary's Alarming Climate of Intolerance» (Ανησυχητικό κλίμα μισαλλοδοξίας στην Ουγγαρία), βλ. δικτυακό τόπο: www.hrw.org/news/2013/01/18/hungary-s-alarming-climate-intolerance.

των Εβραίων και των Ρομά, τιμήθηκε με το βραβείο δημοσιογραφίας Táncsics για το έργο του με θέμα την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και της Γιουγκοσλαβίας. Σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τη βράβευση του συγκεκριμένου δημοσιογράφου, δημοσιογράφοι που είχαν τιμηθεί παλαιότερα με το βραβείο Táncsics επέστρεψαν τα δικά τους βραβεία. Κατόπιν παρέμβασης του Υπουργού Ανθρωπίνων Πόρων, ο νικητής του βραβείου για το έτος 2013 επέστρεψε τελικά το βραβείο του στις 21 Μαρτίου 2013. Ο υπουργός δήλωσε ότι οι απόψεις του συγκεκριμένου δημοσιογράφου κατά των Εβραίων και των Ρομά δεν συνάδουν με τις απόψεις του ουγγρικού κράτους.

Προκαταλήψεις, διακρίσεις και εγκλήματα μίσους κατά Ρομά

Ο νόμος αριθ. CLXXIX του 2011 περί των δικαιωμάτων των εθνικοτήτων, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2012, αναγνωρίζει τη βουλγαρική, την ελληνική, την κροατική, την πολωνική, τη γερμανική, την αρμενική, τη ρουμανική, τη ρουθενική, τη σερβική, τη σλοβακική, τη σλοβενική, την ουκρανική εθνικότητα καθώς και την εθνικότητα των Ρομά, τις οποίες ορίζει ως «εθνοτικές ομάδες που διαμένουν στην Ουγγαρία τουλάχιστον έναν αιώνα»¹¹⁷.

Σύμφωνα με την ουγγρική *Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης – Απόλυτη φτώχεια, παιδική φτώχεια, οι Ρομά (2011-2020)*, που δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2011, οι περισσότεροι (500.000-600.000) από τους συνολικά 750.000 Ούγγρους Ρομά ζουν σε μειονεκτούσες περιοχές και σε συνθήκες απόλυτης ένδειας. Λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση, η Ουγγαρία σκοπεύει να «[...] επιδειξει ιδιαίτερη μέριμνα προς την εθνοτική ομάδα των Ρομά καθώς από την εμπειρία προκύπτει ότι είναι οι φτωχότεροι των φτωχών και ότι τα διάφορα προγράμματα ένταξης τους έχουν ελάχιστα αγγίξει». Η Εθνική Στρατηγική αναφέρει επίσης ότι καταβάλλονται προσπάθειες «[...] παρακολούθησης, εν ανάγκη μέσω ειδικών προγραμμάτων κατά των διακρίσεων, της πορείας της κατάστασης των Ρομά» και καταλήγει ότι «[...] απαιτούνται αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων και των προκαταλήψεων κατά των Ρομά»¹¹⁸.

Κατά τη συνάντησή τους, ο Γενικός Γραμματέας Κοινωνικής Ένταξης πληροφόρησε τον Οργανισμό ότι η Εθνική Στρατηγική επρόκειτο να επικαιροποιηθεί μέχρι το τέλος του 2013, λαμβάνοντας υπόψη τις εμπειρίες των δύο τελευταίων ετών.

Το νομικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων (Νόμος περί ίσης μεταχείρισης) είναι σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 2004¹¹⁹. Στο άρθρο 8 του εν λόγω νόμου παρατίθενται 20 λόγοι για τους οποίους παρέχεται προστασία σε άτομα ή ομάδες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η φυλετική καταγωγή, το χρώμα, η εθνικότητα, η υπαγωγή σε κάποια εθνικότητα (υπό την έννοια του Νόμου αριθ. CLXXIX του 2011 περί των δικαιωμάτων των εθνικοτήτων, βλ. ακολούθως), οι θρησκευτικές ή ιδεολογικές πεποιθήσεις, οι πολιτικές ή άλλες απόψεις, ο γενετήσιος προσανατολισμός και η γενετήσια ταυτότητα.

Άλλες διατάξεις του Νόμου περί ίσης μεταχείρισης αφορούν την προστασία από την παρενόχληση και τον παράνομο διαχωρισμό: «Η παρενόχληση συνιστά συμπεριφορά η οποία παραβιάζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια του προσώπου που συνδέεται με χαρακτηριστικό του προσώπου το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 8, με σκοπό ή στόχο τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή προσβλητικού περιβάλλοντος γύρω από συγκεκριμένο πρόσωπο. Ο παράνομος διαχωρισμός συνιστά συμπεριφορά η οποία διαχωρίζει πρόσωπα ή ομάδες προσώπων από άλλα πρόσωπα ή ομάδες προσώπων αντίστοιχα με βάση τα χαρακτηριστικά τους όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 8 χωρίς λογική εξήγηση η οποία να απορρέει από αντικειμενική εκτίμηση».

Ο νόμος αριθ. CLXXIX του 2011 περί των δικαιωμάτων των εθνικοτήτων ρυθμίζει τη συμμετοχή των τελευταίων στη δημόσια ζωή, με το άρθρο 9 του κεφαλαίου 2 να αναφέρει τα ακόλουθα: «Η Ουγγαρία απαγορεύει όλες τις πολιτικές και πρακτικές α) που επιδιώκουν ή έχουν ως αποτέλεσμα την αφομοίωση εθνικοτήτων στην πλειονότητα του πληθυσμού της χώρας ή τον αποκλεισμό και τον διαχωρισμό εθνικοτήτων από την πλειονότητα του πληθυσμού της χώρας [...] γ) που καταδιώκουν ή εκφοβίζουν εθνικότητα ή πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικότητα λόγω της υπαγωγής τους σε αυτήν, δυσχεραίνουν τις συνθήκες διαβίωσής τους ή παρεμποδίζουν την άσκηση των δικαιωμάτων τους»¹²⁰.

117 Ουγγαρία, Νόμος αριθ. CLXXIX του 2011 περί των δικαιωμάτων των εθνικοτήτων, Παράρτημα αριθ. 1 του Νόμου αριθ. CLXXIX του 2011, σελ. 74, διατίθεται στα αγγλικά στον δικτυακό τόπο: [www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF\(2012\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF(2012)014-e).

118 Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και Δικαιοσύνης, Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης (2011), *Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης – Απόλυτη φτώχεια, παιδική φτώχεια, οι Ρομά (2011-2020)*, σελ. 6, βλ. δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_hungary_strategy_en.pdf.

119 Ουγγαρία, Νόμος αριθ. CXXV του 2003 περί της ίσης μεταχείρισης και της προαγωγής ίσων ευκαιριών, διατίθεται στα αγγλικά στον δικτυακό τόπο: www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/E_C12.HUN.3-Annex3.pdf.

120 Ουγγαρία, Νόμος αριθ. CLXXIX του 2011 περί των δικαιωμάτων των εθνικοτήτων, σελ. 74, διατίθεται στα αγγλικά στον δικτυακό τόπο: [www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF\(2012\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF(2012)014-e).

Παρά τις προαναφερθείσες νομικές διατάξεις, οι προκαταλήψεις κατά των Ρομά είναι ακόμη ιδιαίτερα έντονες, όπως αναφέρεται στην Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης της Ουγγαρίας για το έτος 2011: «[...] Έως σήμερα, ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά έχει ως αποτέλεσμα τη διαιώνιση της αμοιβαίας δυσπιστίας, της επιθετικότητας και των προκαταλήψεων, και τη συνεχή εξασθένηση του αισθήματος ασφάλειας».

Από την ετήσια έκθεση του Οργανισμού σχετικά με την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΕΕ, καθώς και από άλλες εκθέσεις εθνικών και διεθνών οργανισμών, προκύπτει επανειλημμένως ότι οι Ρομά στην Ουγγαρία υφίστανται άνηση μεταχείριση, διακρίσεις, διαχωρισμό και παρενόχληση. Πολλοί πέφτουν επίσης θύματα εγκλημάτων μίσους ή φραστικών επιθέσεων. Από τα στατιστικά στοιχεία που δημοσίευσε ο εθνικός φορέας ισότητας, η Αρχή Ίσης Μεταχείρισης, προκύπτει ακόμη ότι οι Ρομά υποβάλλουν περίπου το 10 % του συνόλου των καταγγελιών που λαμβάνει για διακρίσεις (βλ. πίνακα 2).

Οι προκαταλήψεις που καταγράφονται στην Ουγγαρία αφορούν την ευρύτερη κοινωνία και επηρεάζουν τη συμβίωση του ευρύτερου πληθυσμού με τους Ρομά, τη μεγαλύτερη εθνοτική μειονότητα της Ουγγαρίας¹²¹. Από έρευνα που διεξήχθη το 2011 στην Ουγγαρία για τις στάσεις απέναντι στους Ρομά προέκυψε, π.χ., ότι το 60 % αντιπροσωπευτικού δείγματος του γενικού πληθυσμού ήταν της άποψης ότι «η κλίση στο έγκλημα είναι στο αίμα των Ρομά». Ένα άλλο 42 % συμφωνούσε με την άποψη ότι «είναι δίκαιο να υπάρχουν παμπ, κλαμπ και ντίσκο όπου δεν επιτρέπεται η είσοδος σε Ρομά»¹²².

Η Εθνική Στρατηγική αναγνωρίζει το πρόβλημα, κάτι που συνιστά ιδιαίτερα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της επίλυσης του ζητήματος της ένταξης των Ρομά, όμως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις επικρίνουν το γεγονός ότι δεν δίνει ιδιαίτερη σημασία στις διακρίσεις ή στις προκαταλήψεις κατά των Ρομά. Υποστηρίζουν δε συγκεκριμένα ότι η Εθνική Στρατηγική δεν προβλέπει «συγκεκριμένα μέτρα ή εργαλεία για την καταπολέμηση των προκαταλήψεων ή των διακρίσεων», ούτε αναφέρει «συγκεκριμένα δράσεις, μέτρα, εργαλεία, αρμόδιους υπόλογους (πρόσωπα ή φορείς), ή κονδύλια για την ενίσχυση της καταπολέμησης των εγκλημάτων με ρατσιστικά ή εθνοτικά κίνητρα»¹²³.

Σύμφωνα με την Ουγγρική Ένωση Δημοσιογράφων, τα μέσα ενημέρωσης δεν συμβάλλουν στον περιορισμό των προκαταλήψεων, καθώς συνήθως παρουσιάζουν τους Ρομά ως εγκληματίες ή τους σκιαγραφούν με μελανά χρώματα. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται από ανάλυση του περιεχομένου των έντυπων και ραδιοτηλεοπτικών μέσων ενημέρωσης η οποία διεξήχθη από το Κέντρο Σπουδών Πολιτικής και καλύπτει τα έτη 1988, 1993, 1997, 2000 και 2010-2011. Από την εν λόγω έρευνα προκύπτει ότι, κατά την περίοδο 2010-2011, μεγάλο ποσοστό (37 %) των αναφορών των μέσων ενημέρωσης σε Ρομά είχε σχέση με εγκλήματα και εγκληματικότητα: «Η πρακτική των ουγγρικών μέσων ενημέρωσης να αποδίδουν ειδησεογραφική αξία στην εθνότητα μόνο όταν ο δράστης είναι Ρομά, και όχι όταν ανήκει σε άλλη μειονότητα που διαβιεί στην Ουγγαρία (ή ακόμη και στην πλειονότητα του πληθυσμού) έχει συμβάλει, όπως είναι φυσικό, στην καλλιέργεια της εντύπωσης ότι υπάρχει στενή σχέση

Πίνακας 2: Καταγγελίες που υποβλήθηκαν από Ρομά στην Αρχή Ίσης Μεταχείρισης, 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Σύνολο αιτήσεων	1.153	1.087	1.323	1.014	822
Αιτήσεις Ρομά	112 (9,7 % επί του συνόλου των αιτήσεων)	104 (9,6 % επί του συνόλου των αιτήσεων)	128 (9,7 % επί του συνόλου των αιτήσεων)	118 (11,6 % επί του συνόλου των αιτήσεων)	81 (9,9 % επί του συνόλου των αιτήσεων)
Διαπιστωθείσες παραβάσεις	4	3	6	6	4

Πηγή: Αρχή Ίσης Μεταχείρισης

121 Ουγγαρία, Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία (2011), Απογραφή 2011, 1.1.6.1 Πληθυσμός ανά μητρική γλώσσα, εθνικότητα και φύλο, βλ. δικτυακό τόπο: www.ksh.hu/nepszamlalas/tables_regional_00.

122 Bernát, A., Juhász, A., Krekó, P., Molnár, C. (2013), *The roots of radicalism and anti-Roma attitudes on the far right* (Οι ρίζες του ριζοσπαστισμού και των αρνητικών στάσεων προς τους Ρομά στην άκρα δεξιά), σελ. 2, βλ. δικτυακό τόπο: www.tarki.hu/en/news/2013/items/20130305_bernát_juhász_kreko_molnar.pdf.

123 Ίδρυμα Partners Hungary, Γραμματεία του Ιδρύματος «Δεκαετία ένταξης των Ρομά» (2012), *Recommendations to the Hungarian National Social Inclusion Strategy* (Συστάσεις σχετικά με την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης), σελ. 6, βλ. δικτυακό τόπο: www.habitat.hu/files/CivilekRomaStrat_angol_vegleges_marc6.pdf

μεταξύ ταυτότητας Ρομά και εγκληματικότητα. Από διάφορες έρευνες που διεξήχθησαν ήδη τη δεκαετία του 1980 προέκυπτε ότι η εγκληματικότητα των Ρομά δεν ήταν υψηλότερη σε σύγκριση με την εγκληματικότητα άλλων ομάδων αντίστοιχης κοινωνικής θέσης. Εντούτοις, τα ευρήματα αυτά δεν επηρέασαν την άποψη της κοινής γνώμης για τους Ρομά»¹²⁴.

Ο τρόπος με τον οποίον παρουσιάζουν τα μέσα ενημέρωσης τους Ρομά πρέπει να εξεταστεί υπό το φως των κωδίκων δεοντολογίας τους οποίους οφείλουν να τηρούν οι εργαζόμενοι στα συγγρικά μέσα ενημέρωσης, όπως ο κώδικας της Ουγγρικής Ένωσης Δημοσιογράφων¹²⁵ ή ο κώδικας του Ουγγρικού Φόρουμ Συντακτών¹²⁶. Στην ενότητα 2 με θέμα την ελευθερία και την ευθύνη των δημοσιογράφων του κώδικα της Ουγγρικής Ένωσης Δημοσιογράφων αναφέρονται ενδεικτικά τα εξής: «Οι δημοσιογράφοι οφείλουν να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δεν πρέπει να προτρέπουν σε μίσος ή να προάγουν τις φυλετικές διακρίσεις κατά προσώπων, εθνών ή εθνοτήτων. Δεν πρέπει να προβαίνουν σε δυσφήμιση ούτε να επιχειρούν τη συκοφάντηση κανενός για λόγους θρησκείας, πεποιθήσεων, φύλου, σωματικής ή διανοητικής κατάστασης, ηλικίας ή διαφορετικού τρόπου ζωής».

Το πρόβλημα οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι οι δημοσιογράφοι στην Ουγγαρία δεν έχουν συνήθως πρακτική κατάρτιση σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού ή σε θέματα πολυμορφίας, παρόλο που στη σχολή δημοσιογραφίας πραγματοποιούνται σεμινάρια με θέμα την καταπολέμηση του ρατσισμού¹²⁷. Από τον Σεπτέμβριο του 2010 έως τον Μάρτιο του 2013, η Αρχή Ίσης Μεταχείρισης πραγματοποίησε 72 δράσεις ενίσχυσης της ευαισθητοποίησης και κατάρτισης αντλώντας υλικό από πραγματικές υποθέσεις με τις οποίες είχε ασχοληθεί με στόχο τη

θεματική κατηγοριοποίηση και τη συζήτηση ζητημάτων που άπτονταν της ίσης μεταχείρισης¹²⁸, όμως οι δράσεις αυτές δεν αφορούσαν τα μέσα ενημέρωσης.

Αρκετοί από τους φορείς με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός, αλλά και διάφορες μελέτες, επισημαίνουν ότι οι τεταμένες σχέσεις σε επίπεδο κοινότητας και οι εντάσεις μεταξύ των Ρομά και των υπόλοιπων πολιτών τροφοδοτούν ενίοτε τη ρητορική του Jobbik, ενός δημοκρατικά εκλεγμένου κόμματος που έχει αναγάγει τις δηλώσεις κατά των Ρομά σε πυλώνα της πολιτικής στρατηγικής του¹²⁹. Τα αρνητικά στερεότυπα συνδέονται συχνά με την ανεργία των Ρομά και την εξάρτησή τους από κοινωνικές παροχές, γεγονός το οποίο, σύμφωνα με ορισμένους κρατικούς λειτουργούς με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός, αποτελούσε βασική συνιστώσα των πολιτικών ένταξης των Ρομά που είχαν αναπτυχθεί από προηγούμενες κυβερνήσεις. Σε έκθεση που δημοσίευσε το 2013, ο Επίτροπος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων επισημαίνει ότι η αρνητική στάση προς τους Ρομά υποδαυλίζεται από ριζοσπαστικές ιδεολογίες και ότι, εάν οι τελευταίες δεν αντιμετωπιστούν σωστά, είναι πιθανό να συνεχίσουν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση κλίματος δυσπιστίας και φόβου¹³⁰.

Σχετικά με αυτό το θέμα, σχεδόν όλοι οι εκπρόσωποι της πολιτείας με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός δήλωσαν ότι θεωρούν το πρόγραμμα συμμετοχής σε δημόσια έργα¹³¹ ως αποτελεσματικό μέσο για την καταπολέμηση των προκαταλήψεων κατά των Ρομά, καθώς μειώνει την εξάρτησή τους από κρατικές παροχές. Το πρόγραμμα «αποσκοπεί στην προαγωγή της αξίας της εργασίας ως βασικού άξονα της οικονομίας, της κοινωνίας και του κράτους, η οποία μπορεί να συμβάλει στην τόνωση της απασχόλησης... Τα προγράμματα κοινοτικής εργασίας προσφέρουν απασχόληση σε πολλούς ανθρώπους σε μια προσπάθεια να επιτευχθούν στόχοι που προσδίδουν προστιθέμενη αξία. Το πρόγραμμα συμμετοχής σε δημόσια έργα προωθεί την εξατομικευμένη συμμετοχή σε κοινοτικά έργα, μέσω της οποίας οι εργαζόμενοι σε δημόσια έργα δημιουργούν προστιθέμενη αξία - σε επιμέρους φάσεις των εργασιών, στο πλαίσιο της ευρύτερης

124 Κέντρο Σπουδών Πολιτικής (2013), *Pushed to the Edge - Research report on the representation of Roma communities in the Hungarian mainstream media* (Ωθούμενοι στα όρια - Ερευνητική έκθεση για τον τρόπο παρουσίασης των κοινοτήτων Ρομά στα επίσημα ουγγρικά ΜΜΕ), 2011, σελ. 8, βλ. δικτυακό τόπο: http://cps.ceu.hu/sites/default/files/publications/cps-working-paper-pushed-to-the-edge-2013_o.pdf βλ. ακόμη, Κέντρο Ανεξάρτητης Δημοσιογραφίας (2011), *Minorities in the Hungarian media: campaigns, projects and programmes for integration* (Μειονότητες στα ουγγρικά ΜΜΕ: εκστρατείες, έργα και προγράμματα ένταξης), βλ. δικτυακό τόπο: www.cij.hu/hu/wp-content/uploads/2011/02/toth-b-kisebbmedia-web-eng_final.pdf.

125 EthicNet (2013), *Ethical code of the national association of Hungarian journalists* (Κώδικας δεοντολογίας της Εθνικής Ένωσης Ούγγρων Δημοσιογράφων), βλ. δικτυακό τόπο: http://ethicnet.uta.fi/hungary/ethical_code_of_the_national_association_of_hungarian_journalists.

126 Főszerkesztők Fóruma (2012), *Self-regulatory ethical guidelines* (Αυτορρυθμιστικές κατευθυντήριες γραμμές δεοντολογίας), βλ. δικτυακό τόπο: http://foszerkesztokforum.files.wordpress.com/2012/01/english_ethical-guidelines_final.pdf.

127 Βλ: www.muosz.hu/szervezet_fo.php?page=akademia.

128 Βλ: <http://egyenlobanasmod.hu/tamop/kepzesek>.

129 Βλ., μεταξύ άλλων, Bíró, N. & András-Róna, D. (2011), «Tudatos radikalizmus. A Jobbik útja a parlamentbe (2003-2010)», στο: Láncki, A. (ed.), *Nemzet és radikalizmus: Egy új pártcsalád felemelkedése*. Βουδαπέστη, Századvég.

130 Επίτροπος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (2013), *Ετήσια έκθεση 2012*, βλ. δικτυακό τόπο: www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2012/de07c143-0041-463a-afba-491a6b8d1680?version=1.0.

131 Βλ: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (2013), *Amit a közfoglalkoztatásról tudni kell*, στον δικτυακό τόπο: www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=nfsz_kozfoglalkoztatás_tudnikell. Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (2013), *Tájékoztató a közfoglalkoztatást érintő, 2013. január 1-jén hatályba lépett legfontosabb jogszabályváltozásokról*, στον δικτυακό τόπο: www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=nfsz_kozfoglalkoztatás_jogszabalyvaltozas.

αλυσίδας εφοδιασμού – για την οποία μπορεί να εξασφαλιστεί ζήτηση από την κεντρική διοίκηση»¹³².

Βασικό επιχείρημα υπέρ του προγράμματος συμμετοχής σε δημόσια έργα είναι ότι εάν η πλειονότητα του πληθυσμού βλέπει τους Ρομά να συμμετέχουν σε μισθωτή εργασία, αυτό θα μπορούσε, με την πάροδο του χρόνου, να συμβάλει στον περιορισμό των αρνητικών στερεοτύπων. Αρμόδιος για το πρόγραμμα συμμετοχής σε δημόσια έργα σε κεντρικό επίπεδο είναι ο αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας Απασχόλησης στο Δημόσιο Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών, ενώ για τη διαχείρισή του σε περιφερειακό επίπεδο αρμόδια είναι τα Κέντρα Απασχόλησης. Το πρόγραμμα συμμετοχής σε δημόσια έργα ενθαρρύνει άτομα τα οποία θα λάμβαναν κανονικά κοινωνικές παροχές, πολλά εκ των οποίων είναι Ρομά, να συμμετάσχουν σε μισθωτή εργασία κοινής ωφελείας. Η αμοιβή ανέρχεται μεν στο διπλάσιο του ποσού που θα εισέπρατταν αν λάμβαναν κοινωνικές παροχές, είναι όμως χαμηλότερη από τον κατώτατο μισθό, προφανώς ως κίνητρο προς τα άτομα αυτά να αναζητήσουν εργασία πέραν του συγκεκριμένου προγράμματος.

Η κυβέρνηση υπέγραψε συμφωνία-πλαίσιο με την Αυτοκυβέρνηση Ρομά για την απασχόληση 100.000 Ρομά στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος Start¹³³. Το *Μεσοπρόθεσμο σκέλος του προγράμματος συμμετοχής σε δημόσια έργα (2012-2014)* δίνει προτεραιότητα στη συμμετοχή Ρομά. Από τον Μάιο του 2012 έως τον Μάρτιο του 2013, η Αυτοκυβέρνηση Ρομά πραγματοποίησε εκστρατεία προκειμένου να ενημερώσει τους Ρομά για το πρόγραμμα και να τους ενθαρρύνει να συμμετάσχουν. Η Αυτοκυβέρνηση Ρομά ήρθε επίσης σε επαφή με διάφορους ενδιαφερόμενους όπως, μεταξύ άλλων, κέντρα απασχόλησης και εργοδότες. Η κυβέρνηση ενημέρωσε τον Οργανισμό ότι οι στόχοι του *Μεσοπρόθεσμου σκέλους του προγράμματος συμμετοχής σε δημόσια έργα (2012-2014)* έχουν επιτευχθεί μέχρι στιγμής. Δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη, ωστόσο, ανεξάρτητη αξιολόγηση.

Η μη κυβερνητική οργάνωση Νομική Υπεράσπιση Εθνικών και Εθνοτικών Μειονοτήτων (NEKI) διατύπωσε, πάντως, την ανησυχία της για το γεγονός ότι ορισμένες διατάξεις του προγράμματος συμμετοχής σε δημόσια έργα εισάγουν ενδεχομένως διακρίσεις

σε σύγκριση με τις διατάξεις που διέπουν την απασχόληση σε κανονικές θέσεις εργασίας. Ενδεικτικά, όσοι εργάζονται στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος δικαιούνται λιγότερες διακοπές. Συγκεκριμένα, δικαιούνται 20 ημέρες διακοπές τον χρόνο ανεξάρτητα από τη χρονική διάρκεια απασχόλησής τους στο πλαίσιο του προγράμματος έναντι του αρχικού διαστήματος 20 ημερών που δικαιούνται όσοι απασχολούνται σε κανονικές θέσεις εργασίας στο οποίο προστίθενται επιπλέον ημέρες αναλόγως της χρονικής διάρκειας απασχόλησης. Λαμβάνουν επίσης χαμηλότερο κατώτατο μισθό σε σύγκριση με όσους απασχολούνται σε κανονικές θέσεις εργασίας. Την 1η Ιανουαρίου 2013, οι μισθοί όσων απασχολούνταν στο πλαίσιο του προγράμματος ανέρχονταν σε 75.500 ουγγρικά φιορίνια/μήνα έναντι 98.000 ουγγρικών φιορινίων/μήνα που ήταν ο κατώτατος μισθός¹³⁴. Κατά την άποψη της κυβέρνησης, αυτό δεν συνιστά δυσανάλογο μειονέκτημα, καθώς δικαιολογείται από τον στόχο της έννομης σχέσης και αντισταθμίζεται από άλλες ευνοϊκότερες διατάξεις για τους εργαζόμενους σε δημόσια έργα.

Η NEKI διατύπωσε ακόμη ανησυχία για το γεγονός ότι τα άτομα που παύουν να δουλεύουν στο πλαίσιο του προγράμματος συμμετοχής σε δημόσια έργα κινδυνεύουν με αποκλεισμό από το πρόγραμμα χορήγησης κοινωνικών παροχών για τρία χρόνια. Σύμφωνα με τη NEKI, το ενδεχόμενο αυτό δημιουργεί κλίμα φόβου μεταξύ εκείνων των Ρομά που ολοκληρώνουν τις εργασίες τις οποίες τους αναθέτουν τα τοπικά συμβούλια. Οι δύο αυτοί παράγοντες προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία, καθώς η NEKI λαμβάνει συχνά καταγγελίες για τις συνθήκες εργασίας στο πλαίσιο του προγράμματος: συμμετέχοντες στο πρόγραμμα καταγγέλλουν ότι απασχολούνται σε βαριές σωματικές εργασίες, ορισμένες φορές χωρίς καν τις στοιχειώδεις ανέσεις και ευκολίες, και ότι δεν τους παρέχεται κατάλληλος εξοπλισμός ασφαλείας¹³⁵. Σύμφωνα με την κυβέρνηση, αρμόδιοι για τον έλεγχο της συμμόρφωσης των συνθηκών εργασίας και απασχόλησης με τις επιταγές της νομοθεσίας είναι ο Επίτροπος Θεμελιωδών

132 Ουγγαρία, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (2012), *Employment and labour market conditions are favourable in Hungary* (Οι συνθήκες σε επίπεδο απασχόλησης και αγοράς εργασίας είναι ευνοϊκές στην Ουγγαρία), βλ. δικτυακό τόπο: www.kormany.hu/download/6/67/90000/employment%20and%20labour%20market%20conditions%20are%20favourable%20in%20Hungary.pdf.

133 Βλ.: Κανονισμός αριθ. 1338 της κυβέρνησης του 2011 (Χ. 14.) σχετικά με την εφαρμογή της συμφωνίας-πλαisiού (a Kormány és az ORÖ között kötött keretmegállapodásban foglalt számszerűsíthető célkitűzések elérése érdekében kidolgozott részletes intézkedési tervről szóló 1338/2011. (X. 14.) Korm. határozat).

134 Νόμος αριθ. CVI του 2011 περί τροποποίησης του νόμου για την απασχόληση στον δημόσιο τομέα, συναφών και λοιπών νόμων (a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény), παράγραφος 4(α)- Κυβερνητικό Διάταγμα αριθ. CLXX του 2011 (VIII. 24.) περί των αποδοχών στον δημόσιο τομέα (a közfoglalkoztatási bér és a közfoglalkoztatási garantált bér megállapításáról szóló 170/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet), παράγραφος 1(α)- βλ. επίσης το υπόμνημα του Κέντρου Απασχόλησης για τις αποδοχές: Ουγγαρία, Υπηρεσία Απασχόλησης στον Δημόσιο Τομέα και Υλικοτεχνικής Υποστήριξης (2013), «Tájékoztató – a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó legfontosabb bérek és juttatások változásairól», 10 Ιανουαρίου 2012, στον δικτυακό τόπο: www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=nfsz_kozfoglalkoztatás_berekjuttatások.

135 NEKI (2013), *Szociális ellátások és közmunka*, βλ. δικτυακό τόπο: <http://dev.neki.hu/szocialis-es-kozmunka>.

Δικαιωμάτων, οι επιθεωρητές για την ασφάλεια στην εργασία, οι επιθεωρητές εργασίας και οι υπάλληλοι των αρχών απασχόλησης που εποπτεύουν τις συνθήκες εργασίας των δημοσίων υπαλλήλων. Στην ετήσια έκθεσή του για το 2012, ο Επίτροπος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αναφέρει ότι το πρόγραμμα συμμετοχής σε δημόσια έργα είναι απλώς προσωρινή λύση. Ο Επίτροπος ζητά ακόμη να παρέχονται δωρεάν συμβουλές και νομική συνδρομή σε όσους απασχολούνται στο πλαίσιο τέτοιων προγραμμάτων, προκειμένου να διασφαλίζεται η καλύτερη πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη για ζητήματα ίσης μεταχείρισης και προστασίας από τις διακρίσεις.

Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης για το έτος 2011 αναγνωρίζει την ύπαρξη προβλημάτων που σχετίζονται με τον ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία, και εξετάζει τη λήψη διαφόρων μέτρων προτεραιότητας όπως, μεταξύ άλλων, βελτίωση του τρόπου παρουσίας των Ρομά από τα ΜΜΕ· δυνατότητα της πλειονότητας του πληθυσμού να γνωρίσει καλύτερα τους Ρομά μέσω της δημιουργίας Πολιτιστικού Κέντρου Ρομά· σχεδιασμό προγραμμάτων σε συνεργασία με την αστυνομία, την Εθνική Αυτοκυβέρνηση των Ρομά και μη κυβερνητικές οργανώσεις για την πρόληψη της εγκληματικότητας, την πρόληψη των ναρκωτικών και τη διαχείριση των συγκρούσεων με τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων¹³⁶. Σύμφωνα με πληροφορίες, οι τοπικές αρχές των πόλεων Székesfehérvár, Miskolc, Ságospatak και Ózδ αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά την ίδρυση Πολιτιστικού και Μεθοδολογικού Κέντρου Εθνικότητας και Ρομά (*Nemzetiségi és Roma Kulturális és Módszertani Központ*), μετά τις διαμαρτυρίες ντόπιων κατοίκων οι οποίες υποκινήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από το Jobbik¹³⁷.

Στο μεταξύ, οι Ρομά εξακολουθούν να σκιαγραφούνται με μελανά χρώματα, γεγονός που συμβάλλει στη διατήρηση των προκαταλήψεων και της μισαλλοδοξίας. Συγκεκριμένα, το Jobbik και άλλες οργανώσεις με παρόμοια ιδεολογία εκμεταλλεύονται την έννοια της «εγκληματικότητας των τσιγγάνων». Από μελέτες προκύπτει ότι τα περιστατικά σύλληψης ή καταδίκης Ρομά για εγκληματικές δραστηριότητες τροφοδοτούν τη ρητορική εναντίον τους: «Το Jobbik και η Ουγγρική Φρουρά εκμεταλλεύονται ευρέως τα περιστατικά αυτά [Olaszliszka το 2006, Kiskunlacháza το 2008, Veszprém το 2009] για να προσελκύσουν περισσότερη προσοχή σε ανοιχτά ρατσιστικές δηλώσεις στα ΜΜΕ και σε αφίσες που κάνουν λόγο για «εγκληματικότητα

των τσιγγάνων», ιδίως κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας ενόψει των εκλογών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2009»¹³⁸.

Τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί οι εντάσεις και οι βίαιες επιθέσεις κατά Ρομά. Η υπόθεση που αναφέρεται ακολούθως θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για την ουγγρική νομολογία, καθώς εισήγαγε την έννοια της ποινικής ευθύνης για άσκηση βίας κατά μελών εθνοτικής ομάδας¹³⁹. Στις 22 Ιανουαρίου 2008, πέντε άνδρες επιτέθηκαν σε δύο γυναίκες Ρομά στην πόλη Szigetvár. Μετά τη σύλληψή τους, παραδέχθηκαν ότι οι επιθέσεις είχαν ρατσιστικό κίνητρο, κάτι το οποίο αρνήθηκαν στη συνέχεια. Στις 4 Οκτωβρίου 2009 το δευτεροβάθμιο δικαστήριο απεφάνθη ότι ήταν δυνατό να αποδειχθεί το ρατσιστικό κίνητρο, καθώς οι δράστες προέβησαν δημοσίως σε ρατσιστικές δηλώσεις και στα σπίτια τους βρέθηκαν απολυταρχικά σύμβολα. Τρεις από τους εναγόμενους κρίθηκαν ένοχοι για άσκηση βίας κατά μελών εθνοτικής ομάδας και καταδικάστηκαν σε φυλάκιση 30, 26 και 18 μηνών. Σε δύο από τις ποινές χορηγήθηκε αναστολή.

Στις 6 Αυγούστου 2013 εκδόθηκε η πολυαναμενόμενη ετυμηγορία για υπόθεση η οποία αφορούσε μια σειρά εννέα επιθέσεων κατά οικογενειών Ρομά στη βορειοανατολική Ουγγαρία¹⁴⁰, που είχαν ως αποτέλεσμα τον θάνατο έξι ανθρώπων και τον τραυματισμό πολλών άλλων. Οι εναγόμενοι –τέσσερις άνδρες– επιτίθεντο εναντίον Ρομά χρησιμοποιώντας όπλα, χειροβομβίδες και βόμβες μολότοφ για ένα διάστημα 14 μηνών την περίοδο 2008-2009. Σε μία από τις επιθέσεις, στις 23 Φεβρουαρίου 2009 στο Tatárszentgyörgy, πυροβόλησαν και σκότωσαν έναν 27χρονο άνδρα Ρομά και τον τετράχρονο γιο του όταν επιχειρήσαν να βγουν από το σπίτι τους, το οποίο είχε πιάσει φωτιά από τις βόμβες μολότοφ που είχαν ρίξει οι εναγόμενοι.

138 ΟΑΣΕ, Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-ODIHR (2010), *Addressing violence, promoting integration: Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary* (Αντιμετωπίζοντας τη βία, προάγοντας την ενσωμάτωση: Επιτόπια αξιολόγηση περιστατικών βίας κατά Ρομά στην Ουγγαρία), Βαρσοβία, ODIHR, σελ. 6, βλ. δικτυακό τόπο: www.osce.org/odihr/68545.

139 Ungár, T. (2009), «Etnikai bűncselekményért ítélték el a szigetvári bántalmazókat», *Népszabadság*, 10 Απριλίου 2009, βλ. δικτυακό τόπο: http://nol.hu/belfold/etnikai_buncselekmenyert_itelek_el_a_szigetvari_bantalmazokat?ref=sso.

140 Βλ.: Ουγγαρία, Bírószág (2013), «A Budapest Környéki Törvényszék sajtóközleménye a 2013. aug. 6-án hozott elsőfokú ítéletről», Δελτίο Τύπου, 7 Αυγούστου 2013, στον δικτυακό τόπο: www.birosag.hu/szakmai-informaciok/sajtokozlemenye/budapest-kornyeki-torvenyszek-sajtokozlemenye-2013-aug-6-hozott· βλ. ακόμη: Ουγγρικό Τμήμα Διεθνούς Αμνηστίας (2009), «Violent Attacks Against Roma in Hungary» (Βίαιες επιθέσεις κατά Ρομά στην Ουγγαρία), στον δικτυακό τόπο: http://amnesty.hu/item/violent-attacks-against-roma-in-hungary-report?category_id=21

136 Ουγγαρία, Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και Δικαιοσύνης, Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης (2011), *Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης – Απόλυτη φτώχεια, παιδική φτώχεια, οι Ρομά (2011-2020)*, σελ. 104, βλ. δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_hungary_strategy_en.pdf.

137 Βλ.: Kovács, L., «Senkinek nem kell? Ózdról is kiutálnák a roma kulturális központot», *Hvg.hu*, στον δικτυακό τόπο: http://hvg.hu/itthon/20130515_Ozd_roma_kulturkozpont_tuntetes.

Το δικαστήριο έκρινε τρεις από τους εναγόμενους ένοχους για πολλαπλούς προμελετημένους φόνους που διαπράχθηκαν με ιδιαίτερη βαναυσότητα. Έκρινε ότι οι φόνοι είχαν ως κίνητρο τον ρατσισμό κατά των Ρομά και καταδίκασε τους δράστες σε ισόβια κάθειρξη. Ο τέταρτος άνδρας κρίθηκε ένοχος για συνειδητή σε πολλαπλούς προμελετημένους φόνους που διαπράχθηκαν με ιδιαίτερη βαναυσότητα και καταδικάστηκε σε 13 χρόνια φυλάκιση.

Λίγο καιρό νωρίτερα, είχε προκύψει υπόθεση προτροπής σε μίσος κατά μέλους της πλειονότητας του πληθυσμού από μέλος μειονότητας, όταν ένας νεαρός Ούγγρος φοιτητής δέχθηκε επίθεση με μαχαίρι από επτά άτομα, έξι εκ των οποίων αυτοπροσδιορίστηκαν ως Ρομά. Το περιστατικό συνέβη στις 30 Σεπτεμβρίου του 2009 σε γειτονιά της Βουδαπέστης όπου κατοικεί μεγάλος αριθμός Ρομά¹⁴¹. Τον Οκτώβριο του 2011, το δικαστήριο έκρινε τους εναγόμενους ένοχους για άσκηση βίας κατά μέλους εθνοτικής ομάδας και καταδίκασε τον έναν εξ αυτών σε 3,5 χρόνια φυλάκιση¹⁴². Η απόφαση προκάλεσε έντονες αντιπαραθέσεις, με κάποιους σχολιαστές να υποστηρίζουν ότι οι σχετικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα θα πρέπει να θεωρούνται ως παρέχουσες προστασία μόνο στις μειονότητες¹⁴³.

Η Αρχιεπισκοπή της περιφέρειας Borsod-Abaúj-Zemplén ενημέρωσε αναλυτικά τον Οργανισμό για παρόμοια υπόθεση η οποία αφορούσε αξιόποινες πράξεις κατά μελών της πλειονότητας του πληθυσμού. Στη γνωστή ως «υπόθεση Sajóbáony», ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά αρκετών Ρομά για βίαιες επιθέσεις κατά μη Ρομά πολιτών οι οποίοι, στην προκειμένη ποινική δίωξη, θεωρήθηκαν ως μέλη κοινότητας. Στις 15 Νοεμβρίου 2009, μέλη της Ουγγρικής Φρουράς, της οποίας έχει διαταχθεί η διάλυση με δικαστική απόφαση, πραγματοποίησαν εκδήλωση σε ιδιωτική έκταση γης στην πόλη Sajóbáony. Ομάδα ντόπιων Ρομά, κάποιοι εξ αυτών οπλισμένοι με εργαλεία, μετέβησαν στο σημείο της εκδήλωσης και άρχισαν να επιτίθενται λεκτικά στους συγκεντρωμένους. Κάποιοι Ρομά επιτέθηκαν στη συνέχεια σε αυτοκίνητο στο οποίο επέβαιναν τρία μέλη της πρώην Ουγγρικής Φρουράς, σπάζοντας το παράθυρο με τσεκούρι και εκτοξεύοντας λεκτικές απειλές προς τους επιβάτες. Η αστυνομία που ήταν παρούσα στο περιστατικό δεν παρενέβη για να εκτονώσει την κατάσταση. Οι

εναγόμενοι Ρομά ισχυρίστηκαν ότι προστάτευαν τους εαυτούς τους από μέλη της πρώην Ουγγρικής Φρουράς και όχι απλώς από Ούγγρους πολίτες. Το δικαστήριο της πόλης Miskolc έκρινε, ωστόσο, ότι οι επιθέσεις στρέφονταν ευρύτερα κατά Ούγγρων πολιτών και έκρινε τους δράστες ένοχους για άσκηση βίας κατά μελών κοινότητας, καταδικάζοντάς τους σε φυλάκιση. Κατά τη χρονική στιγμή σύνταξης της παρούσας έκθεσης, δεν είχε ξεκινήσει ακόμη η εκδίκαση της έφεσης στο Περιφερειακό Εφετείο της πόλης Debrecen.

Η συγκεκριμένη υπόθεση εγείρει ένα σημαντικό ερώτημα: εάν τα άτομα που συμμετέχουν σε δραστηριότητες οργάνωσης της οποίας έχει διαταχθεί η διάλυση με δικαστική απόφαση μπορούν να χρησιμοποιούν ως υπερασπιστική γραμμή το επιχείρημα ότι είναι μέλη κοινότητας. Η νομική βάση που διέπει το εν λόγω ζήτημα είναι η ενότητα 216 του Ποινικού Κώδικα, σύμφωνα με την οποία συνιστά αδίκημα η άσκηση βίας κατά μέλους κοινότητας που προσδιορίζεται με βάση προστατευόμενο χαρακτηριστικό γνώρισμα. Σύμφωνα με την Αρχιεπισκοπή της περιφέρειας Borsod-Abaúj-Zemplén, στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 9ης Ιουλίου 2013, η οποία επικύρωσε την απόφαση του ουγγρικού Ανωτάτου Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 2009 περί της διάλυσης της ένωσης «Ουγγρική Φρουρά», αναφέρεται ότι δεν είναι δυνατό επομένως να χρησιμοποιείται πλέον η συγκεκριμένη υπερασπιστική γραμμή¹⁴⁴.

Η Αρχιεπισκοπή της περιφέρειας Borsod-Abaúj-Zemplén πληροφόρησε ακόμη τον Οργανισμό ότι σε άλλη παρόμοια υπόθεση, Ρομά οπλισμένοι με βόμβες μολότοφ, ρόπαλα και κοντάρια επιτέθηκαν σε αυτοκίνητο στην πόλη Miskolc τον Μάρτιο του 2009. Στην κατοχή των δραστών βρέθηκε και κατασχέθηκε ρόπαλο πάνω στο οποίο αναγραφόταν «Θάνατος στους Ούγγρους». Η υπερασπιστική γραμμή ήταν παρόμοια με εκείνη που ακολουθήθηκε στην υπόθεση Sajóbáony και οι εναγόμενοι κρίθηκαν ένοχοι για άσκηση βίας κατά μέλους κοινότητας, στην προκειμένη περίπτωση της ουγγρικής κοινότητας. Οι εναγόμενοι καταδικάστηκαν σε ποινή φυλάκισης. Κατά τη χρονική στιγμή σύνταξης της παρούσας έκθεσης δεν είχε εκδοθεί ακόμη τελική απόφαση, καθώς η υπόθεση εκδικαζόταν σε δεύτερο βαθμό.

Οι προκαταλήψεις κατά των Ρομά εκφράζονται στην Ουγγαρία, μεταξύ άλλων, με πορείες που συνδιοργανώνονται και στελεχώνονται από εξτρεμιστικές οργανώσεις και ομάδες κατά τη διάρκεια των οποίων οι ντόπιοι Ρομά υφίστανται παρενοχλήσεις και δέχονται λεκτικές και σωματικές απειλές, ακόμη

141 Origo (2013), «Cigányozni vagy magyarozni veszélyesebb?», βλ. δικτυακό τόπο: www.origo.hu/itthon/20130510-mikor-kiket-itelnek-el-kozosseg-elleni-eroszak-vadjaval.html.

142 Ουγγαρία, Δημοτικό Δικαστήριο, 24 Οκτωβρίου 2011, βλ. δικτυακό τόπο: www.fovarositorvenyszek.hu/sites/default/files/allomanyok/sajto/kozlemenyek/111024_r_jozsef_-_masodfok.pdf.

143 Czene, G. (2013), «A bíróság megint romák között talált rasszistákat», *Népszabadság Online*, βλ. δικτυακό τόπο: http://nol.hu/lap/mo/20130510-a_birosag_megint_romak_kozott_talalt_rasszistakat?ref=sso.

144 ΕΔΔΑ, *Vona κατά Ουγγαρίας*, Αριθ. 35943/10, βλ. δικτυακό τόπο: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-122183>.

και κατά της ζωής τους. Όπως αναφέρει ενδεικτικά η Διεθνής Αμνηστία, το Jobbik οργάνωσε διάφορες παρόμοιες δράσεις, όπως μια διαδήλωση «κατά της τρομοκρατίας των τσιγγάνων» στις 6 Μαρτίου 2011 στην πόλη Gyöngyös, με αίτημα την προστασία των Ούγγρων, στην οποία συμμετείχαν από 1.500 έως 3.000 άτομα¹⁴⁵.

Η Εθνοσυνέλευση αντέδρασε συστήνοντας ειδική επιτροπή για τη διερεύνηση των γεγονότων που εκτυλίχθηκαν στην Gyöngyös¹⁴⁶. Η έκθεση που συνέταξε η επιτροπή για το θέμα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «το Jobbik και οι συνδεδεμένες με αυτό οργανώσεις προέβησαν σκόπιμα σε αποσταθεροποίηση της δημόσιας ασφάλειας, την οποία εκμεταλλεύθηκαν για πολιτικούς σκοπούς»¹⁴⁷.

Η Εισαγγελία πληροφόρησε τον Οργανισμό ότι, μετά τα γεγονότα στην Gyöngyös, προσέφυγε στη δικαιοσύνη ζητώντας τη διάλυση της ένωσης «Πολιτοφυλακή για ένα Καλύτερο Μέλλον» δυνάμει του Ποινικού Κώδικα, και συγκεκριμένα της ενότητας 216 περί άσκησης βίας κατά μέλους κοινότητας, της ενότητας 332 περί προτροπής κατά κοινότητας και της ενότητας 352 περί παράνομης οργάνωσης δράσεων προστασίας της δημόσιας ασφάλειας, καθώς και δυνάμει του άρθρου 171 περί παράνομης διεξαγωγής δράσεων προστασίας της δημόσιας ασφάλειας του Νόμου του 2012 περί πλημμελημάτων, εκδίκασης πλημμελημάτων και μητρώου πλημμελημάτων¹⁴⁸.

Όταν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή της, η Εισαγγελία υπέβαλε έφεση με το επιχείρημα ότι οι ενέργειες της «Πολιτοφυλακής για ένα Καλύτερο Μέλλον» έχουν ρατσιστικό χαρακτήρα. Η Εισαγγελία υποστήριξε ότι οι αυξημένες περιπολίες μελών της ένωσης «Πολιτοφυλακή για ένα Καλύτερο Μέλλον» με στολές και στρατιωτικό βηματισμό κατά του φαινομένου που αποκαλούν «εγκληματικότητα των τσιγγάνων» συνιστά ρατσιστική συμπεριφορά που παραβιάζει τα δικαιώματα των Ρομά. Η Εισαγγελία υποστήριξε ακόμη ότι η προστασία της δημόσιας τάξης με τη χρήση νόμιμης βίας εμπίπτει στην αρμοδιότητα του κράτους και, ως εκ τούτου, οι ενέργειες

της «Πολιτοφυλακής για ένα Καλύτερο Μέλλον» παραβιάζουν την ειρήνη. Υπέρ του συγκεκριμένου επιχειρήματος λειτούργησε δε το γεγονός ότι χρειάστηκαν ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις για την προστασία της δημόσιας τάξης στην Gyöngyös. Η έφεση έγινε δεκτή, και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο διέταξε την επανάληψη της δίκης. Κατά τη χρονική στιγμή σύνταξης της παρούσας έκθεσης, η υπόθεση εκκρεμούσε ακόμη.

Σε δημόσια δήλωσή τους, η Διεθνής Αμνηστία και η ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι κατήγγειλαν ότι η αστυνομία δεν παρενέβη στα γεγονότα που εκτυλίχθηκαν στην πόλη Gyöngyös, ούτε προέβη σε διερεύνηση ή δίωξη της παράνομης δράσης των εμπλεκόμενων εξτρεμιστικών ομάδων. Κατήγγειλαν ακόμη ότι η αστυνομία απέρριψε τους ισχυρισμούς Ρομά ότι οι καταγγελίες τους ελήφθησαν με εσφαλμένο τρόπο και ότι οι δικαστικές διαδικασίες κινήθηκαν βάσει εσφαλμένων νομοθετικών διατάξεων, με συνέπεια την αθώωση των ελάχιστων συλληφθέντων στους οποίους απαγγέλθηκαν κατηγορίες¹⁴⁹. Ομοίως, σε έκθεσή του με θέμα τις βίαιες επιθέσεις κατά Ρομά στην Ουγγαρία, το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) αναφέρει ότι η πρώτη αντίδραση των επίσημων αρχών στα βίαια επεισόδια ήταν καθυστερημένη και χωρίς επαρκή αποφασιστικότητα¹⁵⁰.

Αντισημιτισμός και λοιπές μορφές προκαταλήψεων

Η Ουγγαρία έχει υιοθετήσει σταθερή στάση όσον αφορά τον αντισημιτισμό. Ο πρωθυπουργός της χώρας έκανε λόγο για «πολιτική μηδενικής ανοχής» στην ολομέλεια του 14ου ετήσιου συνεδρίου του Παγκόσμιου Εβραϊκού Κογκρέσου, το οποίο διεξήχθη κατ' εξαίρεση στη Βουδαπέστη αντί της Ιερουσαλήμ όπου πραγματοποιείται συνήθως, τον Μάιο του 2013. Στην ομιλία του παραδέχθηκε ότι το ζήτημα του

145 Διεθνής Αμνηστία (2012), «Hungary: Report into vigilante activities in Gyöngyös fails to address discrimination» (Ουγγαρία: η έκθεση για τη δράση ομάδων περιφρούρησης στην πόλη Gyöngyös δεν κάνει καμία αναφορά στο ζήτημα των διακρίσεων), Δημόσια δήλωση EUR 27/001/2012, 4 Απριλίου 2012.

146 Ουγγαρία, Εθνοσυνέλευση, Διάταγμα αριθ. 34 του 2011 (VI 7).

147 Ουγγαρία, Βουλή (2012), Az egyenruhás bűnözés folyamata, Hattér és a gyöngyös-patai eseményeket feltáró, valamint az egyenruhás bűnözés felszámolását elősegítő eseti bizottság jelentése, 29 Μαρτίου 2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.parlament.hu/irom39/06574/06574.pdf.

148 Ουγγαρία, Νόμος II του 2012 περί πλημμελημάτων, εκδίκασης πλημμελημάτων και μητρώου πλημμελημάτων (2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről).

149 Διεθνής Αμνηστία (2012), *Hungary: Report into vigilante activities in Gyöngyös fails to address discrimination* (Ουγγαρία: η έκθεση για τη δράση ομάδων περιφρούρησης στην πόλη Gyöngyös δεν κάνει καμία αναφορά στο ζήτημα των διακρίσεων), Δημόσια δήλωση-Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι (2011), *Event of concern in Hungary during the period of the country's EU Presidency* (Ανησυχητικά γεγονότα στην Ουγγαρία κατά τη διάρκεια της ουγγρικής Προεδρίας της ΕΕ), βλ. δικτυακό τόπο: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC_Events_of_concern_in_Hungary_during_the_countrys_EU_presidency_2011June.pdf.

150 ΟΑΣΕ, Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-ODIHR (2010), *Addressing violence, promoting integration: Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary* (Αντιμετωπίζοντας τη βία, προάγοντας την ενσωμάτωση: Επιτόπια αξιολόγηση περιστατικών βίας κατά Ρομά στην Ουγγαρία), Βαρσοβία, ODIHR, 15 Ιουνίου 2010, σελ. 5.

αντισημιτισμού εγείρει σοβαρές ανησυχίες και χρήζει επείγουσας αντιμετώπισης¹⁵¹. Ο αναπληρωτής πρωθυπουργός επανέλαβε το μήνυμα περί «πολιτικής μηδενικής ανοχής» σε διεθνή διάσκεψη για τον αντισημιτισμό που φιλοξενήθηκε στην ουγγρική Βουλή τον Οκτώβριο του 2013¹⁵². Το Jobbik πραγματοποίησε, πάντως, διαδήλωση κατά τη διάρκεια του ετήσιου συνεδρίου του Παγκόσμιου Εβραϊκού Κογκρέσου «στη μνήμη των θυμάτων του Μπολσεβικισμού και του Σιωνισμού», παρά το γεγονός ότι ο πρωθυπουργός της χώρας είχε δώσει εντολή να χρησιμοποιηθεί κάθε διαθέσιμο νόμιμο μέσο για την αποτροπή της συγκεκριμένης διαδήλωσης και είχε ζητήσει μάλιστα από το Ανώτατο Δικαστήριο να εξετάσει κάθε νόμιμο μέσο για την επιβολή των σχετικών συνταγματικών διατάξεων. Η διαδήλωση πραγματοποιήθηκε τελικά κατόπιν δικαστικής απόφασης που ακύρωνε την απαγόρευσή της από την αστυνομία.

Οι ουγγρικές αρχές ενημέρωσαν τον Οργανισμό ότι έχουν λάβει σειρά μέτρων για την καταπολέμηση του αντισημιτισμού. Συγκεκριμένα, κατά την τέταρτη τροποποίηση του ουγγρικού Συντάγματος συμπεριλήφθηκαν στο τελευταίο συνταγματικές διατάξεις για τις δηλώσεις μίσους, οι οποίες αναφέρουν ότι «το δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση δεν δύναται να ασκείται με σκοπό την παραβίαση της αξιοπρέπειας του ουγγρικού έθνους ή οιασδήποτε εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής κοινότητας.» Η Ουγγαρία προέβη επίσης στη θέσπιση νομικών διατάξεων που ποινικοποιούν την άρνηση του Ολοκαυτώματος, τη βία κατά μέλους κοινότητας, την προτροπή κατά κοινότητας, τη δημόσια άρνηση των εγκλημάτων των εθνικοσοσιαλιστικών και κομμουνιστικών καθεστώτων, και τη χρήση συμβόλων απολυταρχικών καθεστώτων. Η κυβέρνηση της Ουγγαρίας ανακήρυξε επιπλέον το 2014 «Έτος Μνήμης του ουγγρικού Ολοκαυτώματος», ως φόρο τιμής στα θύματα των γεγονότων που διαδραματίστηκαν στην Ουγγαρία πριν από 70 χρόνια. Ακόμη, τέθηκαν εκτός νόμου αρκετές παραστρατιωτικές ομάδες, όπως η Ουγγρική Φρουρά. Τέλος, αναθεωρήθηκαν οι διατάξεις του Κανονισμού της ουγγρικής Βουλής για τις δηλώσεις μίσους, έτσι ώστε να είναι δυνατή η επιβολή κυρώσεων σε βουλευτές ή ο αποκλεισμός τους από τις διαδικασίες του κοινοβουλίου. Όσον αφορά δε το εκπαιδευτικό σύστημα, ο βασικός κορμός μαθημάτων

μεριμνά ποικιλοτρόπως για την προαγωγή του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής πολυμορφίας, και περιλαμβάνει οδηγίες για τον τρόπο διδασκαλίας του Ολοκαυτώματος σε μαθητές και σπουδαστές.

Παρόλα αυτά το Παγκόσμιο Εβραϊκό Συνέδριο ανέφερε το 2013 σε ανακοίνωσή του ότι «ο πρωθυπουργός δεν αντιμετωπίζει την πραγματική φύση του προβλήματος: την απειλή του αντισημιτισμού γενικότερα και του ακροδεξιού κόμματος Jobbik ειδικότερα. Εκφράζουμε τη λύπη μας για το γεγονός ότι ο κ. [Viktor] Orbán δεν διαχειρίστηκε τα πρόσφατα αντισημιτικά ή ρατσιστικά φαινόμενα στη χώρα, ούτε παρείχε επαρκείς διαβεβαιώσεις ότι έχει χαραχθεί μια σαφής διαχωριστική γραμμή μεταξύ της κυβέρνησής του και της Ακροδεξιάς του περιθωρίου. Όπως έχει διδάξει η Ιστορία τους Εβραίους: μετρούν τα έργα και όχι τα λόγια, όσο καλές κι αν είναι οι προθέσεις τους»¹⁵³.

Επικρίσεις για την αποτελεσματικότητα των προσπαθειών καταπολέμησης του αντισημιτισμού είχαν διατυπωθεί και παλαιότερα. Ενδεικτικά, το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ αναφέρει το 2012 σε έκθεσή του με θέμα τις θρησκευτικές ελευθερίες ότι: «Ομάδες Εβραίων έχουν εκφράσει ανησυχία για τις αυξανόμενες ενέργειες μελών των κομμάτων του κυβερνητικού συνασπισμού τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο με στόχο την αποκατάσταση της φήμης προσωπικοτήτων που έχουν μείνει γνωστές στην Ιστορία για τις αντισημιτικές απόψεις τους και για τα φιλοφασιστικά τους αισθήματα. Μέλη της εβραϊκής κοινότητας ανέφεραν ότι η κυβέρνηση έχει στείλει αντιφατικά μηνύματα αφενός, καταδικάζοντας τις εκδηλώσεις αντισημιτισμού σε επίπεδο κοινωνίας και αφετέρου, παραβλέποντας ή συμμετέχοντας ενεργά σε τέτοιες ενέργειες»¹⁵⁴.

Παραδείγματα τέτοιων ενεργειών είναι οι αλλαγές που έγιναν στο εθνικό σχολικό πρόγραμμα σπουδών με τις οποίες καθίσταται πλέον υποχρεωτική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση η διδασκαλία και η μελέτη έργων που ανήκουν σε συγγραφείς γνωστούς για τις αντισημιτικές τους απόψεις, όπως ο Albert Wass, ο οποίος καταδικάστηκε για εγκλήματα πολέμου στη Ρουμανία κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου

151 Ουγγαρία, Γραφείο Πρωθυπουργού (2013), *Ομιλία του πρωθυπουργού Viktor Orbán στην ολομέλεια του 14ου ετήσιου συνεδρίου του Παγκόσμιου Εβραϊκού Κογκρέσου*, βλ. δικτυακό τόπο: www.kormany.hu/en/prime-minister-s-office/the-prime-ministers-speeches/speech-by-viktor-orban-at-the-14th-plenary-assembly-of-the-world-jewish-congress.

152 Ουγγαρία, Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και Δικαιοσύνης (2013), *Ομιλία του αναπληρωτή πρωθυπουργού σε διάσκεψη για τον αντισημιτισμό*, βλ. δικτυακό τόπο: www.kormany.hu/en/ministry-of-public-administration-and-justice/news/deputy-prime-minister-delivers-speech-at-conference-on-antisemitism.

153 Παγκόσμιο Εβραϊκό Κογκρέσο (2013), Απάντηση του Παγκόσμιου Εβραϊκού Κογκρέσου: Orbán speech did not confront true nature of problem in Hungary (Ο κ. Orbán δεν έκανε καμία αναφορά στην ομιλία του στην αληθινή φύση του προβλήματος στην Ουγγαρία), βλ. δικτυακό τόπο: www.worldjewishcongress.org/en/news/13469/wjc_reaction_orb_n_speech_did_not_confront_true_nature_of_problem_in_hungary.

154 Υπουργείο Εξωτερικών Ηνωμένων Πολιτειών, Υπηρεσία Δημοκρατίας, Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Εργασίας (2012), *International religious freedom report for 2012* (Έκθεση για τις θρησκευτικές ελευθερίες σε διεθνές επίπεδο για το έτος 2012), βλ. δικτυακό τόπο: www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/#wrapper.

Πολέμου¹⁵⁵, ή ο József Nyírő, ο οποίος υποστήριζε στη Βουλή το ουγγρικό ναζιστικό κίνημα. Φόρος τιμής έχει αποδοθεί ακόμη επισήμως στον Miklós Horthy, ο οποίος ευθύνεται για τον εκτοπισμό τουλάχιστον 400.000 Ούγγρων Εβραίων¹⁵⁶, καθώς και για το γεγονός ότι έδωσε σε οδό της Βουδαπέστης το όνομα του Pál Teleki, πρώην πρωθυπουργού ο οποίος θέσπισε αντισημιτικούς νόμους το 1920, το 1939 και το 1941.

Από τα ευρήματα διαδικτυακής έρευνας του Οργανισμού με θέμα τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες σχετικά με τον αντισημιτισμό, τις διακρίσεις και τα εγκλήματα μίσους, στην οποία συμμετείχαν 5.847 άτομα που αυτοπροσδιορίστηκαν ως Εβραίοι από οκτώ κράτη μέλη της ΕΕ (528 από την Ουγγαρία)¹⁵⁷, προκύπτει ότι ο αντισημιτισμός ανησυχεί πολύ τους Ούγγρους Εβραίους που συμμετείχαν στην έρευνα¹⁵⁸. Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 90 % θεωρεί ότι ο αντισημιτισμός συνιστά πρόβλημα στην Ουγγαρία σε σύγκριση με το 66 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ στα οποία διεξήχθη η έρευνα. Οι τρεις τομείς στους οποίους οι Ούγγροι Εβραίοι ερωτηθέντες αντιλαμβάνονται τον αντισημιτισμό ως το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι: το Διαδίκτυο (86 % έναντι 75 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ)-η πολιτική ζωή (84 % έναντι 44 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ)-και η βεβήλωση εβραϊκών κοιμητηρίων (79 % έναντι 50 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ). Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι το 91 % των Εβραίων ερωτηθέντων θεωρούν ότι ο αντισημιτισμός έχει αυξηθεί στην Ουγγαρία τα τελευταία πέντε χρόνια έναντι 66 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ. Από τους Ούγγρους Εβραίους ερωτηθέντες, το 30 % δήλωσαν ότι είχαν υποστεί εξύβριση, παρενόχληση ή/και σωματική επίθεση κατά τους τελευταίους δώδεκα μήνες πριν την έρευνα επειδή ήταν Εβραίοι, έναντι 21 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ. Από την έρευνα προκύπτει ότι το 43 % των Ούγγρων Εβραίων ερωτηθέντων δήλωσαν ότι υπήρξαν μάρτυρες εξύβρισης, παρενόχλησης ή/και σωματικής επίθεσης άλλων Εβραίων κατά τους τελευταίους δώδεκα μήνες πριν την έρευνα έναντι 27 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ. Το 79 % των Εβραίων ερωτηθέντων περιέγραψε το άτομο που προέβη σε αρνητικές δηλώσεις για τους

Εβραίους ως άτομο με δεξιές πολιτικές πεποιθήσεις έναντι 39 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ, ενώ ένα άλλο 32 % περιέγραψε το άτομο που προέβη σε αρνητικές δηλώσεις για τους Εβραίους ως άτομο με χριστιανικές πεποιθήσεις έναντι 19 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ. Το 90 % των Ούγγρων Εβραίων ερωτηθέντων δήλωσαν ότι δεν κατήγγειλαν σε κανέναν φορέα το σοβαρότερο περιστατικό αντισημιτικής παρενόχλησης που βίωσαν κατά τα τελευταία πέντε χρόνια έναντι 76 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ. Το 52 % εξ αυτών δήλωσαν ως βασικό λόγο για τον οποίο δεν κατήγγειλαν το συμβάν το γεγονός ότι δεν πίστευαν ότι θα γινόταν κάτι ή ότι θα άλλαζε κάτι εάν προέβαιναν σε καταγγελία έναντι 47 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ στα οποία διεξήχθη η έρευνα. Από το σύνολο των Ούγγρων Εβραίων ερωτηθέντων, το 48 % δήλωσαν ότι έχουν σκεφτεί τα τελευταία πέντε χρόνια να εγκαταλείψουν τη χώρα επειδή δεν αισθάνονται ασφαλείς έναντι 29 % του μέσου όρου των οκτώ κρατών μελών της ΕΕ.

Η εφαρμογή της πολιτικής μηδενικής ανοχής απαιτεί διαρκή προσπάθεια. Τον Απρίλιο του 2013, το Γραφείο του Πρωθυπουργού παρενόβη για να αποτρέψει προγραμματισμένη μηχανοκίνητη πορεία της οργάνωσης Πατριώτες Μοτοσικλετιστές (*Nemzeti Érzelmű Motorosok*) μέσα στη Βουδαπέστη. Τα μέλη της οργάνωσης σκόπευαν να πραγματοποιήσουν, στις 21 Απριλίου 2013, πορεία με μηχανές εντός της πόλης, η οποία θα περνούσε από τη συναγωγή της οδού Do hány, με το σύνθημα «*Adj gázt!*» (κατά λέξη «δώστε γκάζια», δηλαδή «πατάω γκάζι, επιταχύνω»), το οποίο παραπέμπει ευθέως στην εξόντωση Εβραίων με αέρια στα στρατόπεδα συγκέντρωσης κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος.

Η διαδήλωση των μοτοσικλετιστών είχε προγραμματιστεί για να συμπέσει χρονικά με την εκδήλωση March for Life (Πορεία για τη Ζωή) που διοργανώνεται κάθε χρόνο στη μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος. Η νομική βάση στην οποία βασίστηκε η απαγόρευση της διαδήλωσης ήταν η Τέταρτη Τροποποίηση του Συντάγματος. Σύμφωνα με τα ΜΜΕ, η αστυνομία δεν απαγόρευσε αρχικά τη μηχανοκίνητη πορεία, στην συνέχεια όμως, ύστερα από παρέμβαση του πρωθυπουργού της χώρας, εξέδωσε αντίθετη απόφαση. Η οργάνωση των μοτοσικλετιστών προσέφυγε στη δικαιοσύνη, αλλά το αίτημά τους απορρίφθηκε. Η οργάνωση προγραμμάτισε άλλη μηχανοκίνητη πορεία σε μεταγενέστερη ημερομηνία και με άλλη διαδρομή όμως, σύμφωνα με πληροφορίες, και αυτή απαγορεύθηκε με νέα παρέμβαση του πρωθυπουργού¹⁵⁹.

155 Szegő, I.M. (2007), «Wass Albert még mindig háborús bűnös», Ευρετήριο, 22 Μαΐου 2007, βλ. δικτυακό τόπο: <http://index.hu/tudomany/tortenelem/vekwass62372/>.

156 Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2013), «Hungary's Alarming Climate of Intolerance» (Το ανησυχητικό κλίμα μισαλλοδοξίας της Ουγγαρίας), βλ. δικτυακό τόπο: www.hrw.org/news/2013/01/18/hungary-s-alarming-climate-intolerance.

157 Τα οκτώ κράτη μέλη της ΕΕ είναι το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Μεγάλη Βρετανία, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Λετονία και η Σουηδία.

158 FRA (2013α). Η μεθοδολογία της έρευνας εξηγείται αναλυτικά στο: FRA (2013γ) - στοιχεία διαθέσιμα μέσω του εργαλείου Data Explorer στον δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/DVS/DVT/as2013.php>.

159 Simon, Z. (2013), «Hungary Bans Anti-Semitic Rally on Holocaust Memorial Day» (Η Ουγγαρία απαγορεύει την πραγματοποίηση αντισημιτικού συλλαλητηρίου την Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος), βλ. δικτυακό τόπο: www.bloomberg.com/news/2013-04-08/hungary-should-scrap-anti-semitic-demo-jewish-group-says.html.

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) έχει διατυπώσει από το 2011 ήδη ανησυχίες για την αυξανόμενη εκδήλωση ξενοφοβικών συμπεριφορών έναντι αιτούντων άσυλο και προσφύγων, ύστερα από «μη προγραμματισμένες επισκέψεις του Ειδικού Εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για την πρόωθηση και την προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης (Απρίλιο) και του Ειδικού Εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για τις σύγχρονες μορφές ρατσισμού, φυλετικών διακρίσεων, ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας (Μάιο). Αμφότεροι οι Ειδικοί Εισηγητές εξέφρασαν ανησυχία για την ξενοφοβία, τον ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία που αντιμετωπίζουν πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στην Ουγγαρία, καθώς και για τις άσχημες συνθήκες κράτησης των αιτούντων άσυλο»¹⁶⁰. Τον Δεκέμβριο του 2012, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), εξέδωσε επικαιροποιημένο σημείωμα σχετικά με το έγγραφο θέσης που είχε δημοσιεύσει τον Οκτώβριο του 2012, καλώντας επιτακτικά τα κράτη μέλη της ΕΕ να αποφεύγουν την επαναπροώθηση στην Ουγγαρία αιτούντων άσυλο δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο II. Αναγνώριζε, πάντως, παράλληλα την πρόοδο που είχε σημειώσει η Ουγγαρία σε θέματα ασύλου¹⁶¹. Το επικαιροποιημένο σημείωμα έκανε ακόμη λόγο για μικρή βελτίωση των συνθηκών κράτησης των αιτούντων άσυλο, αναφέροντας ως παράδειγμα τα μέτρα που είχαν ληφθεί για την παρακολούθηση των συνθηκών κράτησης από το αρχηγείο της Εθνικής Αστυνομίας και από την Αρχιεπισκοπή. Προσέθετε, πάντως, ότι επιβαλλόταν η πραγματοποίηση ολοκληρωμένης, διαρθρωτικής αναθεώρησης προκειμένου να διασφαλιστούν σε νομικό επίπεδο και να τηρούνται με συνέπεια στην πράξη οι ουσιαστικές βελτιώσεις που επήλθαν στο αυστηρό καθεστώς κράτησης και στις συνθήκες κράτησης των αιτούντων άσυλο και των παράτυπων μεταναστών.

Κατά τη συνάντηση που είχε με τον Οργανισμό, η ΜΚΟ Menedék ανέφερε ότι η πρόσφατη άφιξη σχετικά μεγάλου αριθμού αιτούντων άσυλο για πρώτη φορά στην Ουγγαρία (πίνακας 4) προκάλεσε την εκδήλωση ρατσιστικών και ξενοφοβικών συμπεριφορών σε πόλεις όπου υπάρχουν κέντρα υποδοχής και κράτησης, όπως στις πόλεις Balassagyarmat,

Bicske, Debrecen και Vámosszabadi. Ενδεικτικά, τον Μάιο του 2013, το Jobbik οργάνωσε δημόσια διαδήλωση ζητώντας το κλείσιμο του κέντρου υποδοχής στην πόλη Debrecen διότι, όπως ισχυριζόταν το Jobbik, η παρουσία των αιτούντων άσυλο είχε προκαλέσει αύξηση της εγκληματικότητας στην πόλη. Η αστυνομία τόνισε, εντούτοις, ότι η παρουσία των αιτούντων άσυλο δεν είχε οδηγήσει στην καταγραφή υψηλότερων επιπέδων εγκληματικότητας¹⁶². Όπως κατά λέξη ανέφεραν οι εκπρόσωποι της ΜΚΟ Menedék κατά τη συνάντησή τους με τον Οργανισμό, οι ντόπιοι φοβούνται μην μαζευτούν «υπερβολικά πολλοί μαύροι» έξω από τα κέντρα υποδοχής. Η αστυνομία έχει αυξήσει τις πεζές και μηχανοκίνητες περιπολίες σε δημόσιους χώρους όπου ντόπιοι κάτοικοι και αλλοδαποί είχαν παλαιότερα εμπλακεί σε συγκρούσεις. Κατά δήλωση της κυβέρνησης, η αύξηση των περιπολιών περιόρισε την εγκληματικότητα και βελτίωσε την αντίληψη των πολιτών για την ασφάλειά τους, συμβάλλοντας έτσι στην πρόληψη της ανάπτυξης εχθρικών αισθημάτων έναντι των προσφύγων.

Από αρκετές μελέτες, μεταξύ των οποίων και μια μελέτη της Αρχής Ίσης Μεταχείρισης¹⁶³, προκύπτει ότι οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και οι αρνητικές δηλώσεις κατά ατόμων ΛΟΑΔ είναι ευρέως διαδεδομένες στην Ουγγαρία, και ότι τα άτομα ΛΟΑΔ υφίστανται ολοένα και περισσότερες διακρίσεις τα τελευταία χρόνια¹⁶⁴. Στην έκθεσή της για το 2013 σχετικά με τον βαθμό ευαισθητοποίησης σε θέματα ίσης μεταχείρισης, η Αρχή Ίσης Μεταχείρισης σημειώνει ότι παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει τις δύο τελευταίες δεκαετίες προς την κατεύθυνση της θέσπισης ίσων δικαιωμάτων για τα άτομα ΛΟΑΔ, εξακολουθούν να καταγράφονται κρούσματα διακρίσεων, προκαταλήψεων, δηλώσεων μίσους και βίαιων επιθέσεων.

Την ύπαρξη προκαταλήψεων κατά των ατόμων ΛΟΑΔ μαρτυρούν και οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι διοργανωτές του Φεστιβάλ Υπερηφάνειας (Pride Festival) για να πάρουν τις άδειες που απαιτούνταν για την πραγματοποίηση της εκδήλωσης το 2011

160 UNHCR (2012), *Hungary as a country of asylum – Observations on the situation of asylum-seekers and refugees in Hungary* (Η Ουγγαρία ως χώρα χορήγησης ασύλου – Παρατηρήσεις για την κατάσταση των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στην Ουγγαρία), σελ. 3, βλ. δικτυακό τόπο: www.refworld.org/pdfid/4f9167db2.pdf.

161 UNHCR (2012), *Note on Dublin transfers to Hungary of people who have transited through Serbia – update* (Σημείωμα σχετικά με τις πρακτικές επαναπροώθησης στην Ουγγαρία προσώπων που διήλθαν μέσω Σερβίας στο πλαίσιο της διαδικασίας του Δουβλίνου, Δεκέμβριος 2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.refworld.org/docid/50d1d13e2.html).

162 Βλ.: Migráns Szolidaritás Csoport (2013), «Δελτίο Τύπου 2013.05.18: the Jobbik threat against the Debrecen reception centre» (Το Jobbik βάλλει κατά του κέντρου υποδοχής της πόλης Debrecen), βλ. δικτυακό τόπο: <http://migszol.com/cikk/514>.

163 Ουγγαρία, Αρχή Ίσης Μεταχείρισης (2011), *Az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos jogtudatosság növekedésének mértéke – fókuszban a nők, a romák, a fogyatékos és az LMBT emberek*, βλ. δικτυακό τόπο: www.egyenlobanasmod.hu/tamop/data/MTA_1hullam.pdf.

164 Βλ.: Συμβούλιο Μετανάστευσης και Προσφύγων του Καναδά (2012), *Hungary: Situation and treatment of sexual minorities, including legislation, state protection, and support services* (Ουγγαρία: Κατάσταση και μεταχείριση σεξουαλικών μειονοτήτων, μεταξύ άλλων, σε επίπεδο νομοθεσίας, κρατικής προστασίας και υπηρεσιών υποστήριξης), HUN104102.E, βλ. δικτυακό τόπο: www.refworld.org/docid/5035fcf7328.html.

Πίνακας 3: Υποβληθείσες αιτήσεις ασύλου στην Ουγγαρία, 2008 – Πρώτο εξάμηνο 2013

	2008	2009	2010	2011	2012	Ως τις 3 Ιουλίου 2013
Αριθμός αιτούντων	3.175	4.670	2.105	1.720	2.155	11.868

Πηγές: 2008–2012: Eurostat, Αιτούντες άσυλο και νέοι αιτούντες άσυλο κατά εθνικότητα, ηλικία και φύλο – Ετήσια συγκεντρωτικά δεδομένα, βλ. δικτυακό τόπο: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza&lang=en; 2013: Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι (2013), Brief information note on the main asylum-related legal changes in Hungary as of 1 July 2013 (Σύντομο ενημερωτικό σημείωμα για τις βασικές νομοθετικές αλλαγές που τέθηκαν σε ισχύ στην Ουγγαρία την 1η Ιουλίου 2013 σχετικά με ζητήματα ασύλου), σελ. 3, βλ. δικτυακό τόπο: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC-update-hungary-asylum-1-July-2013.pdf>

και το 2012. Επισημαίνεται, πάντως, ότι δεν αντιμετώπισαν παρόμοια προβλήματα το 2013¹⁶⁵. Το 2012, ο Αρχηγός της Αστυνομίας της Βουδαπέστης εξέδωσε απόφαση με την οποία απαγόρευε την Παρέλαση Υπερηφάνειας της Βουδαπέστης με το επιχείρημα ότι δεν ήταν δυνατό να διασφαλιστεί η ομαλή κυκλοφορία με τη διοχέτευση της κίνησης σε εναλλακτικές διαδρομές ή άλλα μέσα μεταφοράς. Η απόφαση της αστυνομίας –και η αιτιολογία της– ήταν σχεδόν πανομοιότυπη με την απόφαση του 2011 και εκδόθηκε από το ίδιο άτομο.

Οι διοργανωτές της εκδήλωσης προσέφυγαν στη δικαιοσύνη έχοντας τη νομική συνδρομή της Ένωσης Πολιτικών Ελευθεριών της Ουγγαρίας. Το δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματα της αστυνομίας. Η Ένωση Πολιτικών Ελευθεριών δήλωσε ότι ακόμη κι αν η Παρέλαση Υπερηφάνειας προκαλεί κάποια διατάραξη στην κυκλοφορία, η έκτασή της δεν είναι τόσο μεγάλη ώστε να δικαιολογεί την απαγόρευση της εκδήλωσης¹⁶⁶. Επεσήμανε ακόμη ότι η διαδρομή που σκόπευε να ακολουθήσει η Παρέλαση Υπερηφάνειας ήταν περίπου ίδια με αυτή που ακολουθούν συνήθως οι διαδηλώσεις που διοργανώνονται στη Βουδαπέστη¹⁶⁷.

Σοβαρό πρόβλημα συνιστά για τις ουγγρικές αρχές το ζήτημα του μίσους στο Διαδίκτυο, όπου εξακολουθεί να λειτουργεί μια ρατσιστική, ξενοφοβική διαδικτυακή

πύλη (<https://kuruc.info>) η οποία στρέφεται ανοιχτά κατά των Ρομά, των Εβραίων και των ομοφυλοφίλων. Οι αρχές δεν μπορούν να την κλείσουν καθώς ο εξυπηρετητής (server) της βρίσκεται στις ΗΠΑ. Στις αρχές του Οκτωβρίου του 2013¹⁶⁸ η πύλη Kuruc.info εμφάνιζε μεγάλη επισκεψιμότητα και φαινόταν μάλιστα να έχει περισσότερες επισκέψεις από εθνικές εφημερίδες καθημερινής κυκλοφορίας, όπως η *Népszabadság Online* ή η *Magyar Nemzet*¹⁶⁹.

Η πύλη Kuruc.info διατηρεί στενές σχέσεις με το Jobbik: εμφανίζονται σε αυτήν διαφημίσεις για εκστρατείες του κόμματος και αναρτάται τακτικά συνοπτική παρουσίαση των δραστηριοτήτων του. Ενδεικτικά, στις 9 Οκτωβρίου 2013, εάν κάποιος πληκτρολόγησε τον σύνδεσμο Kuruc.info στο πρόγραμμα πλοήγησης (browser) του υπολογιστή του, αναδυόταν αμέσως παράθυρο με διαφήμιση του Jobbik.

Η Μητροπολιτική Αρχιεπισκοπή πληροφορήσε τον Οργανισμό ότι έχει προσπαθήσει επανειλημμένως να κλείσει την πύλη Kuruc.info, μεταξύ άλλων, ζητώντας τη νομική συνδρομή των αρχών των ΗΠΑ. Οι τελευταίες απάντησαν όμως ότι δεν μπορούσαν να παρέμβουν λόγω των διατάξεων της Πρώτης Συνταγματικής Τροποποίησης σχετικά με την ελευθερία της έκφρασης, καθώς ο δικτυακός τόπος δεν περιέχει υλικό που να συνιστά άμεση απειλή ή προτροπή σε βία κατά συγκεκριμένου προσώπου. Το προφίλ της πύλης Kuruc.info στο Facebook διαγράφηκε κατόπιν αιτήματος του ουγγρικού Ιδρύματος Δράσης και Προστασίας των Εβραίων (*Tett és Védelem Alapítvány*), μέσα σε λίγες ώρες όμως είχε δημιουργηθεί νέο προφίλ¹⁷⁰. Το Ίδρυμα ζήτησε από το Facebook να διαγράψει το προφίλ της πύλης Kuruc.info, χωρίς όμως ιδιαίτερη επιτυχία¹⁷¹.

Στον Ποινικό Κώδικα προστέθηκε διάταξη περί μόνιμης καταστολής ηλεκτρονικών δεδομένων (§ 77, *Az elektronikus adat véglleges hozzáférhetetlenné*

165 Διακομματική ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα δικαιώματα των ατόμων ΛΟΑΔ (2012), «Hungary: increasingly hostile climate for LGBT people» (Ουγγαρία: Ολοένα και πιο εχθρικό το κλίμα για τα άτομα ΛΟΑΔ), Δελτίο Τύπου, 13 Απριλίου 2012, βλ. δικτυακό τόπο: www.lgbt-eu.eu/press-releases/hungary-increasingly-hostile-climate-for-lgbt-people. Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «Hungary: Revoke Denial of Pride March Route» (Ουγγαρία: Να ανακληθεί η απόφαση που απαγορεύει στην Παρέλαση Υπερηφάνειας να ακολουθήσει τη διαδρομή που επέλεξε), βλ. δικτυακό τόπο: www.hrw.org/news/2012/04/11/hungary-revoke-denial-pride-march-route.

166 Ευρετήριο (2012), «Mégis lehet melegfelvonulás», βλ. δικτυακό τόπο: http://index.hu/belfold/2012/04/13/megis_lehet_melegfelvonulas.

167 Ένωση Πολιτικών Ελευθεριών Ουγγαρίας (2012), «Again, the Banning of the Budapest Pride March Requires Legal Remedy» (Νέα προσφυγή στη δικαιοσύνη εναντίον της απαγόρευσης της Παρέλασης Υπερηφάνειας της Βουδαπέστης), βλ. δικτυακό τόπο: <http://tasz.hu/node/2649>.

168 Βλ.: www.alexa.com/siteinfo/kuruc.info.

169 Βλ.: www.alexa.com/topsites/countries/3/HU.

170 Βλ.: <http://tev.hu/en/ujra-toroltek-a-szelsojobbaldali-portal-facebook-profiljat>.

171 Η αναζήτηση του όρου «Kuruc.Info» στο Facebook οδηγεί σε διάφορα προφίλ (23 Νοεμβρίου 2013).

tétele), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2013. Βάσει αυτής, οι ουγγρικές αρχές μπορούν πλέον να προβαίνουν στην προσωρινή καταστολή διαδικτυακού περιεχομένου που στοιχειοθετεί πράξεις κατά του κράτους σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο κεφάλαιο XXIV του Ποινικού Κώδικα. Μεταξύ των πράξεων αυτών συγκαταλέγεται και η οργάνωση κατά της συνταγματικής τάξης.

Παράγοντες που δυσχεραίνουν την αποτελεσματική εφαρμογή μέτρων αντιμετώπισης

Στις ετήσιες εκθέσεις του, ο Επίτροπος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ουγγαρίας εκφράζει ανησυχία για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής μέτρων αντιμετώπισης των προκαταλήψεων και των εγκλημάτων μίσους δια της νομικής οδού. Στην πρόσφατη έκθεσή του με θέμα την πρόληψη των δηλώσεων μίσους αναφέρει ότι δεν αρκούν απλώς οι νομικές απαγορεύσεις. Για να αλλάξουν οι κοινωνικές στάσεις απαιτείται ευρύτερη προσπάθεια μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος και επικοινωνιακών εργαλείων¹⁷².

Σε επίπεδο ποινικής δικαιοσύνης, η Γενική Εισαγγελία (*Legfőbb Ügyészség*) διατηρεί δύο βάσεις δεδομένων οι οποίες περιέχουν στοιχεία που σχετίζονται με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα: η μία είναι η βάση Ενοποιημένων Εγκληματολογικών Στατιστικών Στοιχείων που προέρχονται από τις αρχές διερεύνησης και τις εισαγγελικές αρχές (ENYÜBS), στην οποία καταχωρίζονται υποθέσεις που καταγράφονται από τις αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές και η άλλη είναι το Σύστημα Πληροφοριών Δίωξης (VIR), στο οποίο καταχωρίζονται υποθέσεις που απασχολούν τα ποινικά δικαστήρια. Τα μόνα στοιχεία που παρουσιάζονται αναλυτικά κατά καταγεγραμμένο έγκλημα σε αυτές τις βάσεις δεδομένων είναι αυτά που σχετίζονται με τη δημόσια άρνηση των εγκλημάτων απολυταρχικών καθεστώτων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ενότητα 335 του Ποινικού Κώδικα. Καθώς, όμως, οι δύο αυτές βάσεις δεδομένων δεν συνδέονται μεταξύ

τους, καθίσταται δύσκολος ο εντοπισμός μέσω του συστήματος της πορείας μεμονωμένων υποθέσεων¹⁷³.

Οι προαναφερθείσες βάσεις δεδομένων δεν παρέχουν ολοκληρωμένη εικόνα για τη δίωξη ρατσιστικών και συναφών εγκλημάτων στην Ουγγαρία (πίνακας 5). Η Υπηρεσία Επόπτευσης Ερευνών και Σύνταξης Κατηγορητηρίων πληροφόρησε τον Οργανισμό ότι στη σύνταξη κατηγορητηρίου κατέληξε λιγότερο από το ένα τέταρτο των ποινικών διαδικασιών που κινήθηκαν κατά τη χρονική περίοδο 2009-2012 για εγκλήματα κατά της δημόσιας ειρήνης, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και η προτροπή κατά κοινότητας, η άρνηση του Ολοκαυτώματος και η χρήση συμβόλων απολυταρχικών καθεστώτων. Στις περισσότερες υποθέσεις, οι καταγγελίες απορρίφθηκαν και οι έρευνες περατώθηκαν. Το 2009 κινήθηκαν συνολικά 114 διαδικασίες, 103 το 2010, 101 το 2011 και 105 το 2012.

Σύμφωνα με την Υπηρεσία Επόπτευσης Ερευνών και Σύνταξης Κατηγορητηρίων, μία από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εισαγγελείς σε υποθέσεις που σχετίζονται με προτροπή κατά κοινότητας είναι η αυστηρή ερμηνεία που δίδεται από την Curia (την ανώτατη δικαστική αρχή της Ουγγαρίας) και το Συνταγματικό Δικαστήριο σχετικά με το τι ακριβώς συνιστά προτροπή σε μίσος. Κατά την ερμηνεία των δύο αυτών φορέων, προτροπή σε μίσος δύναται να στοιχειοθετηθεί μόνο όταν ένα πρόσωπο προτρέπει σε πράξη βίας η οποία εγκυμονεί προφανή και άμεσο κίνδυνο. Η αυστηρή αυτή ερμηνεία είναι ένας από τους βασικούς λόγους οι οποίοι ευθύνονται για το υψηλό ποσοστό απόρριψης υποθέσεων που αφορούν ρατσιστικά και συναφή εγκλήματα και τον χαμηλό αριθμό απαγγελίας κατηγοριών σε τέτοιες υποθέσεις. Σύμφωνα με την κυβέρνηση, πάντως, η νέα Τέταρτη Τροπολογία του Θεμελιώδους Νόμου της Ουγγαρίας περί του δικαιώματος στην ελεύθερη έκφραση, το οποίο δεν δύναται να ασκείται με σκοπό την παραβίαση της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας τρίτων, ενδέχεται να αλλάξει στο μέλλον την πρακτική του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

172 Ουγγαρία, Επίτροπος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (2013), Good Practices for Tolerance - With Communication for Equal Dignity - Inclusive Speech contra Hate Speech - Report on the Workshop Kommunikációval az egyenlő méltóságért - Befogadó beszéd kontra gyűlöletbeszéd (Καλές πρακτικές ανεκτικότητας - Αξιοπρέπεια για όλους μέσω επικοινωνίας - Δηλώσεις αλληλεγγύης έναντι δηλώσεων μίσους - Έκθεση σχετικά με το εργαστήριο Kommunikációval az egyenlő méltóságért - Befogadó beszéd kontra gyűlöletbeszéd), Βουδαπέστη, 29 Απριλίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.theioi.org/downloads/78t14/NOTE-Hate%20speech%20workshop-April%202013-OCFR%20Hungary.pdf.

173 Balogh, L., Dinók, H., Pap, A. L. (2012), «A jog által láthatatlan? A gyűlöletbűncselekmények szabályozási kérdéseies gyakorlati problémái», *Fundaentum*, αρ. 4, βλ. δικτυακό τόπο: www.fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-12-4-08.pdf

Πίνακας 4: Αριθμός υποθέσεων που αφορούν ρατσιστικά και συναφή εγκλήματα οι οποίες καταγράφηκαν και για τις οποίες ασκήθηκε δίωξη στην Ουγγαρία, 2008 – Πρώτο εξάμηνο 2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (Πρώτο εξάμηνο)
Καταγεγραμμένες υποθέσεις βίας κατά μέλους κοινότητας	12	12	18	34	36	23
Υποθέσεις βίας κατά μέλους κοινότητας για τις οποίες ασκήθηκε δίωξη	άνευ αντικειμένου	7	12	28	16	17
Καταγεγραμμένες υποθέσεις προτροπής κατά κοινότητας	5	11	7	6	5	2
Υποθέσεις προτροπής κατά κοινότητας για τις οποίες ασκήθηκε δίωξη	άνευ αντικειμένου	1	4	0	0	0
Καταγεγραμμένες υποθέσεις χρήσης απολυταρχικών συμβόλων	207	91	76	59	58	22
Υποθέσεις χρήσης απολυταρχικών συμβόλων για τις οποίες ασκήθηκε δίωξη	άνευ αντικειμένου	25	11	13	7	7
Καταγεγραμμένες υποθέσεις δημόσιας άρνησης των εγκλημάτων απολυταρχικών καθεστώτων	άνευ αντικειμένου	άνευ αντικειμένου	άνευ αντικειμένου	άνευ αντικειμένου	άνευ αντικειμένου	άνευ αντικειμένου
Υποθέσεις δημόσιας άρνησης των εγκλημάτων απολυταρχικών καθεστώτων για τις οποίες ασκήθηκε δίωξη	-	Διάταξη σε ισχύ από τον Απρίλιο του 2010	0	0	1	1

Σημειώσεις: Δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για την έκβαση των υποθέσεων για τις οποίες ασκήθηκε δίωξη και τις συναφείς καταδικαστικές αποφάσεις.

Πηγές: Ουγγρική Αστυνομία για τις καταγεγραμμένες υποθέσεις: Ενοποιημένα Εγκληματολογικά Στατιστικά Στοιχεία που προέρχονται από τις αρχές διερεύνησης και τις εισαγγελικές αρχές και Σύστημα Πληροφοριών Δίωξης για τις υποθέσεις για τις οποίες ασκήθηκε δίωξη

Το χαμηλό ποσοστό απαγγελίας κατηγοριών έρχεται σε αντίθεση με τις εκθέσεις του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) του ΟΑΣΕ οι οποίες κάνουν λόγο για περίπου 40 βίαιες επιθέσεις και περιστατικά κατά Ρομά μέσα σε διάστημα 18 μηνών κατά τη χρονική περίοδο 2008-2009. Οι εν λόγω επιθέσεις, στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν εμπρηστικοί μηχανισμοί και πυροβόλα όπλα, είχαν ως αποτέλεσμα τον θάνατο επτά Ρομά και τον τραυματισμό πολλών άλλων. Κατά τη διάρκεια των επιθέσεων, τα σπίτια και η περιουσία πολιτών Ρομά υπέστησαν βανδαλισμούς, καταστράφηκαν

ή κάηκαν, μεταξύ άλλων, με τη χρήση βομβών μολότοφ. Σύμφωνα με το ODIHR, η πλειονότητα αυτών των επιθέσεων και περιστατικών είχαν μάλλον ως κίνητρο τις προκαταλήψεις κατά των Ρομά¹⁷⁴.

¹⁷⁴ ΟΑΣΕ, Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-ODIHR (2010), *Addressing violence, promoting integration: Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary* (Αντιμετωπίζοντας τη βία, προάγοντας την ενσωμάτωση: Επιτόπια αξιολόγηση περιστατικών βίας κατά Ρομά στην Ουγγαρία), Βαρσοβία, ODIHR, βλ. δικτυακό τόπο: www.osce.org/odihr/68545

Από την έρευνα EU-MIDIS του Οργανισμού προέκυψε επίσης ότι το 22 % των Ούγγρων Ρομά που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι υπήρξαν θύματα σοβαρής παρενόχλησης, επίθεσης ή απειλής, ήτοι «εγκλήματος κατά προσώπου», τους τελευταίους δώδεκα μήνες πριν από την έρευνα¹⁷⁵. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των Ρομά (85 %) δεν κατήγγειλαν τα περιστατικά κατά κύριο λόγο διότι δεν πίστευαν ότι η αστυνομία θα μπορούσε να κάνει κάτι.

Ακόμη, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά του Ρατσισμού (ENAR), κατά την περίοδο 2009-2010 καταγγέλλθηκαν στην Ουγγαρία ελάχιστα κρούσματα ρατσιστικών επιθέσεων. Τα θύματα δεν εμπιστευόταν την αστυνομία και επομένως δεν πίστευαν ότι θα γινόταν κάτι εάν κατήγγελλαν το περιστατικό ή φοβόντουσαν ότι η αστυνομία θα τα αντιμετωπίσει ως δράστες παρά ως θύματα¹⁷⁶.

Η Μητροπολιτική Αρχιεπισκοπή ενημέρωσε τον Οργανισμό ότι η έννοια «έγκλημα μίσους» δεν αναγνωρίζεται ρητώς στο ουγγρικό ποινικό δίκαιο. Ελάχιστες είναι οι ενότητες του Ποινικού Κώδικα που σχετίζονται με την έννοια αυτή, και συγκεκριμένα: η ενότητα 216 περί άσκησης βίας κατά μέλους κοινότητας, η ενότητα 332 περί προτροπής κατά κοινότητας και η ενότητα 335 περί της χρήσης συμβόλων απολυταρχικών καθεστώτων.

Η Μητροπολιτική Αρχιεπισκοπή εκτιμά επομένως, βάσει των ανωτέρω, ότι δεν υπάρχουν αξιόπιστα επίσημα στοιχεία για τα εγκλήματα μίσους στην Ουγγαρία, γεγονός που συνάδει με την προαναφερθείσα σχετική έλλειψη στοιχείων σε επίπεδο ποινικής δικαιοσύνης. Σύμφωνα με την Εισαγγελία, η πιο αξιόπιστη πηγή στοιχείων για εγκλήματα μίσους, είναι το Ινστιτούτο Athena, μια οργάνωση της κοινωνίας πολιτών η οποία συλλέγει στοιχεία για τα εγκλήματα μίσους από τα μέσα ενημέρωσης καθώς και από εκθέσεις κρατικών φορέων και άλλων οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών¹⁷⁷. Η κυβέρνηση ενημέρωσε ακόμη τον Οργανισμό ότι το Γραφείο του Πρωθυπουργού υπέγραψε πρόσφατα συμφωνία για την παρακολούθηση των κρουσμάτων αντισημιτισμού στην Ουγγαρία με το Ινστιτούτο του Ιδρύματος Δράσης και Προστασίας, μιας ανεξάρτητης μη κερδοσκοπικής εβραϊκής οργάνωσης με έδρα στις Βρυξέλλες.

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις με τις οποίες συναντήθηκε ο Οργανισμός εκφράζουν την ανησυχία τους για το γεγονός ότι ο νέος Ποινικός Κώδικας που

ισχύει από την 1 Ιουλίου 2013 δεν παρέχει επαρκή προστασία στα θύματα εγκλημάτων μίσους, παρά τις τροποποιήσεις της ενότητας 216 περί άσκησης βίας κατά μέλους κοινότητας και της ενότητας 332 περί προτροπής κατά κοινότητας. Επεκτάθηκε η προστασία από την προτροπή σε μίσος σε (θεωρούμενα) μέλη «εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας ή σε κάποιες άλλες ομάδες του πληθυσμού», κυρίως όμως για λόγους αναπηρίας, ταυτότητας του φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού.

Η Διεθνής Αμνηστία διατύπωσε επικρίσεις παρόμοιες με αυτές της Υπηρεσίας Επόπτευσης Ερευνών και Σύνταξης Κατηγορητηρίων. Ανέφερε δε συγκεκριμένα ότι «[...] ενώ υπάρχουν σχετικές νομοθετικές διατάξεις, η εφαρμογή τους παρουσίασε συστηματικές δυσκολίες στο παρελθόν. Αυτό οφείλεται κυρίως στην απουσία διαδικασιών και κατευθυντήριων γραμμών προς τις αστυνομικές και δικωτικές αρχές σχετικά με τη διερεύνηση των συγκεκριμένων εγκλημάτων. Από την έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας προκύπτει ακόμη απουσία εξειδικευμένων μονάδων και έλλειψη εμπειρογνημοσύνης στους κόλπους της ουγγρικής αστυνομίας όσον αφορά τη διερεύνηση εγκλημάτων μίσους... Η υφιστάμενη απουσία διαδικασιών και κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την αντιμετώπιση εγκλημάτων μίσους θα συνεχίσει να δυσχεραίνει την εφαρμογή της νομοθεσίας στην πράξη»¹⁷⁸.

Η κυβέρνηση ενημέρωσε τον Οργανισμό ότι αναπτύσσει επί του παρόντος σύστημα ακριβέστερης καταγραφής των κινήτρων των εγκλημάτων μίσους, στο πλαίσιο του οποίου προβλέπεται επιπλέον η παροχή κατάρτισης στο προσωπικό ώστε να είναι σε θέση να κατηγοριοποιεί τα εγκλήματα μίσους με μεγαλύτερη ακρίβεια.

Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων του Οργανισμού με διάφορους φορείς στην Ουγγαρία, διατυπώθηκαν ανησυχίες για τον τρόπο με τον οποίον χειρίζεται η αστυνομία υποθέσεις με ρατσιστικό κίνητρο κατά Ρομά. Ενδεικτικά, η NEKI πληροφόρησε τον Οργανισμό ότι σε περιστατικό που έλαβε χώρα τον Μάιο του 2012 στην πόλη Nagykanizsa, γκράφτι κατά των Ρομά καταγράφηκαν από την αστυνομία απλώς ως φθορά ξένης περιουσίας, χωρίς να ληφθεί υπόψη το ρατσιστικό κίνητρο. Η NEKI υπέβαλε καταγγελία στην αστυνομία, υποστηρίζοντας ότι το περιστατικό έπρεπε να αποτελέσει αντικείμενο δίωξης ως έγκλημα κατά της κοινότητας Ρομά. Μετά την καταγγελία της NEKI, η αστυνομία αντιμετώπισε πράγματι το περιστατικό

175 FRA (2009β).

176 ENAR (2010), ENAR Shadow Report 2009-2010: Racism and Discrimination in Hungary (Εκθεση ENAR 2009-2010: Ρατσισμός και διακρίσεις στην Ουγγαρία), Βρυξέλλες, ENAR, σελ. 25.

177 Βλ.: Ινστιτούτο Athena, στον δικτυακό τόπο: www.athenainstitute.eu.

178 Ουγγρικό Τμήμα Διεθνούς Αμνηστίας (2013), *New Hungarian Criminal Code: a missed opportunity to do more on hate crimes* (Ο νέος Ποινικός Κώδικας της Ουγγαρίας: μια χαμένη ευκαιρία για μεγαλύτερη πρόοδο όσον αφορά τα εγκλήματα μίσους), βλ. δικτυακό τόπο: www.amnesty.org/en/library/asset/EUR27/003/2012/en/8afaf662-b3c7-4a7e-aa66-f70c3a22f084/eur270032012en.html.

ως έγκλημα κατά της κοινότητας Ρομά, καθώς όμως δεν εντοπίστηκαν οι δράστες, η υπόθεση ανεστάλη.

Αρκετοί φορείς με τους οποίους συνομίλησε ο Οργανισμός έδωσαν διάφορες πιθανές εξηγήσεις για τους λόγους για τους οποίους η αστυνομία παραβλέπει συχνά τα ρατσιστικά κίνητρα. Μεταξύ αυτών αναφέρθηκε το λανθάνον κλίμα μισαλλοδοξίας και προκαταλήψεων που υπάρχει στους κόλπους της αστυνομίας¹⁷⁹.

Άλλος λόγος για τον οποίον η αστυνομία παραβλέπει συχνά τα ρατσιστικά κίνητρα είναι πιθανώς το γεγονός ότι η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων για τα εγκλήματα μίσους είναι πιο περίπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία και απαιτεί περισσότερους πόρους σε σύγκριση με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων για άλλους τύπους εγκλημάτων. Οι αστυνομικοί επιδιώκουν συνήθως να κλείνουν γρήγορα τις υποθέσεις αντί να επενδύουν σημαντικούς πόρους στην αναγνώριση του ρατσιστικού κινήτρου.

Η αναγνώριση του ρατσιστικού κινήτρου απαιτεί ειδικές γνώσεις και κατάρτιση, κάτι που δεν διαθέτουν πάντοτε οι αστυνομικοί, όπως πληροφορήθηκε ο Οργανισμός κατά τις συναντήσεις του με την αστυνομία. Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) ενημέρωσε τον Οργανισμό ότι τον Οκτώβριο του 2012 πραγματοποίησε στη Βουδαπέστη εκπαιδευτικό σεμινάριο με θέμα τα εγκλήματα μίσους και τους τρόπους αναγνώρισης ρατσιστικού κινήτρου, με τη συμμετοχή

20 αστυνομικών¹⁸⁰. Το Υπουργείο Εσωτερικών ενημέρωσε επίσης τον Οργανισμό ότι οργάνωσε αρκετά εκπαιδευτικά σεμινάρια με θέμα την καταπολέμηση του ρατσισμού και του αντισημιτισμού. Οι φορείς με τους οποίους συναντήθηκε ο Οργανισμός συμφώνησαν ότι απαιτείται ενδεχομένως περισσότερο στοχοθετημένη επιχειρησιακή κατάρτιση για τις αστυνομικές αρχές και τους δικαστικούς λειτουργούς.

Σημαντική πρωτοβουλία προς αυτήν την κατεύθυνση συνιστά η ανάπτυξη πρωτοκόλλου που θα βοηθά την αστυνομία να αναγνωρίζει, να καταγράφει και να διερευνά αποτελεσματικά το ρατσιστικό κίνητρο. Το έργο αυτό έχει αναλάβει, σε συνεργασία με την αστυνομία, ειδική ομάδα εργασίας για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους που συστάθηκε τον Ιανουάριο του 2012 και αποτελείται από πέντε ΜΚΟ (Ουγγρικό Τμήμα Διεθνούς Αμνηστίας, Εταιρεία Παροχής Στήριξης Háttér σε άτομα ΛΟΑΔ στην Ουγγαρία, Ένωση Πολιτικών Ελευθεριών Ουγγαρίας, Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, NEKI)¹⁸¹.

Τον Σεπτέμβριο του 2012, οι οργανώσεις NEKI, Háttér και Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι ξεκίνησαν επιπλέον ένα άλλο έργο στόχος του οποίου ήταν η ανάπτυξη εθνικής στρατηγικής και σχεδίου δράσης για τα εγκλήματα μίσους, με τη συμμετοχή της αστυνομίας, των εισαγγελικών αρχών, της δικαιοσύνης, υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων, της ακαδημαϊκής κοινότητας και σχετικών ΜΚΟ. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου, πραγματοποιήθηκαν ανοιχτά φόρα προκειμένου να συζητηθεί το θέμα των εγκλημάτων μίσους με ομάδες που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο θυματοποίησης, όπως οι Ρομά, τα άτομα ΛΟΑΔ, οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο¹⁸². Το 2013, η ομάδα εργασίας για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους συνέταξε επίσης έγγραφο θέσης με θέμα τις κρατικές υποδομές που ασχολούνται με εγκλήματα μίσους¹⁸³. Σκοπός της ομάδας εργασίας είναι η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των νομικών

179 Kádár, A., Körner, J., Moldova, Z., Tóth, B. (2008), *Control(led) Group, Final Report on the Strategies for Effective Police Stop and Search (STEPSS) Project*, Βουδαπέστη, Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι, βλ. δικτυακό τόπο: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/books/en/Controlled-group.pdf>. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa (2008), *Jelentés – A rendőrség kissebbségekkel kapcsolatos egyenlő bánásmódjának biztositékrendszeréről és annak hiányosságairól*, iktatószám: 5224/2008, βλ. δικτυακό τόπο: www.kisebbségiombudsperson.hu/data/files/197862598.pdf. Pap, A. L. (2007), «Police ethnic profiling in Hungary – Lessons from an international research» (Η αστυνομική πρακτική του εθνοτικού χαρακτηρισμού στην Ουγγαρία – Διδάγματα από διεθνή έρευνα), στο: *Regio – A review of Studies on Minorities, Politics, Society* (Regio – Ανασκόπηση μελετών για τις μειονότητες, Πολιτική, Κοινωνία), Τόμος 10, σελ. 117–140, βλ. δικτυακό τόπο: http://epa.oszk.hu/00400/00476/00007/pdf/Regio_2007_eng.pdf. Tóth, B. (2011), *Az etnikai profilalkotás a bűnmegelőzésben és a bűnüldözésben*, PhD értekezés, βλ. δικτυακό τόπο: www.uni-miskolc.hu/~wwwdeak/tothb_tezis.pdf. Dombos, T., Háttér Support Society for LGBT People in Hungary (2013), *Hate crimes in Hungary: legal framework, statistical data and victim groups* (Εγκλήματα μίσους στην Ουγγαρία: νομικό πλαίσιο, στατιστικά στοιχεία και ομάδες θυμάτων), Παρουσίαση, πρόγραμμα κατάρτισης COMPHEE, 14 Μαρτίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: http://gyuloletellen.hu/sites/default/files/dombos_comphee_2013marc.pdf.

180 Βλέπε ακόμη: ODIHR (2012), *Training against hate crimes for law enforcement (TAHCLE) – Programme description* (Κατάρτιση σε θέματα αντιμετώπισης των εγκλημάτων μίσους για τα όργανα επιβολής του νόμου (TAHCLE) – Περιγραφή προγράμματος), στον δικτυακό τόπο: www.osce.org/odihr/94898?download=true.

181 Εταιρεία Háttér (2013), *Συνεισφορά της Εταιρείας Παροχής Στήριξης Háttér σε άτομα ΛΟΑΔ στην Ουγγαρία στην ετήσια έκθεση για τα εγκλήματα μίσους 2012 του OSCE/ODIHR* (22 Μαρτίου 2013), βλ. δικτυακό τόπο: www.Hattér.hu/kiadvanyaink/osce-hatecrime-2012.

182 Εταιρεία Háttér (2013), *Συνεισφορά της Εταιρείας Παροχής Στήριξης Háttér σε άτομα ΛΟΑΔ στην Ουγγαρία στην ετήσια έκθεση για τα εγκλήματα μίσους 2012 του OSCE/ODIHR* (22 Μαρτίου 2013), βλ. δικτυακό τόπο: www.Hattér.hu/kiadvanyaink/osce-hatecrime-2012.

183 Ουγγαρία, *GYűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport* (2013), *Előítélet (nem) számít? – a rendőrség a rendes ügymenetben kezeli a gyűlölet-bűncselekményt is*, βλ. δικτυακό τόπο: <http://gyuloletellen.hu/aktualitasok/eloitelet-nem-szamt-rendorseg-rendes-ugymenetben-kezeli-gyulolet-buncselekményt>.

διατάξεων, ώστε τα ρατσιστικά κίνητρα να αναγνωρίζονται και να αξιοποιούνται καλύτερα από τις αστυνομικές αρχές και το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

Όπως προκύπτει από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων προς Ρομά εγείρει σοβαρές ανησυχίες σε ορισμένες περιπτώσεις¹⁸⁴. Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών κάνει επίσης λόγο για «[...] κακοήθεις και ευρείας κλίμακας δηλώσεις κατά των Ρομά από δημόσια πρόσωπα, από τα ΜΜΕ, και από μέλη της Ουγγρικής Φρουράς (Magyar Gárda), της οποίας έχει διαταχθεί η διάλυση με δικαστική απόφαση. Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανησυχεί ακόμη για το γεγονός ότι η αστυνομία εξακολουθεί να κακομεταχειρίζεται τους Ρομά και να εφαρμόζει πρακτικές φυλετικού χαρακτηρισμού σε βάρος τους»¹⁸⁵.

Δεν υπάρχει συγκεκριμένος μηχανισμός υποβολής καταγγελιών για συμπεριφορά και κακομεταχείριση ρατσιστικού χαρακτήρα από αστυνομικούς. Από τα ευρήματα των ερευνών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και έρευνες του ίδιου του Οργανισμού, προκύπτει ότι πολλά θύματα ρατσιστικών εγκλημάτων δεν καταγγέλλουν τα περιστατικά είτε επειδή δεν εμπιστεύονται την αστυνομία είτε επειδή φοβούνται ότι δεν θα τύχουν καλής μεταχείρισης εάν προβούν σε καταγγελία¹⁸⁶. Συνάγεται επομένως ξεκάθαρα ότι οι επιλογές που έχουν στη διάθεσή τους τα θύματα όσον αφορά τα μέσα προσφυγής είναι περιορισμένες. Πάντως, σε περίπτωση που τα θύματα υφίστανται κακομεταχείριση από αστυνομικούς η οποία αγγίζει τα όρια της ποινικής ευθύνης, μπορούν να υποβάλλουν καταγγελία στην αρμόδια Υπηρεσία Εισαγγελικών Ερευνών. Όσον αφορά τα κρούσματα κατάχρησης εξουσίας από αστυνομικούς τα οποία δεν θεωρείται ότι στοιχειοθετούν παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αρμόδιος για τη διερεύνησή τους και την έκδοση σχετικής απόφασης είναι ο προϊστάμενος της μονάδας της αστυνομίας στην οποία υπάγεται ο αστυνομικός εναντίον του οποίου υποβλήθηκαν καταγγελίες για κακομεταχείριση. Η απόφαση του προϊσταμένου της μονάδας μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του ιεραρχικά ανώτερου του. Κατά της απόφασης του τελευταίου επί της υπόθεσης είναι

δυνατή η προσφυγή ενώπιον της δικαιοσύνης¹⁸⁷. Οι αποφάσεις του Αρχηγού της Αστυνομίας, του Γενικού Γραμματέα της Αντιτρομοκρατικής Μονάδας ή του προϊσταμένου Εσωτερικών Ερευνών δεν μπορούν να προσβληθούν παρά μόνο δικαστικά.

Όταν η κατάχρηση εξουσίας από αστυνομικούς αφορά κατά κύριο λόγο παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι δυνατή η υποβολή καταγγελίας στο Ανεξάρτητο Συμβούλιο Εξέτασης Καταγγελιών κατά Οργάνων Επιβολής του Νόμου¹⁸⁸. Εάν το Συμβούλιο κρίνει ότι στοιχειοθετείται παραβίαση, εκδίδει μη δεσμευτική σύσταση προς τον Αρχηγό της Εθνικής Αστυνομίας, προς τον Γενικό Γραμματέα της Αντιτρομοκρατικής Μονάδας ή προς τον προϊστάμενο Εσωτερικών Ερευνών, οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την έκδοση τελεσίδικης απόφασης. Οι αποφάσεις τους μπορούν να αποκλίνουν από τις συστάσεις του Συμβουλίου μόνο εφόσον συνοδεύονται από αναλυτικά τεκμηριωμένη αιτιολόγηση¹⁸⁹.

Οι ουγγρικές αρχές έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των Ρομά που κατατάσσονται στην αστυνομία. Αν και ο αριθμός των Ρομά που κατατάσσονται στην αστυνομία είναι ακόμη σχετικά χαμηλός (πίνακας 3), η αστυνομία ενημέρωσε τον Οργανισμό ότι οι Ρομά εκπροσωπούνται σε όλα σχεδόν τα επίπεδα της ιεραρχίας.

Το Υπουργείο Εσωτερικών ενημέρωσε τον Οργανισμό ότι έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της αστυνομίας και των κοινοτήτων σε τοπικό επίπεδο. Μεταξύ των βασικότερων πρωτοβουλιών συγκαταλέγεται η ενθάρρυνση νεαρών μαθητών Ρομά να επιλέξουν το επάγγελμα του αστυνομικού, με το 40 % περίπου των νεαρών μαθητών Ρομά από σχολεία στα οποία πραγματοποιούνται σχετικές επισκέψεις να ξεκινούν εκπαίδευση στην αστυνομική ακαδημία. Από το 2004, το Υπουργείο Εσωτερικών οργανώνει «προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού» για μαθητές Ρομά που φοιτούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με σκοπό να βελτιώσει το ποσοστό πρόσληψης Ρομά στις εθνικές και περιφερειακές αστυνομικές δυνάμεις. Το Υπουργείο υπέγραψε «συμβάσεις σπουδών» με 16 μαθητές Ρομά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

184 Βλ.: ΕΔΔΑ, *Balogh κατά Ουγγαρίας*, αριθ. 47940/99· ΕΔΔΑ, *Borbála Kiss κατά Ουγγαρίας*, αριθ. 59214/11.

185 Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2010), Εξέταση εκθέσεων που υποβλήθηκαν από τα συμβαλλόμενα κράτη δυνάμει του άρθρου 40 του Συμφώνου – Καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Ουγγαρία, CCPR/C/HUN/CO/5, βλ. δικτυακό τόπο: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fHUN%2fCO%2f5&Lang=en

186 Βλ.: FRA (2012γ) και (2012δ)· ENAR (2010), ENAR Shadow Report 2009-2010: Racism and Discrimination in Hungary (Έκθεση ENAR 2009-2010: Ρατσισμός και διακρίσεις στην Ουγγαρία), Βρυξέλλες, ENAR, σελ. 25.

187 Ουγγαρία, Νόμος αριθ. XXXIV του 1994 περί της αστυνομίας, όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο αριθ. XC του 2007, άρθρο 93/Β., και με τον Νόμο αριθ. CXLVII του 2010, άρθρο 109, παράγραφος 2, και τον Νόμο αριθ. CCXIV του 2012, άρθρο 109, ενότητα (4) δ).

188 Ουγγαρία, Νόμος αριθ. XXXIV του 1994 περί της αστυνομίας, όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο αριθ. XC του 2007, άρθρο 6/Α-6/С.

189 Ουγγαρία, Νόμος αριθ. XXXIV του 1994 περί της αστυνομίας, άρθρο 93/Α, όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο αριθ. XC του 2007, άρθρο 93/Β., και με τον Νόμο αριθ. CXLVII του 2010, άρθρο 109, ενότητα (2) και τον Νόμο αριθ. CCXIV του 2012, άρθρο. 109, ενότητα (4) ε).

Πίνακας 5: Εισαγωγή στην Εθνική Αστυνομία της Ουγγαρίας Ρομά που υποβάλλουν σχετική αίτηση, 2008-2013

	Κατάρτιση σε θέματα επιβολής του νόμου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση		Εισαγωγή Ρομά που υπέβαλαν αίτηση στο πλαίσιο της πρόσκλησης κατάταξης προς πολίτες Ρομά	
	Αριθμός αιτούντων	Εισαχθέντες	Τίτλος σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	Ανώτερος τίτλος σπουδών (πτυχίο/μεταπτυχιακό)
2008	3.275	995	15	-
2009	4.117	980	24	2
2010	6.016	1.360	51	3
2011	5.175	1.200	16	-
2012	3.830	640	24	-
Σύνολο	22.413	5.175	130	5

Πηγή: Εθνική Αστυνομία Ουγγαρίας

την περίοδο 2011-2012 και με 24 μαθητές την περίοδο 2012-2013.

Πολλά μπορούν να γίνουν ακόμη στην Ουγγαρία για την περαιτέρω ανάπτυξη της αστυνόμευσης σε επίπεδο κοινότητας. Ενδεικτικά, το Ευρωπαϊκό Κέντρο για τα Δικαιώματα των Ρομά επεσήμανε κατά τη συνάντησή του με τον Οργανισμό ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί η υλοποίηση των συναφών πολιτικών ώστε να εφαρμοστούν στην πράξη δύο οδηγίες. Η πρώτη οδηγία, που ψηφίστηκε στις 30 Δεκεμβρίου 2011, αφορά δραστηριότητες πρόληψης και αξιολόγησης από την αστυνομία, και συγκεκριμένα από αξιωματικό-σύνδεσμο με καταγωγή από εθνοτική μειονότητα¹⁹⁰. Σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, η αστυνομία οφείλει επίσης να συνεργάζεται με σχολεία, π.χ. στέλνοντας αστυνομικούς να κάνουν παρουσιάσεις με θέμα την πρόληψη των συγκρούσεων σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Η δεύτερη οδηγία, που ψηφίστηκε στις 21 Οκτωβρίου 2011, αφορά τη συνεργασία μεταξύ αστυνομίας και αυτοδιοικήσεων μειονοτήτων¹⁹¹. Η οδηγία προβλέπει τη σύσταση συνεργατικών ομάδων εργασίας στους κόλπους της αστυνομίας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Αποστολή των ομάδων αυτών είναι ο εντοπισμός ατόμων που θεωρούνται κατάλληλα για να γίνουν αξιωματικοί-σύνδεσμοι. Η οδηγία περιέχει ακόμη διατάξεις για προγράμματα κατάρτισης, επίλυσης προβλημάτων, διαχείρισης συγκρούσεων και πρόληψης.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι σύμφωνα με πληροφορίες του Οργανισμού, έχουν συναφθεί τοπικές συμφωνίες στο πλαίσιο της δεύτερης αυτής οδηγίας

μεταξύ τοπικής Αυτοκυβέρνησης Ρομά, αστυνομίας και οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών π.χ. στις περιφέρειες Somogy, Győr-Moson-Sopron, Vas, Veszprém, Komárom-Esztergom και Hajdú-Bihar¹⁹². Στις 13 Νοεμβρίου 2013, η αστυνομία οργάνωσε διάσκεψη με θέμα τη συζήτηση των προσπαθειών που καταβάλλονται για την ένταξη των Ρομά μέσω της πραγματοποίησης προσλήψεων στην αστυνομία και τον στρατό.

Η περίπτωση του Jobbik

Το πολιτικό κόμμα Jobbik, που ιδρύθηκε το 2003, συμμετείχε στις εκλογές του 2006 ως μέρος της Κομματικής Συμμαχίας του Τρίτου Δρόμου (*Jobbik a Harmadik Út pártszövetség, MIÉP*), μαζί με το Ουγγρικό Κόμμα για τη Δικαιοσύνη και τη Ζωή (*Magyar Igazság és Élet Pártja*) και το Κόμμα των Ανεξάρτητων Μικροκτηματιών, των Αγροτών και των Πολιτών (*Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt*), χωρίς όμως να κατορθώσει να συγκεντρώσει αρκετές ψήφους για να μπει στη Βουλή. Το 2010, το Jobbik έλαβε 996.851 ψήφους (16,67 %), εξασφαλίζοντας 47 έδρες στο ουγγρικό κοινοβούλιο. Στις 19 Νοεμβρίου 2013, το ουγγρικό Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών Társki δημοσίευσε δημοσκόπηση σύμφωνα με την οποία το Jobbik ερχόταν δεύτερο σε δημοτικότητα στις ηλικίες 18-47 ετών. Η δημοτικότητά του Jobbik ήταν ακόμη μεγαλύτερη στις ηλικίες 18-22 ετών (30 %) και 23-27

¹⁹² Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.romnet.hu/hirek/2011/05/19/egyuttmukodik_a_rendorseg_a_cigany_kisebbségi_onkormanyzatokkal_somogyban, www.kisalfold.hu/gyori_hirek/egyuttmukodik_a_megyei_rendorseg_es_a_cigany_kisebbség_-foto/2351782, www.vasmege.hu/vasi-mozaik/181968, www.vasmege.hu/vasi-mozaik/181968, www.vmco.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=93&Itemid=137, www.dehir.hu/hajdu-bihar/osszefognak-a-megyei-romak-es-a-rendorseg/2012/03/08, www.tataon.hu/tatabanya/rendor-roma-egyuttmukodes.

¹⁹⁰ Ουγγαρία, 27/2011, ORFK utasítás a multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésekről, XII. 30.

¹⁹¹ Ουγγαρία, 22/2011. ORFK utasítás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról, X. 21.

ετών (28 %)¹⁹³. Σύμφωνα με άλλη δημοσκόπηση του Tárki, η οποία δημοσιεύθηκε στις 27 Νοεμβρίου 2013, το Jobbik είχε τη στήριξη του 7 % του συνόλου των ψηφοφόρων και του 13 % των «αποφασισμένων» ψηφοφόρων¹⁹⁴.

Το Jobbik αυτοπροσδιορίζεται ως «συντηρητικό και ριζικά πατριωτικό χριστιανικό κόμμα αρχών». Στο προεκλογικό του μανιφέστο, το Jobbik ανέφερε ότι τα «ζητήματα που σχετίζονται με τους τσιγγάνους» συγκαταλέγονται μεταξύ των σοβαρότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ουγγρική κοινωνία, με την «εγκληματικότητα των τσιγγάνων» να επείγει περισσότερο από όλα. Πρότεινε δε την ενίσχυση της αστυνομίας και τη σύσταση ειδικού σώματος χωροφυλακής στην ύπαιθρο. Πρότεινε ακόμη την απασχόληση σε δημόσια έργα ως προϋπόθεση για τη χορήγηση παροχών κοινωνικής πρόνοιας¹⁹⁵. Από ακαδημαϊκές έρευνες προκύπτει ότι η εκλογική επιτυχία του Jobbik συνέβηλε στην ενσωμάτωση στοιχείων εξτρεμιστικής ιδεολογίας στη σφαίρα της δημόσιας ζωής στην Ουγγαρία¹⁹⁶.

Στις 8 Μαΐου 2007, 10 μέλη του Jobbik ίδρυσαν την «Ένωση Ουγγρική Φρουρά» (*Magyar Gárda Egyesület*), με δεδηλωμένο σκοπό την προστασία των ουγγρικών αξιών και συμφερόντων. Στις 18 Ιουλίου 2007, η ένωση ίδρυσε την «Κίνηση Ουγγρική Φρουρά» (*Magyar Gárda Mozgalom*) σκοπός της οποίας ήταν η προστασία της Ουγγαρίας, την οποία θεωρούσε «ανυπεράσπιστα φυσικά, πνευματικά και διανοητικά», μέσω της σωματικής και πνευματικής εκπαίδευσης των μελών της, της συμμετοχής της στη διαχείριση καταστροφών και σε ζητήματα δημόσιας ασφάλειας, καθώς και μέσω της έναρξης κοινωνικού διαλόγου σχετικά με τα ζητήματα αυτά για την πραγματοποίηση δημόσιων δράσεων.

Σε δελτίο Τύπου που εκδόθηκε στις 28 Μαΐου 2011, το Jobbik δήλωνε ότι η Ουγγρική Φρουρά «ιδρύθηκε ως προστάτρια δύναμη με στόχο τη διασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας στην ύπαιθρο, την οποία δεν ήταν πια σε θέση να εγγυηθούν το κράτος και

η αστυνομία», χωρίς τη χρήση όπλων, όπως τόνιζε χαρακτηριστικά. Στο ίδιο δελτίο Τύπου, το Jobbik υποστήριζε ακόμη ότι για τις δολοφονίες Ρομά που στόχο είχαν την πολιτική απαξίωση του κόμματος υπεύθυνες ήταν οι μυστικές υπηρεσίες¹⁹⁷. Το Ινστιτούτο Athena κάνει λόγο για διάφορες δραστηριότητες της Νέας Ουγγρικής Φρουράς κατά την περίοδο 2012-2013, όπως τη λειτουργία στρατοπέδων εκπαίδευσης με σκοπό τη διαπαιδαγώγηση, τη στρατιωτική εκπαίδευση και την εξάσκηση στη σκοποβολή¹⁹⁸.

Τη σχέση του Jobbik με εξτρεμιστικές ομάδες επεσήμανε και το Εβραϊκό Κέντρο Δημοσίων Υποθέσεων, το οποίο δήλωσε ότι το κόμμα «διατηρεί στενές σχέσεις με τη φασιστική υποκοουλτούρα του ουγγρισμού υποστηρίζοντας οργανώσεις όπως ο Στρατός Αχρείων, η Ουγγρική Εθνική Φρουρά και το Κίνημα Νέων από 64 Περιφέρειες. Οι ηγέτες της Ουγγρικής Εθνικής Φρουράς, που επίσης συνδέεται με το Jobbik και διαδέχθηκε την πρώην Ουγγρική Φρουρά της οποίας διατάχθηκε η διάλυση με δικαστική απόφαση, προωθούν απόψεις κατά των Εβραίων και υπέρ της άρνησης του Ολοκαυτώματος»¹⁹⁹.

Σχεδόν αμέσως μετά τη διάλυση της Ουγγρικής Φρουράς από το Μητροπολιτικό Δικαστήριο της Βουδαπέστης τον Ιούλιο του 2009 για παραβίαση του Νόμου II του 1989 περί του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, ιδρύθηκε μια νέα οργάνωση, η Νέα Ουγγρική Φρουρά (*Új Magyar Gárda*). Σύμφωνα με πληροφορίες, η αστυνομία ζήτησε το 2009 από την Εισαγγελία να πραγματοποιήσει έρευνα για τη νέα αυτή οργάνωση. Παρόλα αυτά, η Νέα Ουγγρική Φρουρά συνεχίζει ακόμη να δραστηριοποιείται²⁰⁰. Στις 29 Νοεμβρίου 2013, τα ΜΜΕ ανέφεραν ότι το Jobbik και ένστολα μέλη της Νέας Ουγγρικής Φρουράς πραγματοποίησαν «διαδήλωση για τη δημόσια ασφάλεια» και πορεία με πυρσούς στην πόλη Kaba²⁰¹. Στους συγκεντρωθέντες απηύθυνε μάλιστα λόγο βουλευτής του κόμματος Jobbik, όπως ανέφερε ο δικτυακός τόπος της τοπικής οργάνωσης του κόμματος²⁰².

193 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.portfolio.hu/en/economy/hungary_far-right_jobbik_party_2nd_most_popular_among_young_and_middle-aged_voters.26941.html.

194 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.politics.hu/20131127/tarki-poll-fidesz-retains-lead-party-support-virtually-unchanged.

195 Jobbik (2010), *Radical change. A guide to Jobbik's parliamentary electoral manifesto for self-determination and social justice* (Ριζική αλλαγή. Οδηγός σχετικά με το προεκλογικό μανιφέστο του Jobbik για αυτοδιάθεση και κοινωνική δικαιοσύνη ενόψει των βουλευτικών εκλογών), βλ. δικτυακό τόπο: www.jobbik.com/sites/default/files/Jobbik-RADICALCHANGE2010.pdf.

196 Kovács, A (2013) «The Post-Communist Extreme right: The Jobbik Party in Hungary» (Η μετακομμουνιστική ακροδεξιά: το ουγγρικό κόμμα Jobbik), στο: Wodak, R., KhosraviNik, M. & Mral, B. (εκδ.), *Right-wing Populism in Europe: Politics and discourse*, Λονδίνο, Bloomsbury.

197 Βλ.: www.jobbik.com/truth_about_gy%C3%B6ngy%C3%B6spata_and_ethnic_violence_hungary.

198 Ινστιτούτο Athena (2013), *New Hungarian Guard, Recent activities* (Νέα Ουγγρική Φρουρά, Πρόσφατες δραστηριότητες), βλ. δικτυακό τόπο: www.athenainstitute.eu/en/map/olvas/42.

199 Εβραϊκό Κέντρο Δημοσίων Υποθέσεων (2010), «Antisemitism in Hungary» (Αντισημιτισμός στην Ουγγαρία), βλ. δικτυακό τόπο: <http://jcpa.org/Article/antisemitism-in-hungary/>.

200 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: <http://ujmagyargardamozgalom.com/> (δικτυακός τόπος με έδρα τις ΗΠΑ).

201 MTI (2013), «Jobbik, New Hungarian Guard demonstrate in Eastern Hungary» (Jobbik, Η Νέα Ουγγρική Φρουρά διαδηλώνει στην ανατολική Ουγγαρία»), 30 Νοεμβρίου 2013, βλ. δικτυακό τόπο: www.politics.hu/20131130/jobbik-new-hungarian-guard-demonstrate-in-eastern-hungary.

202 Για περισσότερες πληροφορίες και για την αφίσσα, βλ.: <http://kaba.jobbik.hu/>.

Στο μεταξύ, κατά την περίοδο 2011-2013, διάφορες εξτρεμιστικές οργανώσεις και ομάδες, όπως η ένωση «Πολιτοφυλακή για ένα Καλύτερο Μέλλον» (*Szebb Jönőért Polgárő Egység*), η Νέα Ουγγρική Φρουρά, ο Στρατός Παρανόμων (*Betyársereg*), το Κίνημα Νέων από 64 Περιφέρειες (*Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom*) και η Αμυντική Στρατιωτική Δύναμη (*Véderő*), συνέχισαν να οργανώνουν παρελάσεις και περιπολίες σε πόλεις και χωριά με μεγάλο πληθυσμό Ρομά. Τέτοιου είδους δράσεις αναφέρθηκαν στις πόλεις Cegléd²⁰³, Devecser²⁰⁴, Gyöngyös²⁰⁵, Hajdúhadháza²⁰⁶ και Miskolc²⁰⁷. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι ντόπιοι Ρομά υπέστησαν παρενόχληση και δέχθηκαν λεκτικές και σωματικές απειλές, ακόμη και κατά της ζωής τους.

Τον Απρίλιο του 2013, το *Jobbik* οργάνωσε τελετή αποκάλυψης προτομής του Horthy Miklós η οποία τοποθετήθηκε έξω από ιδιωτική εκκλησία (*a Hazatérés Temploma*) στην κεντρική πλατεία Szabadság της Βουδαπέστης²⁰⁸. Όπως προαναφέρθηκε,

ο Miklós ευθύνεται για τον εκτοπισμό τουλάχιστον 400.000 Ούγγρων Εβραίων²⁰⁹.

Οι ουγγρικές αρχές ανέλαβαν δράση κατά των εξτρεμιστικών οργανώσεων, θέτοντας επιτυχώς εκτός νόμου την ένωση «Ουγγρική Φρουρά»²¹⁰, και κινώντας διαδικασίες για την απαγόρευση της ένωσης «Πολιτοφυλακή για ένα Καλύτερο Μέλλον» με την αιτιολογία ότι οι δραστηριότητές τους κατά των Ρομά συνιστούν απειλή για τη δημόσια τάξη. Κατέθεσαν ακόμη προτάσεις περί απαγόρευσης συναφών οργανώσεων οι οποίες διέπονται από τις διατάξεις: του Νόμου αριθ. CLXXV του 2011 περί της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, του καθεστώτος κοινωφελούς φορέα, της λειτουργίας και της στήριξης οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών²¹¹, του Νόμου αριθ. CLXXXI του 2011 περί της καταχώρισης οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών από τα δικαστήρια και των κανονισμών λειτουργίας τους²¹², και του Νόμου αριθ. CLXV του 2011 περί της πολιτοφυλακής και των κανόνων που διέπουν τη δραστηριότητά της²¹³. Το 2013, εγκρίθηκε το ψήφισμα αριθ. 1691/2013 (X. 2.) που αφορούσε τη θέσπιση επταετούς στρατηγικής σχετικά με το Ταμείο Εσωτερικής Ασφαλείας για την περίοδο 2014-2020, που θα περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, μέτρα για την καταπολέμηση του βίαιου εξτρεμισμού.

Επιπλέον, στον νέο Ποινικό Κώδικα, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2013, προστέθηκαν διατάξεις για ποινικά αδικήματα, γεγονός που έδωσε στην αστυνομία τη δυνατότητα να απαγορεύει σε παραστρατιωτικές ομάδες να συμμετέχουν σε δράσεις ρατσιστικής βίας, καθώς και να περιπολούν σε περιοχές όπου κατοικούν Ρομά²¹⁴. Ο Νόμος II του 2012 περί αδικημάτων ήσσονος σημασίας προβλέπει την τιμωρία όποιου συμμετέχει σε δραστηριότητα οργάνωσης της οποίας έχει διαταχθεί η διάλυση ή όποιου φοράει δημόσια τη στολή ή την ενδυμασία οργάνωσης της οποίας έχει διαταχθεί η διάλυση

203 Ινστιτούτο Athena (2012), «Growing extremist activity in Hungary – Incident report #6» (Αύξηση της εξτρεμιστικής δραστηριότητας στην Ουγγαρία – Έκθεση συμβάντων αριθ. 6), βλ. δικτυακό τόπο: www.athenainstitute.eu/en/context/read/37.

204 HCLU (2012), *Súlyos rendőrségi mulasztás Devecserben*, βλ. δικτυακό τόπο: <http://tasz.hu/node/2812>.

205 Βλ.: Ινστιτούτο Athena (2011), «Incident Report #2» (Έκθεση συμβάντων αριθ. 2), βλ. δικτυακό τόπο: www.athenainstitute.eu/en/context/read/15. Ίδρυμα Ecorolis (2012), *Gyöngyös 2011: the laboratory of the Hungarian far-right. A case study of political mobilization and interethnic conflict* (Gyöngyös 2011: το εργαστήριο της ουγγρικής ακροδεξιάς. Περιπτωσιολογική μελέτη πολιτικής κινητοποίησης και διεθνολογικών συγκρούσεων), βλ. δικτυακό τόπο: http://pdc.ceu.hu/archive/00006555/01/Ecorolis_Gyongyos2012.pdf. ENAR (2011), *ENAR Shadow Report 2010-2011: Racism and related discriminatory practices in Hungary* (Έκθεση ENAR 2010-2011: Ρατσισμός και συναφείς πρακτικές διακρίσεων στην Ουγγαρία), Βρυξέλλες, ENAR: HCLU (2011), *Shadow Report about the Events at Gyöngyös* (Έκθεση για τα γεγονότα στην πόλη Gyöngyös), βλ. δικτυακό τόπο: <http://tasz.hu/en/news/shadow-report-about-events-gyongyos>.

206 Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι (2011), *Event of concern in Hungary during the period of the country's EU Presidency* (Ανησυχητικά γεγονότα στην Ουγγαρία κατά τη διάρκεια της ουγγρικής Προεδρίας της ΕΕ), βλ. δικτυακό τόπο: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC_Events_of_concern_in_Hungary_during_the_countrys_EU_presidency_2011June.pdf. βλ. ακόμη: ENAR (2011), *ENAR Shadow Report 2010-2011: Racism and related discriminatory practices in Hungary* (Έκθεση ENAR 2010-2011: Ρατσισμός και συναφείς πρακτικές διακρίσεων στην Ουγγαρία), Βρυξέλλες, ENAR.

207 ATV (2012), *Három tüntetés Miskolcon: A romák, a DK és a Jobbikosok is felvonultak, 17 Októβριου 2012*, βλ. δικτυακό τόπο: www.atv.hu/belfold/20121017_forongo_hangulat_harom_tuntetes_miskolcon_percrol_percre.

208 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.jobbik.com/horthys_statue_was_unveiled_budapest_city_center.

209 Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2013), «Hungary's Alarming Climate of Intolerance» (Το ανησυχητικό κλίμα μισαλλοδοξίας της Ουγγαρίας), βλ. δικτυακό τόπο: www.hrw.org/news/2013/01/18/hungary-s-alarming-climate-intolerance.

210 ΕΔΔΑ, *Vona κατά Ουγγαρίας*, Αριθ. 35943/10, βλ. δικτυακό τόπο: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-122183>.

211 Ουγγαρία, *Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról* szóló 2011. évi CLXXV. törvény.

212 Ουγγαρία, *A civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról* szóló 2011. évi CLXXXI. törvény.

213 Ουγγαρία, *A polgárorségről és a polgári tevékenység szabályairól* szóló 2011. évi CLXV. Törvény.

214 Ουγγρική Επιτροπή του Ελσίνκι (2011), *Event of concern in Hungary during the period of the country's EU Presidency* (Ανησυχητικά γεγονότα στην Ουγγαρία κατά τη διάρκεια της ουγγρικής Προεδρίας της ΕΕ), βλ. δικτυακό τόπο: http://helsinki.hu/wpcontent/uploads/HHC_Events_of_concern_in_Hungary_during_the_countrys_EU_presidency_2011June.pdf.

με δικαστική απόφαση, καθώς και όποιου φορέα δημόσια στολή ή ενδυμασία που παραπέμπει στη στολή ή την ενδυμασία οργάνωσης της οποίας έχει διαταχθεί η διάλυση με δικαστική απόφαση. Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα, το αδίκημα της «κατάχρησης του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι» επισύρει φυλάκιση έως τρία χρόνια σε όποιον συμμετέχει στη διοίκηση οργάνωσης της οποίας έχει διαταχθεί η διάλυση με δικαστική απόφαση. Σύμφωνα με πληροφορίες που παρείχε η κυβέρνηση, έχει βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των εξουσιών διερεύνησης των εν λόγω αδικημάτων ήσσονος σημασίας από την αστυνομία, καθώς η τελευταία μπορεί πλέον, π.χ., να διενεργεί έρευνες σε οικίες, διαμερίσματα, δωμάτια ή άλλους κλειστούς χώρους, εφόσον έχει εύλογες υπόνοιες ότι υπάρχουν σε αυτούς σχετικά αποδεικτικά στοιχεία.

Η Υπηρεσία Προστασίας Δημοσίου Συμφέροντος πληροφόρησε τον Οργανισμό ότι η νομοθεσία παρέχει στις εισαγγελικές αρχές το δικαίωμα να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη ζητώντας τη διάλυση ενώσεων πολιτοφυλακής που είναι καταχωρισμένες ως νομικά πρόσωπα, εφόσον οι δραστηριότητές τους δεν συνάδουν με τον Θεμελιώδη Νόμο, είναι

εγκληματικής φύσης, ή παραβιάζουν τα δικαιώματα ή τις ελευθερίες τρίτων.

Οι εισαγγελικές αρχές δεν μπορούν, εντούτοις, να κινούν διαδικασίες για τη διάλυση ενώσεων που δεν έχουν καθεστώς νομικού προσώπου. Περιορίζονται έτσι τα περιθώρια δράσης τους εναντίον ομάδων με ανεπίσημη οργανωτική δομή οι οποίες αναπτύσσουν εξτρεμιστικές και ρατσιστικές δραστηριότητες, όπως το Κίνημα Νέων από 64 Περιφέρειες (*Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom*), η ομάδα Συνείδηση 88 (*Lelkiismeret'88*), η Ένωση Πολιτοφυλακής και Σώματος Προστασίας Εθνικής Κληρονομιάς (*Nemzeti Őrsereg Hagyományőrző és Polgári Egyesület*), ο Στρατός Παρανόμων (*Betyársereg*), η Αμυντική Στρατιωτική Δύναμη του Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου (*Véderő Honvédei Nemzeti Felszabadító Front*), η Pax Hungarica (*Pax Hungarica Mozgalom*) ή το Ουγγρικό Εθνικό Μέτωπο (*Magyar Nemzeti Arcvonal*). Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι εισαγγελικές αρχές μπορούν να κινούν διαδικασίες μόνο κατά φυσικών προσώπων που συμμετέχουν στις δραστηριότητες τέτοιων οργανώσεων δυνάμει των γενικών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα.

Συμπεράσματα και εκτιμήσεις για την ΕΕ και τα κράτη μέλη

Αυξανόμενη ανησυχία προκαλούν σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο οι εκδηλώσεις βίαιου ρατσισμού και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, ιδίως σε δύο κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης: την Ελλάδα και την Ουγγαρία. Επιπλέον, ανησυχητική είναι η σημαντική κοινοβουλευτική εκπροσώπηση κομμάτων που χρησιμοποιούν παραστρατιωτικές τακτικές ή συνδέονται στενά με παραστρατιωτικές ομάδες και χρησιμοποιούν εξτρεμιστική ρητορική έχοντας ως στόχο τους παράνομους μετανάστες στην Ελλάδα, ενώ στην Ουγγαρία τους Ρομά και τους Εβραίους. Δεδομένης της κατάστασης, ο Οργανισμός ανέλαβε την πρωτοβουλία να συλλέξει στοιχεία και να συντάξει την παρούσα θεματική έκθεση για να εξετάσει την αποτελεσματικότητα των μέτρων καταπολέμησης του ρατσισμού, των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού που λαμβάνουν οι αρχές, οι θεσμικοί φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Η παρούσα έκθεση εστιάζει μεν σε δύο κράτη μέλη, όμως, οι παράγοντες που δυσχεραίνουν την αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων, τους οποίους εντοπίζει η έκθεση, αφορούν όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως εκ τούτου, οι προτάσεις που διατυπώνονται ακολουθώντας κριτήρια χρήσιμες για όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο ρατσισμός και οι συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας δεν θα κερδίσουν περαιτέρω έδαφος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Βασική προϋπόθεση για την ουσιαστική, αποτελεσματική και βιώσιμη αντιμετώπιση των προβλημάτων που άπτονται των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι πρώτιστα η αναγνώριση της ύπαρξής τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται να αντιλαμβάνεται ολοένα και περισσότερο την ανάγκη μιας προληπτικής προσέγγισης. Οι υπουργοί και οι εκπρόσωποι 17 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συναντήθηκαν στην Ρώμη στις 23 Σεπτεμβρίου 2013 προκειμένου να συζητήσουν την αντίδρασή τους στις ρατσιστικές δηλώσεις κατά της Cécile Kyenge, της πρώτης μαύρης υπουργού της Ιταλίας, υπέγραψαν διακήρυξη με την οποία υπενθυμίζουν στους πολιτικούς ηγέτες την υποχρέωσή

τους να είναι «πρότυπα ενότητας, αποδοχής της πολυμορφίας, και ανεκτικότητας και όχι παράγοντες διάσπασης και μισαλλοδοξίας». Η διακήρυξη καλεί ακόμη τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ετοιμάσουν, να συζητήσουν και να εγκρίνουν πρόταση Συμφώνου για την περίοδο 2014–2020 «για μια Ευρώπη ποικιλομορφίας και καταπολέμησης του ρατσισμού»²¹⁵.

Συνεπώς, τα συμπεράσματα και οι εκτιμήσεις της παρούσας έκθεσης, που απορρέουν από τη μελέτη των περιπτώσεων της Ελλάδας και της Ουγγαρίας, αφορούν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ανάγνωσή τους θα πρέπει να γίνει παράλληλα με τη γνωμοδότηση του Οργανισμού σχετικά με τον αντίκτυπο της Απόφασης-πλασίου για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία με ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, η οποία δημοσιεύθηκε στις 15 Οκτωβρίου 2013 κατόπιν αιτήματος του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τον Οργανισμό το οποίο υπέβαλε η Ομάδα Εργασίας του Συμβουλίου για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα, τα Δικαιώματα του Πολίτη και την Ελεύθερη Κυκλοφορία των Προσώπων (FREMP)²¹⁶.

Από τα στοιχεία που εξετάστηκαν προκύπτει ότι οι νομικές διατάξεις και οι πολιτικές καταπολέμησης του ρατσισμού, των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού πρέπει να εφαρμοστούν αποτελεσματικά μέσω καλά συντονισμένων πρακτικών μέτρων που αγγίζουν τον πολίτη. Προκύπτει ακόμη η ανάγκη συστηματικής και ανεξάρτητης αξιολόγησης της εφαρμογής των εν λόγω μέτρων, προκειμένου να ελέγχεται εάν έχουν τον επιθυμητό αντίκτυπο στις ομάδες-στόχους.

²¹⁵ Συμμετείχαν τα ακόλουθα κράτη μέλη της ΕΕ: Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία και Σουηδία. Τη διακήρυξη σήριξαν επίσης η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες, το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία και η Σλοβενία. Είναι διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο: www.acidi.gov.pt/_cfm/5241a6c15a424/live/Rome+Declaration.

²¹⁶ FRA (2013δ).

Επιβάλλεται επομένως να διασφαλιστεί ότι οι εθνικές νομικές πράξεις με τις οποίες ενσωματώνεται στα δίκαια των κρατών μελών η Απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου είναι αποτελεσματικές και παρέχουν στα θύματα και στους μάρτυρες ρατσιστικών εγκλημάτων επαρκή προστασία, παρόμοια με αυτήν που παρέχεται στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Επιβάλλεται επιπλέον η ενσωμάτωση στα εθνικά νομικά πλαίσια σαφών διατάξεων σχετικά με την αναγνώριση του ρατσιστικού κινήτρου.

Τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συμβάλλουν καθοριστικά στη στήριξη καινοτόμων δράσεων που επιτρέπουν την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών. Θα ήταν επομένως σκόπιμο να δώσει η Επιτροπή βαρύτητα, στο πλαίσιο των συναφών χρηματοδοτικών της προγραμμάτων, στην καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και της μισαλλοδοξίας ορίζοντας τη συγκεκριμένη πτυχή ως ειδική βασική προτεραιότητα και διευρύνοντας το πεδίο εφαρμογής των διαθέσιμων προγραμμάτων για την περίοδο 2014-2020, στις περιπτώσεις στις οποίες δεν προβλέπεται η κάλυψη της εν λόγω πτυχής ως ειδικού τομέα δραστηριότητας από χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020²¹⁷.

Επιβάλλεται η ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των δημόσιων αρχών, και συγκεκριμένα των αστυνομικών αρχών και των δικαστικών λειτουργιών, των θεσμικών φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, όσον αφορά την εθνοτική, θρησκευτική και πολιτιστική πολυμορφία των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Έτσι, θα βελτιωθεί η εφαρμογή των νομικών διατάξεων συμβάλλοντας στην επιτυχή κοινωνική ένταξη των μελών μειονοτήτων, ζήτημα που απασχολεί όχι μόνο τις μειονότητες, αλλά όλη την κοινωνία. Με τον τρόπο αυτόν θα ενισχυθούν οι σχέσεις με τις μειονότητες στις τοπικές κοινότητες και θα συγροτηθούν στέρεες βάσεις για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού.

Η ενίσχυση της εμπιστοσύνης της κοινής γνώμης στις αστυνομικές αρχές και στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης είναι απολύτως αναγκαία για την αποτελεσματική καταπολέμηση του ρατσισμού και των εγκλημάτων μίσους. Κρίνεται σκόπιμο επομένως να

εξεταστεί το ενδεχόμενο διενέργειας ανεξάρτητων ερευνών για διάφορες μορφές θεσμικού ρατσισμού, προκειμένου να αναπτυχθούν αποτελεσματικότεροι τρόποι αντιμετώπισης του ρατσιστικού φαινομένου. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι η έρευνα που διεξήχθη το 1999 στο Ηνωμένο Βασίλειο σχετικά με τα ζητήματα που ανέκυψαν από τον θάνατο του Stephen Lawrence, ενός νεαρού μαύρου Βρετανού, στις 22 Απριλίου 1993, προκειμένου να εξαχθούν διδάγματα που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμα στο πλαίσιο της διερεύνησης και της δίωξης ρατσιστικών εγκλημάτων. Η έρευνα, η οποία αποκάλυψε «έναν συνδυασμό επαγγελματικής ανεπάρκειας, θεσμικού ρατσισμού και ελλείμματος ηγεσίας σε επίπεδο ανώτερων αξιωματικών» οδήγησε τελικά σε μεταρρυθμίσεις στους κόλπους των αστυνομικών αρχών, της ποινικής δικαιοσύνης και στην αλλαγή του τρόπου αντιμετώπισης του ρατσισμού από το κράτος²¹⁸.

Στις ενότητες που ακολουθούν παρατίθενται εκτιμήσεις και πρωτοβουλίες που απορρέουν από καλές πρακτικές κρατών μελών και από αποτελέσματα εργασιών του Οργανισμού, τις οποίες θα μπορούσαν να λάβουν υπόψη τους τα κράτη μέλη κατά τον σχεδιασμό εθνικών πολιτικών και δράσεων για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού. Οι παρακάτω ενότητες θα πρέπει να διαβαστούν σε συνδυασμό με τα συμπεράσματα της διάσκεψης για τα θεμελιώδη δικαιώματα με θέμα «Καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους στην ΕΕ», την οποία οργάνωσε ο Οργανισμός σε συνεργασία με τη Λιθουανική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ στο Βίλνιους στις 12 και 13 Νοεμβρίου 2013²¹⁹. Στη διάσκεψη συμμετείχαν πάνω από 400 εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών, θεσμικών και λοιπών οργάνων της ΕΕ, εθνικών διοικητικών αρχών και κοινοβουλίων, καθώς και εκπρόσωποι αστυνομικών αρχών, του δικαστικού κλάδου, της κοινωνίας πολιτών και του ακαδημαϊκού κόσμου.

Στο παράρτημα II παρατίθεται σύντομη επισκόπηση των διαθέσιμων επί του παρόντος χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ που θα μπορούσαν να στηρίξουν τις σχετικές πολιτικές και δράσεις.

²¹⁷ Στους στόχους του προγράμματος «Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια» 2007-2013 περιλαμβάνονταν τα εγκλήματα μίσους, ο ρατσισμός, η ξενοφοβία και η μισαλλοδοξία, καθώς και ο αντισημιτισμός και η καταπολέμηση της ομοφοβίας, ενώ προβλεπόταν, μεταξύ άλλων, η παροχή συναφούς κατάρτισης και η δικτύωση μεταξύ νομικών επαγγελματιών και ασκούντων συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα. Οι πτυχές αυτές δεν καλύπτονται από το πρόγραμμα «Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια» 2014-2020. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. παράρτημα II.

²¹⁸ Ηνωμένο Βασίλειο, Υπουργείο Εσωτερικών (1999), *The Stephen Lawrence Inquiry* (Η έρευνα για την υπόθεση Stephen Lawrence), Λονδίνο, The Stationery Office, παράγραφος 4.6.1, βλ. δικτυακό τόπο: www.archive.official-documents.co.uk/document/cm42/4262/4262.htm.
²¹⁹ FRA (2013ε).

Εθνικές στρατηγικές καταπολέμησης ρατσιστικών και λοιπών συναφών εγκλημάτων

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να εξετάσουν το ενδεχόμενο υιοθέτησης ειδικών εθνικών στρατηγικών για την καταπολέμηση ρατσιστικών και λοιπών συναφών εγκλημάτων, κατά το παράδειγμα της Ισπανίας²²⁰ ή του Ηνωμένου Βασιλείου²²¹. Επιβάλλεται να διασφαλιστεί η ουσιαστική συμμετοχή βασικών παραγόντων όπως, μεταξύ άλλων, των αστυνομικών και δικαστικών αρχών, των θεσμικών φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και φορέων της κοινωνίας των πολιτών, τόσο στην ανάπτυξη, όσο και στην εφαρμογή και την αξιολόγηση του αντίκτυπου των εν λόγω στρατηγικών, οι οποίες είναι σκόπιμο να εστιάζουν:
 - στην πρόληψη των εγκλημάτων μίσους
 - στην αύξηση του ποσοστού καταγγελιών
 - στη βελτίωση της καταγραφής των εγκλημάτων
 - στη βελτίωση των επιχειρησιακών τρόπων αντιμετώπισης
 - στη δίωξη των εγκλημάτων μίσους
 - στην παροχή αποτελεσματικής στήριξης στα θύματα, και
 - στην πρόληψη της υποτροπής

220 Ισπανία, Υπουργείο Εργασίας και Μετανάστευσης (2011), *Comprehensive strategy against racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance* (Ολοκληρωμένη στρατηγική κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας), Μαδρίτη, Γενική Υποδιεύθυνση Διοικητικής Πληροφόρησης και Εκδόσεων.

221 Ηνωμένο Βασίλειο, Υπουργείο Εσωτερικών (2012), *Challenge it, Report it, Stop it: The Government's Plan to Tackle Hate Crime* (Αμφισβήτησέ το, Κατάγγειλέ το, Σταμάτησέ το: Κυβερνητικό σχέδιο της για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους), Λονδίνο, Crown, βλ. δικτυακό τόπο: www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97849/action-plan.pdf. βλ. ακόμη: Ηνωμένο Βασίλειο, Crown Prosecution Service (2009), *Policy for Prosecuting Cases of Racially and Religiously Aggravated Crime* (Πολιτική δίωξης εγκλημάτων με φυλετικό ή θρησκευτικό κίνητρο ως επιβαρυντική περίπτωση), Λονδίνο, CPS, βλ. δικτυακό τόπο: http://report-it.org.uk/files/cps_policy_on_racial_and_religious_hate_crime.pdf.

Καταπολέμηση ρατσιστικών και συναφών εγκλημάτων

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να επανεξετάσουν εάν, σε περιπτώσεις διάπραξης εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο, η αστυνομία, οι εισαγγελικές αρχές και τα δικαστήρια αναγνωρίζουν και λαμβάνουν δεόντως υπόψη τον διακριτό χαρακτήρα του αδικήματος. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό η ορολογία που χρησιμοποιείται σχετικά με τα ρατσιστικά εγκλήματα να προβάλλει δεόντως τα ρατσιστικά κίνητρα που κρύβονται πίσω από τη διάπραξη αυτών των εγκλημάτων. Η χρήση εκφράσεων πολιτικής φύσης, όπως «δεξιός εξτρεμισμός» ή «αριστερός εξτρεμισμός», μπορεί να οδηγήσει στην παράβλεψη των εγκλημάτων μίσους και στη μη αναγνώριση των θυμάτων τους ως θυμάτων εγκλημάτων με διακριτό χαρακτήρα, ιδίως δε σε περιπτώσεις που τα εγκλήματα δεν διαπράττονται από μέλη εξτρεμιστικών ομάδων²²².
- Σκόπιμο είναι τα κράτη μέλη της ΕΕ να αξιολογήσουν σε ποιον βαθμό μπορεί να εφαρμοστεί η ενίσχυση των κυρώσεων ως μέσο προκειμένου να διασφαλιστεί η λήψη υπόψη του ρατσιστικού κινήτρου έγκαιρα και καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας.
- Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να σέβονται το δικαίωμα των θυμάτων εγκλημάτων ρατσιστικού χαρακτήρα «να ζητούν επανεξέταση της απόφασης να μην ασκηθεί δίωξη» ή περάτωση της διαδικασίας «σύμφωνα με τον ρόλο τους στο σχετικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης» (άρθρο 11, οδηγία σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων).

- Οι αστυνομικές αρχές και η δικαιοσύνη στα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν κάλλιστα να ωφεληθούν από την ανταλλαγή οδηγιών και πρωτοκόλλων που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση, τη διερεύνηση και τη δίωξη εγκλημάτων μίσους.

Μπορούν ακόμη να ωφεληθούν από την ανταλλαγή προγραμμάτων πρακτικής κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων, για να ενισχύσουν τις επιχειρησιακές δεξιότητες των αστυνομικών που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή ή για να ενισχύσουν την ικανότητα των εισαγγελέων να χειρίζονται υποθέσεις που αφορούν εγκλήματα μίσους. Η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών θα μπορούσε να διευκολυνθεί με τη συνδρομή της Eurojust, της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας, του Δικτύου της ΕΕ για την Πρόληψη του

222 Βλ.: FRA (2013ε), σημεία 2.5 και 2.6.

Εγκλήματος²²³ ή του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (ODIHR).

Ιδιαίτερα σημαντικό στο πλαίσιο αυτό είναι το πρόγραμμα *Training against hate crimes for law enforcement* που παρέχει το ODIHR. Το εν λόγω πρόγραμμα «έχει σχεδιαστεί με στόχο τη βελτίωση των δεξιοτήτων των αστυνομικών να αναγνωρίζουν, να κατανοούν και να ερευνούν τα εγκλήματα μίσους. Το πρόγραμμα μπορεί να συμβάλει, μέσω της εφαρμογής του, στη βελτίωση των δεξιοτήτων των αστυνομικών να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν τα εγκλήματα μίσους, να αλληλεπιδρούν αποτελεσματικά με τις κοινότητες-θύματα, να τονώνουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στις αστυνομικές αρχές και να ενισχύουν τη συνεργασία των πολιτών με τις τελευταίες»²²⁴.

Χρήσιμα εργαλεία για την κατάλληλη εκπαίδευση των αστυνομικών οργάνων παρέχει επίσης στις αστυνομικές αρχές το εγχειρίδιο του Οργανισμού με τίτλο *Fundamental rights-based police training (Αστυνομική Κατάρτιση με βάση τα θεμελιώδη δικαιώματα)*²²⁵.

■ Σκόπιμο είναι ακόμη οι αστυνομικές να εξετάσουν το ενδεχόμενο χρησιμοποίησης ενός ευρύτερου επιχειρησιακού ορισμού του εγκλήματος μίσους στο αρχικό στάδιο της καταγραφής των περιστατικών, κατά το παράδειγμα της Κροατίας²²⁶ και του Ηνωμένου Βασιλείου²²⁷. Η χρησιμοποίηση ενός απλού ορισμού στα πρώτα στάδια της διαδικασίας μπορεί να συμβάλει στην αύξηση του ποσοστού καταγραφής των εγκλημάτων μίσους, αίροντας έτσι ένα από τα βασικά εμπόδια που δυσχεραίνουν την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται δυνατός, στο στάδιο των ερευνών, ο προσεκτικότερος έλεγχος των υποθέσεων για τις οποίες υπάρχουν υπόνοιες ότι στοιχειοθετούν έγκλημα μίσους και, εντέλει, η αποτελεσματικότερη δίωξη

και η καλύτερη αναγνώριση των εγκλημάτων μίσους από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

■ Τα κράτη μέλη της ΕΕ χρειάζονται αξιόπιστα στοιχεία για τα ρατσιστικά και συναφή εγκλήματα προκειμένου να διασφαλίσουν την επιτυχή καταπολέμησή τους. Χωρίς αξιόπιστα στοιχεία, οι αρχές δεν μπορούν να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν στοχευμένες πολιτικές ικανές να συμβάλουν στην αποτελεσματική καταπολέμηση των ρατσιστικών εγκλημάτων. Οι προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση πρέπει να είναι διαρκείς, ανεξάρτητα από τα μέτρα που λαμβάνονται. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντική είναι η αξιοποίηση των γνώσεων και της εμπειρογνομosύνης των αστυνομικών αρχών και των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης άλλων κρατών μελών της ΕΕ²²⁸, καθώς και διεθνών οργανισμών. Στην όλη διαδικασία σκόπιμο είναι επίσης να συμμετέχουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο τομέα.

Ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην αστυνομία

■ Μεταξύ των βασικότερων παραγόντων που δυσχεραίνουν την καταγραφή ρατσιστικών και συναφών εγκλημάτων είναι το γεγονός ότι τα θύματα και οι μάρτυρες συνήθως δεν εμπιστεύονται την αστυνομία. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αξιολογήσουν τις εγγυήσεις που παρέχουν έναντι θεσμικών μορφών διακρίσεων και να μεριμνήσουν για την ύπαρξη, μεταξύ άλλων, σαφών δηλώσεων αποστολής (*mission statement*) των σχετικών φορέων, αξιόπιστων συστημάτων ελέγχου και πρόληψης θεσμικών διακρίσεων, και αποτελεσματικών, ανεξάρτητων μηχανισμών υποβολής καταγγελιών²²⁹.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να εξετάσουν το ενδεχόμενο εφαρμογής πρακτικών συστημάτων υποβολής καταγγελιών από τρίτους, μεριμνώντας επιπλέον για τη δυνατότητα υποβολής καταγγελιών οποτεδήποτε καθώς και σε μέρος άλλο από το αστυνομικό τμήμα. Τέτοιου είδους συστήματα παρέχουν στα θύματα και στους μάρτυρες τη δυνατότητα να καταγγέλλουν ρατσιστικά και συναφή εγκλήματα μέσω διαδικτύου, τηλεφώνου, με αποστολή μηνύματος κινητού τηλεφώνου ή μέσω κοινωνικών δικτύων, καθώς και μέσω της

223 Βλ.: Δίκτυο της ΕΕ για την Πρόληψη του Εγκλήματος, στον δικτυακό τόπο: www.eucpn.org.

224 ODIHR (2012), *Training against hate crimes for law enforcement (TAHCLE): programme description* (Κατάρτιση σε θέματα αντιμετώπισης των εγκλημάτων μίσους για τα όργανα επιβολής του νόμου (TAHCLE): περιγραφή προγράμματος), βλ. δικτυακό τόπο: www.osce.org/odihr/94898?download=true.

225 FRA (2013στ).

226 Κροατία (2012), *Kazneni zakon, Narodne novine*, αριθ. 125/2011, 144/12, 21 Δεκεμβρίου 2012, βλ. δικτυακό τόπο: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_11_125_2498.html.

227 True Vision, Σύνδεσμος Ανώτατων Στελεχών Αστυνομίας (2013), *The agreed definition of 'monitored hate crime' for England, Wales and Northern Ireland* (Ο κοινός ορισμός του «παρακολουθούμενου εγκλήματος μίσους» στην Αγγλία, την Ουαλία και τη Βόρεια Ιρλανδία), βλ. δικτυακό τόπο: http://report-it.org.uk/files/hate_crime_definitions_-_v3_o.pdf.

228 Ενδεικτικά, Γερμανία, Υπηρεσία Καταγραφής Εγκλημάτων με Πολιτικά Κίνητρα της Εγκληματολογικής Αστυνομίας (*Kriminalpolizeilicher Meldedienst*), βλ. δικτυακό τόπο: www.verfassungsschutz.de/embed/vsbericht-2012.pdf ή Σουηδία, Εθνικό Συμβούλιο Πρόληψης της Εγκληματικότητας, βλ. δικτυακό τόπο: www.bra.se/#εpanel1-1.

229 Βλ.: FRA (2013ε), σημεία 4.8 και 4.9.

προσφυγής σε μη κυβερνητικές οργανώσεις ή σε θεσμικούς φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι υποθέσεις διαβιβάζονται στη συνέχεια στην αστυνομία ή στη δικαιοσύνη για περαιτέρω διερεύνηση και, όπου απαιτείται, ποινική δίωξη²³⁰.

Η εφαρμογή τέτοιων συστημάτων προϋποθέτει τη στενή συνεργασία μεταξύ των αστυνομικών αρχών, των θεσμικών φορέων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών. Η δυνατότητα καταγγελίας εγκλημάτων μίσους από τρίτους και η καταγγελία από το ίδιο το θύμα με διάφορους τρόπους είναι ιδιαίτερα χρήσιμες όταν η ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην αστυνομία προϋποθέτει μακροχρόνιες προσπάθειες.

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται επίσης να αναζητήσουν τρόπους ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των μελών μειονοτήτων στην αστυνομία και καταπολέμησης των εθνοτικών διακρίσεων και των κρουσμάτων κακομεταχείρισης ρατσιστικού χαρακτήρα από αστυνομικούς και λοιπούς αξιωματούχους.

Ένας τέτοιος τρόπος είναι η ανάπτυξη και η εφαρμογή κατάλληλα προσαρμοσμένων πρακτικών αστυνόμευσης σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Ως προς αυτό, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τα ευρήματα της έρευνας του Ηνωμένου Βασιλείου για την υπόθεση Stephen Lawrence σχετικά με την αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ αστυνομίας και κοινότητας, την ενίσχυση της εμπιστοσύνης στις αστυνομικές αρχές, την κατάρτιση των αστυνομικών, και τη σύνθεση της αστυνομίας κατά τρόπο που να αντικατοπτρίζει στο μέτρο του δυνατού την πολιτιστική και εθνοτική πολυμορφία των κοινοτήτων τις οποίες υπηρετεί²³¹. Άλλο χρήσιμο εργαλείο στο πλαίσιο αυτό είναι το εγχειρίδιο του ODIHR με

τίτλο *Police and Roma and Sinti: good practices in building trust and understanding*²³².

Άλλος τρόπος ενίσχυσης της εμπιστοσύνης στην αστυνομία είναι να παρέχεται στα θύματα η δυνατότητα να καταγγέλλουν τη ρατσιστική συμπεριφορά, την κακομεταχείριση ρατσιστικού χαρακτήρα ή τις διακρίσεις που υφίστανται από αστυνομικούς. Αυτό προϋποθέτει την καθιέρωση απολύτως ανεξάρτητων και πλήρως λειτουργικών μηχανισμών υποβολής καταγγελιών στους κόλπους της αστυνομίας, οι οποίοι θα ενεργοποιούνται δεόντως σε περιπτώσεις κακομεταχείρισης ρατσιστικού χαρακτήρα από αστυνομικούς.

Χρήσιμο θα ήταν ακόμη για τις αστυνομικές αρχές να εφαρμόζουν περισσότερο διαφοροποιημένες πολιτικές πρόσληψης, όπως αυτές που εφαρμόζει η ουγγρική αστυνομία για τη στοχευμένη πρόσληψη πολιτών Ρομά ώστε η σύνθεση του αστυνομικού σώματος να αντικατοπτρίζει καλύτερα την πολυμορφία του πληθυσμού.

- Καθήκον των αστυνομικών αρχών δεν είναι μόνο η πάταξη του εγκλήματος, αλλά και η διασφάλιση των αναγκών και των δικαιωμάτων των θυμάτων και των μαρτύρων, καθώς επίσης και των κοινοτήτων τους. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να μεριμνήσουν για τη συμμετοχή της αστυνομίας, ως δημόσιας αρχής που υπηρετεί τις πολύμορφες κοινωνίες τους, στην παροχή στήριξης στα θύματα εγκλημάτων μίσους, μέτρο που θα συμβάλει επιπλέον στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην αστυνομία και στη βελτίωση της συνεργασίας μαζί της, με απώτερο όφελος την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση όλων των μορφών εγκληματικότητας. Οι αστυνομικοί που φροντίζουν να μπορούν οι πολίτες να ασκούν τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες τους κερδίζουν τον σεβασμό και την εμπιστοσύνη της κοινής γνώμης²³³.

Η παροχή στήριξης στα θύματα από την αστυνομία, σε στενή συνεργασία με την κοινωνία πολιτών και εκπροσώπους μειονοτήτων, μπορεί να συμβάλει στην ενεργό συμμετοχή των αστυνομικών οργάνων στη στήριξη των θυμάτων και να τους δώσει τη δυνατότητα να παίρνουν καταθέσεις από ευαίσθητους μάρτυρες μέσα σε κλίμα εμπιστοσύνης.

²³⁰ Βλ. π.χ. τις πρακτικές που εφαρμόζει η αστυνομία της Σκωτίας (Police Scotland) στο Ηνωμένο Βασίλειο σε συνεργασία με διάφορους φορείς, όπως οργανισμούς παροχής στέγης, υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων και ομάδες εθελοντών, οι οποίοι λειτουργούν ως τρίτα κέντρα υποβολής καταγγελιών σε μια προσπάθεια να διασφαλιστεί ότι η καταγγελία εγκλημάτων μίσους από όλα τα θύματα και από όλους τους μάρτυρες. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.scotland.police.uk/contact-us/hate-crime-third-party-reporting/.

²³¹ Βλ.: Βουλή των Κοινοτήτων, Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων (2009), *The Macpherson Report—ten years on, Twelfth Report of Session 2008–09*, HC 427, Λονδίνο, Βουλή των Κοινοτήτων, βλ. δικτυακό τόπο: www.publications.parliament.uk/ja/cm200809/cmselect/cmhaff/427/427.pdf.

²³² ODIHR (2010), *Police and Roma and Sinti: good practices in building trust and understanding* (Αστυνομία και Ρομά και Σίντι: καλές πρακτικές ενίσχυσης της εμπιστοσύνης και της κατανόησης), SPMU Publication Series Vol. 9, Βιέννη, ΟΑΣΕ, βλ. δικτυακό τόπο: www.osce.org/odihr/67843.

²³³ FRA (2013στ): η κατάρτιση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων τίθεται στο επίκεντρο της εκπαίδευσης που λαμβάνουν οι αστυνομικοί, σε συμφωνία με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων.

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να εξετάσουν το ενδεχόμενο αντικατάστασης αστυνομικών πρακτικών με βάση εξωτερικά χαρακτηριστικά (ethnic profiling) με πρακτικές που βασίζονται στη συλλογή πληροφοριών²³⁴ (intelligence based), με σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα.

Οι αστυνομικοί που συμμετέχουν σε μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις εξακρίβωσης στοιχείων μεταναστών πρέπει να διαθέτουν ειδική κατάρτιση σε ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου, καθώς και σε τρόπους εντοπισμού και ανίχνευσης πλαστών εγγράφων. Οι αστυνομικοί θα πρέπει να έχουν σαφείς επιχειρησιακές οδηγίες σχετικά με την επιτόπια εξακρίβωση στοιχείων μεταναστών, π.χ.: σε ποιες περιπτώσεις επιτρέπεται η επιτόπια εξακρίβωση των στοιχείων μεταναστών· σε ποιες περιπτώσεις επιτρέπεται η διενέργεια σωματικής έρευνας και ο έλεγχος των προσωπικών αντικειμένων· σε ποιες περιστάσεις και με ποιον τρόπο γίνεται η επιτόπια εξακρίβωση στοιχείων παιδιών και ο έλεγχος αυτών· ποιες είναι οι ενδεδειγμένες διαδικασίες σε περίπτωση που πρόσωπο το οποίο υποβάλλεται σε επιτόπια εξακρίβωση στοιχείων συνοδεύεται από παιδιά· ανάπτυξη και εφαρμογή των αναγκαίων τεχνικών μέσων ώστε οι αστυνομικές περιπόλοι να μπορούν να ελέγχουν την εγκυρότητα των εγγράφων ταυτότητας επί τόπου και να αποφεύγεται η αδικαιολόγητη στέρηση της ελευθερίας²³⁵.

Καταπολέμηση εξτρεμισμού

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να επανεξετάσουν τη νομοθεσία τους και τις συναφείς διαδικασίες κατά τρόπο ώστε η σύσταση συλλόγων και πολιτικών κομμάτων να μην χρησιμεύει ως βάση για την προαγωγή του μίσους και των προκαταλήψεων ή για τη διάπραξη εγκλημάτων μίσους²³⁶.
- Αστυνομικές πρακτικές που βασίζονται στα εξωτερικά ατομικά χαρακτηριστικά (ethnic profiling) επιδεινώνει την έλλειψη εμπιστοσύνης στην αστυνομία, όπως αποδεικνύεται από έρευνες

του Οργανισμού. Επιπλέον, τέτοιες πρακτικές συμβάλλουν ελάχιστα στη δημόσια ασφάλεια, ενώ ευνοούν την στοχοποίηση και κοινωνική απομόνωση ολόκληρων κοινωνικών ομάδων.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να ωφεληθούν από τη συμμετοχή τους στο Δίκτυο για την Ευαισθητοποίηση σχετικά με τη Ριζοσπαστικοποίηση (RAN)²³⁷ που εγκαινίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2011: «Η καλύτερη πρόληψη είναι να κατορθώσουμε να αποτρέψουμε τους ανθρώπους από το να εμπλακούν εξαρχής σε βίαιες εξτρεμιστικές ή τρομοκρατικές δραστηριότητες ή έστω να τους πείσουμε να απαρνηθούν αυτές τις ιδέες και μεθόδους. Το καθήκον αυτό δεν είναι δυνατό να επιτελεστεί από μικρό αριθμό αρχών και παραγόντων. Η φύση του φαινομένου απαιτεί συνεργασία με ευρύτερο φάσμα εταίρων ώστε να επιτευχθεί καλύτερη κατανόηση των συμπεριφορών και των τακτικών, και να μετριαστούν ή να προληφθούν αυτές οι δραστηριότητες»²³⁸.

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να εξετάσουν το ενδεχόμενο εφαρμογής των λεγόμενων στρατηγικών και προγραμμάτων εξόδου για άτομα που συμμετέχουν σε εξτρεμιστικές ομάδες και οργανώσεις. Αυτό προϋποθέτει συνεργασία μεταξύ αστυνομικών αρχών, δικαιοσύνης και οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών.

Τέτοιο παράδειγμα είναι το πρόγραμμα «Exit to entry» που εφαρμόζει το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων της Γερμανίας, στο πλαίσιο του οποίου παρέχεται βοήθεια σε νέους ανθρώπους για να εγκαταλείψουν εξτρεμιστικές ομάδες²³⁹.

234 Βλέπε ακόμη: FRA (2010β) και FRA (2010γ).

235 Βλέπε ακόμη: FRA (2010δ).

236 Βλ. π.χ. ΟΑΣΕ/ODIHR και Επιτροπή της Βενετίας (2011), *Guidelines on Political Party Regulation*, Βαρσοβία, ΟΑΣΕ/ODIHR, παράγραφος 47, πρώτη πρόταση, στον δικτυακό τόπο: www.osce.org/odihr/77812?download=true· βλ. επίσης: ΕΔΔΑ (2013), *Factsheet on hate speech* (Ενημερωτικό δελτίο για τις δηλώσεις μίσους), στον δικτυακό τόπο: www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf· Συμβούλιο της Ευρώπης, Κοινοβουλευτική Συνέλευση (2010), *Fight against extremism: achievements, deficiencies and failures* (Καταπολέμηση του εξτρεμισμού: επιτεύγματα, ελλείψεις και αποτυχίες), Ψήφισμα 1754 (2010), στον δικτυακό τόπο: www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17898&lang=en.

237 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), *RAN De-radicalisation (DERAD)*, βλ. δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-derad/index_en.htm.

Η Ουγγαρία συμμετείχε στις εργασίες του δικτύου.

238 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), *Δίκτυο για την Ευαισθητοποίηση σχετικά με τη Ριζοσπαστικοποίηση*, βλ. δικτυακό τόπο: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/index_en.htm. Η Ουγγαρία συμμετείχε στις εργασίες του δικτύου.

239 Friedrich Ebert Stiftung (2012), *Tunnel Licht blicke: Aus der Praxis arbeitsmarktorientierter Ausstiegsarbeit der Projektträger des XENOS-Sonderprogramms «Ausstieg zum Einsteig»*, βλ. δικτυακό τόπο: www.esf.de/portal/generator/19214/property=data/2012__11__15__handbuch__anlage.pdf· βλ. επίσης το Ινστιτούτο Στρατηγικού Διαλόγου (2009), *Stepping out: supporting exit strategies from violence and extremism*, στον δικτυακό τόπο: www.strategicdialogue.org/ISD%20Network%20of%20Former%20Extremists%20Feasibility%20Assessment-Nov%202009-FINAL.pdf και www.counterextremism.org· πρόκειται για ένα «ηλεκτρονικό αποθετήριο εξειδικευμένων γνώσεων σχετικά με την αντιμετώπιση της πόλωσης και της ριζοσπαστικοποίησης στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο».

- Οι εξτρεμιστικές ιδεολογίες στοχεύουν στους νέους. Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να συλλέγουν τακτικά στοιχεία για τη βία και τον εκφοβισμό στα σχολεία με έμφαση στα ρατσιστικά κίνητρα, και να αναπτύσσουν αποτελεσματικά εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολεία με στόχο την καλλιέργεια του διαπολιτισμικού σεβασμού.

Συνεργασία μεταξύ διαφόρων φορέων

- Η εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών καταπολέμησης των διακρίσεων, του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού στην πράξη απαιτεί αποτελεσματικό επιχειρησιακό συντονισμό και ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών μεταξύ πολλών συναρμόδιων φορέων όπως, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι αστυνομικές αρχές, οι εκπαιδευτικές αρχές, οι θεσμικοί φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότητας, άλλοι φορείς παροχής υπηρεσιών και η κοινωνία πολιτών. Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να εξετάσουν το ενδεχόμενο πρόβλεψης και παροχής στήριξης σε υφιστάμενες τοπικές πρωτοβουλίες, όπως η πρωτοβουλία πέντε δημάρχων μεγάλων πόλεων κατά του ρατσισμού και του εξτρεμισμού στην Ελλάδα.

Χρήσιμο εργαλείο προς αυτήν την κατεύθυνση μπορεί να αποτελέσει ο Οδηγός του Οργανισμού για στελέχη του δημοσίου τομέα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο με τίτλο *Joining up fundamental rights*²⁴⁰. Ο Οδηγός βασίζεται σε πρακτικές εμπειρίες και περιέχει πρακτικές συμβουλές για τον καλύτερο συντονισμό δράσεων που αφορούν στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα διάφορα επίπεδα διοίκησης και την υλοποίησή τους από κοινού με τις τοπικές αρχές και την κοινωνία πολιτών.

Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την πολυμορφία

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να ενθαρρύνουν τα μέσα ενημέρωσης –με σεβασμό πάντοτε στην ελευθερία τους– να λαμβάνουν αυτορρυθμιστικά μέτρα και να μεριμνούν ώστε οι πληροφορίες που δημοσιοποιούν και τα προγράμματα που μεταδίδουν να μην επιδεινώνουν την ευάλωτη θέση των θυμάτων και να μην δημιουργούν κλίμα

εχθρότητας έναντι ατόμων με κοινά προστατευόμενα χαρακτηριστικά²⁴¹.

Ως προς αυτό, ιδιαίτερα χρήσιμος μπορεί να φανεί ο οδηγός του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα πρότυπα που προβλέπει για τη συνεισφορά των μέσων ενημέρωσης στην κοινωνική συνοχή, τον διαπολιτισμικό διάλογο, την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη δημοκρατική συμμετοχή²⁴².

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται ακόμη να εξετάσουν το ενδεχόμενο προώθησης του εκπαιδευτικού υλικού που έχει αναπτύξει ο Οργανισμός για την πολυμορφία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο Οδηγός *Diversity toolkit for factual programmes in public service television (Οδηγός για την πολυμορφία σε ενημερωτικές εκπομπές της δημόσιας τηλεόρασης)* του Οργανισμού εστιάζει σε τρόπους προαγωγής των αρχών της πολιτιστικής πολυμορφίας σε ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς και τηλεοπτικά προγράμματα. Συνδυάζει πρακτικά στοιχεία (checklists, βιβλιογραφία) με συμβουλές για καλές πρακτικές με παραδείγματα από δεκάτα ειδήσεων και εκπομπές επικαιρότητας από δώδεκα ευρωπαϊκές χώρες δείχνοντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι δημοσιογράφοι στην παρουσίαση ζητημάτων σχετικών με μειονότητες²⁴³.

Η μελέτη με τίτλο *Discover the past for the future – study on the role of historical sites and museums in Holocaust education and human rights education in the EU (Ανακαλύψτε το παρελθόν για το μέλλον – Μελέτη σχετικά με τον ρόλο των ιστορικών τόπων και των μουσείων στην εκμάθηση του Ολοκαυτώματος και στην εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ΕΕ)* παρέχει παραδείγματα σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους οι τόποι μνήμης συνδέουν την ιστορία του Ολοκαυτώματος με τα ανθρώπινα δικαιώματα,

²⁴¹ Βλ.: FRA (2013ε), σημεία 2.4, 8.4 και 8.7· Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών (2011), Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη σχετικά με μια νέα αντίληψη των ΜΜΕ, CM/Rec(2011)7, εγκρίθηκε στις 21 Σεπτεμβρίου 2011, βλ. δικτυακό τόπο: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1835645&Site=CM&BackColorIntern-et=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogge-d=F5D383>.

²⁴² Συμβούλιο της Ευρώπης (2009), *Living Together: A handbook on Council of Europe standards on media's contribution to social cohesion, intercultural dialogue, understanding, tolerance and democratic participation* (Ζούμε όλοι μαζί: πρακτικός οδηγός σχετικά με τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη συνεισφορά των ΜΜΕ στην κοινωνική συνοχή, τον διαπολιτισμικό διάλογο, την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη δημοκρατική συμμετοχή), βλ. δικτυακό τόπο: www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/livingtogether_en.pdf.

²⁴³ FRA (2008).

²⁴⁰ Η δέσμη εργαλείων είναι διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο του FRA: <http://fra.europa.eu/en/joinedup/home>.

δείχνοντας ότι δεν υπάρχει παρόν χωρίς παρελθόν και ότι τα διδάγματα του παρελθόντος μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση σύγχρονων προβλημάτων.

Η μελέτη *Excursion to the past – teaching for the future* (Εκδρομή στο παρελθόν – Διδασκαλία για το μέλλον) δίνει έμφαση στη σχέση μεταξύ της διδασκαλίας για το Ολοκαύτωμα και τα εγκλήματα των Ναζί και της διδασκαλίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. Οι δάσκαλοι και

οι ξεναγοί που εργάζονται σε τόπους μνήμης δεν είναι συνήθως εκπαιδευμένοι σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το εγχειρίδιο εξηγεί τον ρόλο των τόπων μνήμης του Ολοκαυτώματος, τι θέματα μπορούν να εξετάσουν τα σχολεία και οι δάσκαλοι όταν προγραμματίζουν επισκέψεις σε τέτοια μνημεία, και πώς μπορούν να αξιοποιήσουν οι δάσκαλοι τις επισκέψεις αυτές για να διδάξουν στα παιδιά το Ολοκαύτωμα και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Παραπομπές δημοσιευμάτων του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

FRA (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008), *A Diversity toolkit for factual programmes in public service television (Δέσμη εργαλείων σχετικά με την πολυμορφία για ενημερωτικές εκπομπές στην δημόσια τηλεόραση)*, Βιέννη, FRA, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2008/diversity-toolkit-factual-programmes-public-service-television>.

FRA (2009α), *Βίαιες επιθέσεις κατά Ρομά στην περιοχή Ποντιτσέλι της Νάπολης στην Ιταλία*, Βιέννη, FRA, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2010/incident-report-violent-attacks-against-roma-ponticelli-district-naples-italy>.

FRA (2009β), *Έκθεση EU-MIDIS, «Εστίαση στα δεδομένα»: Οι Ρομά, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπηρεσία Εκδόσεων)*, βλ. δικτυακό τόπο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/413-EU-MIDIS_ROMA_EL.pdf.

FRA (2010α), *Βίωση διακρίσεων, κοινωνικής περιθωριοποίησης και βίας: συγκριτική μελέτη σε νεαρούς μουσουλμάνους και μη μουσουλμάνους σε τρία κράτη μέλη της ΕΕ*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/experience-discrimination-social-marginalisation-and-violence-comparative-study>.

FRA (2010β), *Έκθεση EU-MIDIS «Εστίαση στα δεδομένα 4»: Επιτόπια εξακρίβωση στοιχείων και μειονότητες*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1132-EU-MIDIS-police_EL.pdf.

FRA (2010δ), *Προς μια αποτελεσματικότερη αστυνόμευση. Κατανόηση και αποτροπή των διακρίσεων λόγω εθνοτικού χαρακτηρισμού: Οδηγός*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1133-Guide-ethnic-profiling_EL.pdf.

FRA (2010γ), *Επιτόπιες εξακριβώσεις στοιχείων και μειονότητες: Κατανόηση και αποτροπή των διακρίσεων λόγω εθνοτικού χαρακτηρισμού (ηλεκτρονική μορφή)*, Βιέννη, FRA, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2010/police-stops-and-minorities-understanding-and-preventing-discriminatory-ethnic>.

FRA (2011α), *Αντιμέτωποι με έκτακτη ανάγκη όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα – Η κατάσταση των ατόμων που περνούν τα ελληνικά χερσαία σύνορα με παράτυπο τρόπο*, Βιέννη, FRA, βλ.

δικτυακό τόπο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1500-Greek-border-situation-report2011_EN.pdf

FRA (2011β), *Πρόσβαση στη δικαιοσύνη στην Ευρώπη: μια επισκόπηση των προκλήσεων και ευκαιριών*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2011/access-justice-europe-overview-challenges-and-opportunities>.

FRA (2012α), *Πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε υποθέσεις διακρίσεων στην ΕΕ – Βήματα προς μεγαλύτερη ισότητα*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/access-justice-cases-discrimination-eu-steps-further-equality>.

FRA (2012β), *Θεμελιώδη δικαιώματα: προκλήσεις και επιτεύγματα του 2012*, Ετήσια έκθεση 2012, βλ. δικτυακό τόπο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/annual-report-2012_en.pdf.

FRA (2012γ), *Καθιστώντας ορατά τα εγκλήματα μίσους στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η αναγνώριση των δικαιωμάτων των θυμάτων*, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/making-hate-crime-visible-european-union-acknowledging-victims-rights>.

FRA (2012δ), *Έκθεση EU-MIDIS «Εστίαση στα δεδομένα 6»: Οι μειονότητες ως θύματα*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/eu-midis-data-focus-report-6-minorities-victims-crime>.

FRA (2013α), *Διακρίσεις και εγκλήματα μίσους κατά Εβραίων στα κράτη μέλη της ΕΕ: εμπειρίες και ενδείξεις αντισημιτισμού*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-discrimination-hate-crime-against-jews-eu-member-states_en.pdf.

FRA (2013β), *Θεμελιώδη δικαιώματα: προκλήσεις και επιτεύγματα του 2012*, Ετήσια έκθεση 2012, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/european-union-community-values-safeguarding-fundamental-rights-times-crisis>.

FRA (2013γ), *Διακρίσεις και εγκλήματα μίσους κατά Εβραίων στα κράτη μέλη της ΕΕ: εμπειρίες και ενδείξεις αντισημιτισμού. Μεθοδολογία, δείγμα και ερωτηματολόγιο έρευνας*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-antisemitism-survey-technical-report_en.pdf.

FRA (2013δ), *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the Framework Decision on Racism and Xenophobia – with special attention to the rights of victims of crime* (Γνωμοδότηση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την απόφαση-πλαίσιο για τον ρατσισμό και την ξеноφοβία – με ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων), Γνωμοδότηση 2/2013, Βιέννη, FRA, βλ. δικτυακό τόπο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-opinion-2-2013-framework-decision-racism-xenophobia_en.pdf.

FRA (2013ε), «Combating hate crime in the EU – Giving victims a face and a voice» (Καταπολεμώντας τα

εγκλήματα μίσους στην ΕΕ – Δίνοντας στα θύματα πρόσωπο και φωνή), Συμπεράσματα διάσκεψης, Διάσκεψη για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα 2013, 12–13 Νοεμβρίου 2013, Βίλνα, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/sites/default/files/frc2013-conclusions.pdf>.

FRA (2013στ), *Fundamental rights-based police training – A manual for police trainers* (Κατάρτιση της αστυνομίας με άξονα τα θεμελιώδη δικαιώματα – Εγχειρίδιο για εκπαιδευτές αστυνομικών), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, βλ. δικτυακό τόπο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/fundamental-rights-based-police-training-manual-police-trainers>.

Παράρτημα 1: Συναντήσεις του Οργανισμού με αρχές, θεσμικούς φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μη κυβερνητικές οργανώσεις

ΕΛΛΑΔΑ		
Δημόσιες αρχές	Θεσμοθετημένοι φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων	Μη κυβερνητικές οργανώσεις
<p>Εισαγγελέας αρμόδιος για εγκλήματα ρατσιστικής βίας και μισαλλοδοξίας</p> <p>Ειδικός Γραμματέας Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ – Φορέας Ύψης Μεταχείρισης για την Απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα)</p> <p>Γενικός Γραμματέας Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής του Υπουργείου Εσωτερικών Υποθέσεων</p> <p>Αναπληρωτής Υπουργός Παιδείας</p> <p>Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης</p> <p>Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εσωτερικών Υποθέσεων</p> <p>Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης</p> <p>Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας της Διεύθυνσης Ασφάλειας</p> <p>Αντιεισαγγελέας Ανώτατου Δικαστηρίου</p> <p>Δήμαρχος Αθηναίων</p> <p>Δήμαρχος Θεσσαλονίκης</p> <p>Υποδιοικητής Αστυνομικού Τμήματος Ομοιοίας</p> <p>Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Αστυνομικών Υπαλλήλων (Π.Ο.Α.Σ.Υ.)</p> <p>Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης</p> <p>Αναπληρωτής Προϊστάμενος Τμήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού και Νομοθετικού Έργου</p> <p>Προϊστάμενος Υπηρεσίας Ασύλου</p> <p>Μέλη της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας</p>	<p>Συνήγορος του Πολίτη</p> <p>Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη</p> <p>Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου</p>	<p>Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Συντονιστής</p> <p>Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών</p> <p>Φόρουμ Προσφύγων</p> <p>Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών</p> <p>Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών</p>

ΟΥΓΓΑΡΙΑ		
Δημόσιες αρχές	Θεσμοθετημένοι φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων	Μη κυβερνητικές οργανώσεις
<p>Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και Δικαιοσύνης, αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας Δημοσίου Δικαίου</p> <p>Υπουργείο Εσωτερικών, αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας Κανονιστικής Ρύθμισης και Συντονισμού</p> <p>Υπουργείο Ανθρωπίνων Πόρων, Γενικός Γραμματέας Κοινωνικής Ένταξης και Υπουργός Δημόσιας Παιδείας</p> <p>Υπηρεσία Συνταγματικής Προστασίας</p> <p>Πρόεδρος Εθνοσυνέλευσης</p> <p>Συνταγματική, Δικαστική Επιτροπή Πάγιων Εντολών</p> <p>Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Μειονοτήτων, Πολιτικών και Θρησκευτικών Υποθέσεων</p> <p>Επιτροπή Εκπαίδευσης, Επιστήμης και Έρευνας</p> <p>Συνταγματικό Δικαστήριο</p> <p>Γενικός Εισαγγελέας</p> <p>Προϊστάμενος Εισαγγελίας περιφέρειας Borsod</p> <p>Προϊστάμενος Εισαγγελίας περιφέρειας Βουδαπέστης</p> <p>Εθνική Αστυνομία Ουγγαρίας</p> <p>Νόμιμος εκπρόσωπος της τοπικής αυτοδιοίκησης του δήμου Bóny</p> <p>Πρόεδρος της Συνέλευσης της περιφερειακής κυβέρνησης της περιφέρειας Borsod-Abaúj-Zemplén</p> <p>Συμβούλιο ΜΜΕ της Εθνικής Αρχής ΜΜΕ, Πληροφοριών και Επικοινωνιών</p> <p>Εθνική Αυτοκυβέρνηση των Ρομά</p>	<p>Αρχή Ίσης Μεταχείρισης (<i>Egyenlő Bánásmód Hatóság</i>)</p> <p>Επίτροπος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (<i>Alapvető Jogok Biztosának Hivatala</i>)</p>	<p>Ίδρυμα Δράσης και Προστασίας (<i>Tett és Védelem Alapítvány, TEV</i>)</p> <p>Ένωση Ούγγρων Δημοσιογράφων</p> <p>Ινστιτούτο Athena (<i>Athéna Intézet</i>)</p> <p>Ινστιτούτο Eötvös Károly (<i>Eötvös Károly Intézet</i>)</p> <p>Ευρωπαϊκό Κέντρο για τα Δικαιώματα των Ρομά (<i>Európai Roma Jogok Központja, ERRC</i>)</p> <p>Εταιρεία Υποστήριξης Ατόμων ΛΟΑΔ Hättér (<i>Hättér Társaság a Melegekért</i>)</p> <p>Ένωση Πολιτικών Ελευθεριών Ουγγαρίας (<i>Társaság a Szabadságjogokért, TASZ</i>)</p> <p>Υπηρεσία Νομικής Υπεράσπισης Εθνικών και Εθνοτικών Μειονοτήτων (<i>Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda, NEKI</i>)</p> <p>Ουγγρική Ένωση Μεταναστών Menedék (<i>Menedék Migránsokat Segítő Egyesület</i>)</p> <p>Ένωση «Πολίτες κατά Πατριαρχείου» (<i>Patriarchátust Ellenzők Társaság Egyesület – Patent</i>)</p> <p>Ινστιτούτο Tom Lantos</p>

Παράρτημα 2: Χρηματοδοτικά προγράμματα ΕΕ

Υπάρχουν αρκετά προγράμματα της ΕΕ κατά την περίοδο 2014-2020 τα οποία παρέχουν ευκαιρίες χρηματοδότησης σε κυβερνήσεις, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης και μη κυβερνητικές οργανώσεις για ποικίλες δραστηριότητες σχετικές με τη μετανάστευση και την ένταξη των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ διαφόρων φορέων και την πρόληψη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο, την κατάρτιση, τη συνεργασία και τον συντονισμό κρατικών και μη κρατικών φορέων, καθώς και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης

Περίοδος: 2014-2020

Προϋπολογισμός: 2 780 εκατ. ευρώ

Νομική βάση: Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί δημιουργίας του Ταμείου Ασύλου και Μετανάστευσης, COM(2011) 751 τελικό, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0751:FIN:EL:PDF>.

Γενικός στόχος του Ταμείου είναι να συμβάλει στην αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στην Ένωση, ως στοιχείο του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, σύμφωνα με την κοινή πολιτική ασύλου, επικουρικής προστασίας και προσωρινής προστασίας, και με την κοινή μεταναστευτική πολιτική. Βασίζεται στη διαδικασία δημιουργίας ικανοτήτων που έχει αναπτυχθεί με τη βοήθεια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων, του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφής.

Το συγκεκριμένο χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ μπορεί να στηρίξει έργα και πρωτοβουλίες που αποσκοπούν:

- στη στήριξη της νόμιμης μετανάστευσης με βάση τις οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες των κρατών μελών,
- στην προώθηση της αποτελεσματικής ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο και των δικαιούχων διεθνούς προστασίας,
- στην ανάπτυξη στα κράτη μέλη δικαιων και αποτελεσματικών στρατηγικών επιστροφής, με έμφαση στο διατηρήσιμο χαρακτήρα της επιστροφής και την αποτελεσματική επανεισδοχή στις χώρες καταγωγής,

- στη μεγαλύτερη αλληλεγγύη και κατανομή ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως προς τα κράτη μέλη που πλήττονται περισσότερο από τις εισροές μεταναστών και αιτούντων άσυλο.

Μεταξύ των συγκεκριμένων δράσεων που μπορούν να χρηματοδοτηθούν περιλαμβάνονται οι ακόλουθες:

- υλική βοήθεια, εκπαίδευση, κατάρτιση, υπηρεσίες στήριξης, υγειονομική περίθαλψη και ψυχολογική φροντίδα·
- κοινωνική συνδρομή, ενημέρωση ή βοήθεια σε σχέση με τις διοικητικές ή/και δικαστικές διατυπώσεις και πληροφορίες ή συμβουλές για τα πιθανά αποτελέσματα της διαδικασίας ασύλου, συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων όπως η εθελοντική επιστροφή·
- νομική και γλωσσική συνδρομή·
- ειδική βοήθεια για ευάλωτα πρόσωπα·
- ενημέρωση για τοπικές κοινότητες καθώς και κατάρτιση μελών του προσωπικού τοπικών αρχών·
- δημιουργία, ανάπτυξη και βελτίωση υποδομής και υπηρεσιών στέγασης.

Τέλος, όσον αφορά την ένταξη των μεταναστών, θα ήταν χρήσιμο να ληφθούν κάποια μέτρα για την ανάπτυξη της ικανότητας της χώρας ως κοινωνίας υποδοχής, και συγκεκριμένα μέτρα ενημέρωσης και εκστρατείες ευαισθητοποίησης τόσο για την πλειονότητα του πληθυσμού όσο και για τους μετανάστες, καθορισμός και ανάπτυξη στρατηγικών ένταξης και δημιουργία ικανοτήτων των φορέων εφαρμογής.

Χρηματοδοτικό πρόγραμμα «Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια» 2007-2013

Το εν λόγω χρηματοδοτικό πλαίσιο εντάσσεται στο γενικότερο πρόγραμμα «Θεμελιώδη Δικαιώματα και Δικαιοσύνη» και αποσκοπεί στην ενίσχυση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

<http://ec.europa.eu/justice/grants/programmes/fundamental-citizenship/>

Οι στόχοι και τα εργαλεία του συγκεκριμένου χρηματοδοτικού πλαισίου όσον αφορά τα εγκλήματα μίσους, τον ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία αφορούσαν:

- την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και του αντισημιτισμού·
- την καταπολέμηση της ομοφοβίας·
- την κατάρτιση νομικών επαγγελματιών και ασκούντων συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα και τη μεταξύ τους δικτύωση.

Οι πτυχές αυτές είναι μείζονος σημασίας για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων κρατικών και μη κρατικών παραγόντων και μέσω της ενίσχυσης της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και επαγγελματικών ομάδων.

Πρόγραμμα «Δικαιώματα και Ιθαγένεια» 2014–2020 – ΓΔ Δικαιοσύνη

Περίοδος: 2014–2020

Προϋπολογισμός: 389,2 εκατ. ευρώ

Νομική βάση: Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση, για την περίοδο 2014–2020, του προγράμματος «Δικαιώματα και Ιθαγένεια», COM(2011) 758, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0758:FIN:EL:PDF>

Το πρόγραμμα «Δικαιώματα και Ιθαγένεια» αποτελεί τον διάδοχο τριών προγραμμάτων της περιόδου 2007–2013: α) Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια, β) Daphne III, γ) Ενότητες «Καταπολέμηση των διακρίσεων και ποικιλομορφία» και «Ισότητα των φύλων» του προγράμματος «Απασχόληση και Κοινωνική Αλληλεγγύη (Progress).

Γενικός στόχος είναι να συμβάλει στη δημιουργία ενός χώρου στον οποίον προάγονται και προστατεύονται τα δικαιώματα των ατόμων, όπως αυτά διατυπώνονται στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, το παρόν Πρόγραμμα είναι σκόπιμο να προάγει τα δικαιώματα που απορρέουν από την ευρωπαϊκή ιθαγένεια, τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών, το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, τα δικαιώματα του παιδιού, τα δικαιώματα που απορρέουν από τη νομοθεσία της Ένωσης για την προστασία του καταναλωτή και από την ελευθερία άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην εσωτερική αγορά.

Το μέσο αυτό μπορεί να χρηματοδοτήσει δράσεις που αποσκοπούν στην προώθηση της αποτελεσματικής

υλοποίησης των αρχών της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού, περιλαμβανομένης της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και των ηλικιωμένων.

Η κατάρτιση των αρμόδιων κρατικών και μη κρατικών φορέων και η ανάπτυξη των ικανοτήτων τους συγκαταλέγονται μεταξύ των διαφόρων δραστηριοτήτων που μπορούν να χρηματοδοτηθούν μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος:

- εργασίες ανάλυσης, π.χ. συλλογή δεδομένων και στατιστικών· ανάπτυξη κοινών μεθοδολογιών και, εφόσον απαιτείται, δεικτών ή σημείων αναφοράς για συγκριτική αξιολόγηση· μελέτες, έρευνες και αναλύσεις· αξιολογήσεις και εκτιμήσεις αντικτύπου· κατάρτιση και δημοσίευση οδηγών, εκθέσεων και εκπαιδευτικού υλικού· παρακολούθηση και αξιολόγηση της μεταφοράς και της εφαρμογής της νομοθεσίας της Ένωσης, καθώς και της υλοποίησης των πολιτικών της Ένωσης· εργαστήρια, σεμινάρια, συναντήσεις εμπειρογνομόνων, συνέδρια·
- δραστηριότητες κατάρτισης, π.χ. ανταλλαγές προσωπικού, εργαστήρια, σεμινάρια, εκδηλώσεις για την εκπαίδευση εκπαιδευτών, ανάπτυξη επιγραμμικών ή άλλου τύπου ενοτήτων κατάρτισης·
- αλληλομάθηση, συνεργασία, δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και διάδοσης, π.χ. εντοπισμός και ανταλλαγή ορθών πρακτικών, καινοτόμων μεθόδων και εμπειριών, διοργάνωση αξιολογήσεων από ομολόγους και δράσεων αλληλομάθησης· οργάνωση συνεδρίων και σεμιναρίων· διοργάνωση εκστρατειών ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης, εκστρατειών στα μέσα ενημέρωσης και εκδηλώσεων, περιλαμβανομένης της επικοινωνίας εταιρικού τύπου σχετικά με τις πολιτικές προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης· συλλογή και δημοσίευση υλικού για τη διάδοση πληροφοριών καθώς και αποτελεσμάτων του προγράμματος· ανάπτυξη, λειτουργία και συντήρηση συστημάτων και εργαλείων που στηρίζονται στη χρήση τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας·
- παροχή στήριξης σε βασικούς παράγοντες, π.χ. στα κράτη μέλη, κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών της Ένωσης· υποστήριξη των κύριων δικτύων που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και των οποίων οι δραστηριότητες συνδέονται με την υλοποίηση των στόχων του προγράμματος· δικτύωση σε ευρωπαϊκό επίπεδο μεταξύ εξειδικευμένων φορέων και οργανισμών, εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών· χρηματοδότηση δικτύων εμπειρογνομόνων· χρηματοδότηση παρατηρητηρίων που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας – Μέσο για τη χρηματοδοτική στήριξη της αστυνομικής συνεργασίας, της πρόληψης και καταστολής της εγκληματικότητας και της διαχείρισης των κρίσεων

Περίοδος: 2014–2020

Προϋπολογισμός: 1 128 εκατ. ευρώ

Νομική βάση: Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση, στο πλαίσιο του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας, του μέσου για τη χρηματοδοτική στήριξη της αστυνομικής συνεργασίας, της πρόληψης και καταστολής της εγκληματικότητας και της διαχείρισης των κρίσεων, COM(2011) 753 τελικό, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0753:FIN:EL:PDF>.

Το εν λόγω πρόγραμμα παρέχει χρηματοδοτική στήριξη στην αστυνομική συνεργασία, την ανταλλαγή και πρόσβαση στις πληροφορίες, την πρόληψη και την καταστολή του διασυνοριακού, σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας, την προστασία των προσώπων και των ζωτικής σημασίας υποδομών από περιστατικά που συνδέονται με την ασφάλεια καθώς και την αποτελεσματική διαχείριση των συνδεόμενων με την ασφάλεια κινδύνων και των κρίσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινές πολιτικές της Ένωσης (στρατηγικές, προγράμματα και σχέδια δράσης), τη νομοθεσία, την πρακτική συνεργασία και τις εκτιμήσεις των απειλών και των κινδύνων.

Το συγκεκριμένο χρηματοδοτικό μέσο παρέχει ευκαιρίες ανάπτυξης των ικανοτήτων των αστυνομικών δυνάμεων μέσω κοινής επιχειρησιακής κατάρτισης και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, τεχνογνωσίας και εμπειρογνωμοσύνης. Μεταξύ άλλων, μπορεί να χρηματοδοτήσει δράσεις που αφορούν:

- τη βελτίωση της αστυνομικής συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ αστυνομικών αρχών, συμπεριλαμβανομένων των κοινών ομάδων έρευνας και όλων των άλλων μορφών κοινής διασυνοριακής δράσης, την πρόσβαση και την ανταλλαγή πληροφοριών και τις διαλειτουργικές τεχνολογίες
- τη δικτύωση, την αμοιβαία εμπιστοσύνη και κατανόηση, την αμοιβαία μάθηση, τον εντοπισμό, την ανταλλαγή και τη διάδοση τεχνογνωσίας, εμπειριών και ορθών πρακτικών, την ανταλλαγή

πληροφοριών, την κοινή αντίληψη και πρόβλεψη καταστάσεων, τον σχεδιασμό αντιμετώπισης έκτακτων καταστάσεων και τη διαλειτουργικότητα

- την ανταλλαγή, την κατάρτιση και την εκπαίδευση προσωπικού και εμπειρογνομόνων των αρμοδίων αρχών, συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής κατάρτισης και των κοινών ασκήσεων ή προγραμμάτων.

Πρόγραμμα «Δικαιοσύνη»

Περίοδος: 2014–2020

Προϋπολογισμός: 472 εκατ. ευρώ

Νομική βάση: Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση, για την περίοδο 2014-2020, του προγράμματος «Δικαιοσύνη», COM(2011) 759 τελικό, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0759:FIN:EL:PDF>.

Γενικός στόχος του προγράμματος είναι η συμβολή στη δημιουργία ενός χώρου δικαιοσύνης μέσω της προώθησης της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και ποινικές υποθέσεις. Το πρόγραμμα αποσκοπεί στην προώθηση της αποτελεσματικής, ολοκληρωμένης και συνεπούς εφαρμογής της νομοθεσίας της Ένωσης στους τομείς της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και ποινικές υποθέσεις, στην ενίσχυση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, καθώς και στην πρόληψη και τον περιορισμό της ζήτησης και της προσφοράς ναρκωτικών ουσιών. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με την υποστήριξη της κατάρτισης και της ευαισθητοποίησης, την ενίσχυση των δικτύων και τη διευκόλυνση της διεθνικής συνεργασίας.

Εντός αυτού του πλαισίου και με στόχο την απλοποίηση και τον εξορθολογισμό, το πρόγραμμα «Δικαιοσύνη» αποτελεί τον διάδοχο τριών προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013 τα οποία χρηματοδοτούνταν από το πρόγραμμα-πλαίσιο «Θεμελιώδη Δικαιώματα και Δικαιοσύνη»:

- Αστική Δικαιοσύνη (JCIV),
- Ποινική Δικαιοσύνη (JPEN),
- Πρόληψη των Ναρκωτικών και Σχετική Ενημέρωση (DRIP).

Στόχοι

- Προώθηση της αποτελεσματικής, ολοκληρωμένης και συνεπούς εφαρμογής της νομοθεσίας της Ένωσης στους τομείς της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και ποινικές υποθέσεις.

Ο δείκτης βάσει του οποίου εκτιμάται η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου συνίσταται, μεταξύ άλλων, στον αριθμό περιπτώσεων διασυνοριακής συνεργασίας.

- Διευκόλυνση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Ο δείκτης βάσει του οποίου εκτιμάται η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου συνίσταται, μεταξύ άλλων, στην αντίληψη των Ευρωπαίων όσον αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.
- Πρόληψη και μείωση της ζήτησης και της προσφοράς ναρκωτικών. Ο δείκτης βάσει του οποίου εκτιμάται η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου συνίσταται, μεταξύ άλλων, στον αριθμό περιπτώσεων διασυνοριακής συνεργασίας.
- Το πρόγραμμα αποβλέπει στην πρόωθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και στην καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, εθνοτικής καταγωγής, θρησκευματος ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού, στο πλαίσιο όλων των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του προγράμματος.

Υποστηριζόμενες δραστηριότητες

- Εργασίες ανάλυσης, π.χ. συλλογή δεδομένων και στατιστικών· ανάπτυξη κοινών μεθοδολογιών και, εφόσον απαιτείται, δεικτών ή σημείων αναφοράς για συγκριτική αξιολόγηση· μελέτες, έρευνες και αναλύσεις· αξιολογήσεις και εκτιμήσεις αντικτύπου.
- Δραστηριότητες κατάρτισης για μέλη του δικαστικού σώματος και άλλους λειτουργούς και υπαλλήλους του τομέα απονομής της δικαιοσύνης.
- Αλληλομάθηση, συνεργασία, δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και διάδοσης.
- Παροχή στήριξης σε βασικούς παράγοντες, κύρια δίκτυα που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δικτύωση σε ευρωπαϊκό επίπεδο μεταξύ εξειδικευμένων φορέων και οργανισμών, εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών, χρηματοδότηση δικτύων εμπειρογνομώνων, χρηματοδότηση παρατηρητηρίων που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Πρόγραμμα Progress

Περίοδος: 2014–2020

Προϋπολογισμός: 500 εκατ. ευρώ

Νομική βάση: Απόφαση αριθ. 1672/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της

24ης Οκτωβρίου 2006 για τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη – Progress, ΕΕ 2006 L 315, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=327&langId=el> και

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κοινωνική αλλαγή και την καινοτομία (EASI), COM(2011) 609 τελικό, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011PC0609:EL:NOT>.

Το πρόγραμμα PROGRESS εφαρμόστηκε με σκοπό να συμπληρώσει το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και να συμβάλει στην αντιμετώπιση της φτώχειας και της ανεργίας, στην καταπολέμηση των διακρίσεων, στην πρόωθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, στην ένταξη ατόμων με αναπηρίες στην κοινωνία, και σε άλλες παρόμοιες δράσεις. Κατά την περίοδο 2014–2020 τα τμήματα του προγράμματος Progress σχετικά με την αρχή της «ισότητας των φύλων» και την αρχή της «απαγόρευσης των διακρίσεων» θα ενταχθούν σε νέες πράξεις στον τομέα της δικαιοσύνης. Πάντως, η νέα συνιστώσα EASI του προγράμματος Progress μπορεί να χρηματοδοτήσει δράσεις αξιολόγησης των αναγκών της αγοράς εργασίας και του αντίκτυπου των κοινωνικών πολιτικών. Το πρόγραμμα PROGRESS αποσκοπεί στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Βασική προτεραιότητά του είναι η βελτίωση των κανόνων εποπτείας, παρακολούθησης και επιβολής από τις χώρες της ΕΕ της νομοθεσίας και των πολιτικών για την προστασία και την ισότητα των εργαζομένων και ο έλεγχος της εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ.

Στόχοι του προγράμματος Progress 2014–2020:

- Ανάπτυξη και διάδοση υψηλής ποιότητας συγκριτικών αναλυτικών γνώσεων για να εξασφαλιστεί ότι η πολιτική της Ένωσης για την απασχόληση και η κοινωνική πολιτική της, καθώς και η νομοθεσία της σχετικά με τις συνθήκες εργασίας βασίζονται σε αξιόπιστα στοιχεία και ανταποκρίνονται στις ανάγκες, τις προκλήσεις και τις συνθήκες στα επίμαχους κράτη μέλη και στις άλλες συμμετέχουσες χώρες.
- Διευκόλυνση της αποτελεσματικής ανταλλαγής πληροφοριών χωρίς αποκλεισμούς, της αμοιβαίας μάθησης και του διαλόγου σχετικά με την πολιτική της Ένωσης για την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική της, καθώς και τη νομοθεσία σχετικά με τις συνθήκες εργασίας, σε ενωσιακό εθνικό και διεθνές επίπεδο, ώστε να βοηθούνται τα κράτη μέλη και οι άλλες συμμετέχουσες χώρες στην ανάπτυξη των πολιτικών τους και στην εφαρμογή της νομοθεσίας της Ένωσης.

- Παροχή οικονομικής στήριξης στους φορείς χάραξης πολιτικής για να δοκιμάσουν μεταρρυθμίσεις στην κοινωνική πολιτική και στην πολιτική της αγοράς εργασίας, να ενισχύσουν την ικανότητα των κύριων παραγόντων για εκπόνηση και εφαρμογή κοινωνικών πειραματισμών και να καταστήσουν προσιτές τις σχετικές γνώσεις και την εμπειρία.
- Παροχή, στις οργανώσεις της Ένωσης και τις εθνικές οργανώσεις, χρηματοδοτικής υποστήριξης για την ενίσχυση της ικανότητάς τους να αναπτύξουν, να προάγουν και να στηρίζουν την εφαρμογή της πολιτικής της Ένωσης για την απασχόληση και της κοινωνικής πολιτικής της, καθώς και της νομοθεσίας της σχετικά με τις συνθήκες εργασίας.

EIDHR – Ευρωπαϊκό μέσο για την προαγωγή της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Περίοδος: 2007–2013

Προϋπολογισμός: 1 104 εκατ. ευρώ

Νομική βάση: Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1889/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2006 για την καθιέρωση ενός χρηματοδοτικού μέσου για την προαγωγή της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου παγκοσμίως, ΕΕ 2006 L 386,

http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/eidhr_en.htm.

Στόχος του νέου αυτού εργαλείου είναι η παροχή χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε χώρες εκτός ΕΕ. Η βοήθεια που παρέχεται δυνάμει του EIDHR συμπληρώνει άλλα μέσα εφαρμογής των πολιτικών της ΕΕ για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα

του ανθρώπου όπως το Ευρωπαϊκό Μέσο Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ENPI), ο μηχανισμός αναπτυξιακής συνεργασίας (DCI) και το χρηματοδοτικό μέσο σταθερότητας (IfS).

Στόχοι

- Ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας πολιτών όσον αφορά την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων.
- Προώθηση του σεβασμού στα δικαιώματα του ανθρώπου και στις θεμελιώδεις ελευθερίες σε χώρες και περιοχές όπου απειλούνται περισσότερο.
- Ενίσχυση της εμπιστοσύνης στις εκλογικές διαδικασίες και αύξηση της αξιοπιστίας τους, ιδίως μέσω αποστολών εκλογικής παρατήρησης και μέσω της στήριξης τοπικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που συμμετέχουν σε αυτές τις διαδικασίες.

Υποστηριζόμενες δραστηριότητες

- Παροχή στήριξης στους υπερασπιστές των δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- Εκπαίδευση στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της δημοκρατίας.
- Υποστήριξη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- Προώθηση της συνεργασίας της κοινωνίας των πολιτών με διεθνείς οργανισμούς, και υποστήριξη των δραστηριοτήτων της κοινωνίας των πολιτών που αποβλέπουν στην παρακολούθηση της εφαρμογής μέσων που αφορούν τα δικαιώματα του ανθρώπου.
- Προώθηση της τήρησης του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ρατσισμός, διακρίσεις, μισαλλοδοξία και εξτρεμισμός: Διδάγματα από εμπειρίες στην Ελλάδα και την Ουγγαρία

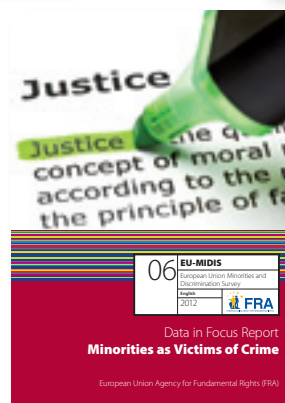
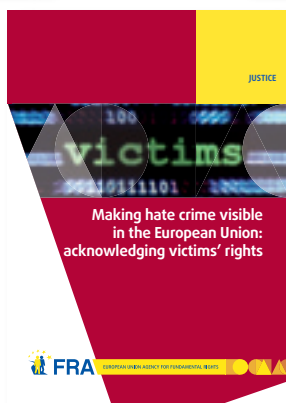
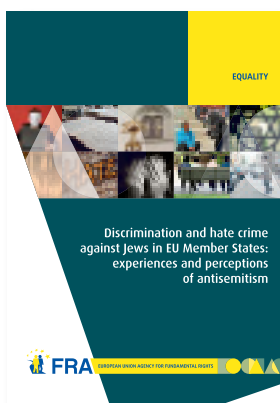
2014 – 69 σ. – 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-9239-428-8

doi:10.2811/65038

Μεγάλο μέρος των πληροφοριών για τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατίθεται στο Διαδίκτυο. Πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες μπορείτε να αποκτήσετε μέσω του δικτυακού τόπου του FRA (fra.europa.eu).

Για περαιτέρω εκδόσεις του FRA που εξετάζουν θέματα ρατσισμού, διακρίσεων, μισαλλοδοξίας και εξτρεμισμού, βλ. :

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- ένα αντίτυπο: από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- περισσότερα από ένα αντίτυπα ή αφίσες/χάρτες: από τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://ec.europa.eu/represent_el.htm), από τα γραφεία εκπροσώπησης στις εκτός ΕΕ χώρες (http://eeas.europa.eu/delegations/index_el.htm), επικοινωνώντας με την υπηρεσία Άμεση Ευρώπη (http://europa.eu/eurodirect/index_el.htm) ή καλώντας τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (δωρεάν τηλεφωνικός αριθμός από όλη την Ένωση) (*).

(*) Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή:

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).

HELPING TO MAKE FUNDAMENTAL RIGHTS A REALITY FOR EVERYONE IN THE EUROPEAN UNION

Η διάπραξη εγκλημάτων που υποκινούνται από τον ρατσισμό, την ξενοφοβία και τις συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας, η ενσωμάτωση στοιχείων εξτρεμιστικής ιδεολογίας στον πολιτικό και δημόσιο διάλογο, και οι διακρίσεις με βάση την εθνοτική καταγωγή συνεχίζονται με αμείωτη ένταση σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυξανόμενη ανησυχία προκαλούν σε εθνικό ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο οι εκδηλώσεις βίαιου ρατσισμού και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, ιδίως σε δύο κράτη μέλη της ΕΕ: την Ελλάδα και την Ουγγαρία. Επιπλέον, ανησυχητική είναι η σημαντική κοινοβουλευτική εκπροσώπηση κομμάτων που χρησιμοποιούν παραστρατιωτικές τακτικές ή συνδέονται στενά με παραστρατιωτικές ομάδες και χρησιμοποιούν εξτρεμιστική ρητορική έχοντας ως στόχο τους παράνομους μετανάστες στην Ελλάδα, ενώ στην Ουγγαρία τους Ρομά και τους Εβραίους.

Δεδομένης της κατάστασης, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέλαβε την πρωτοβουλία να συλλέξει στοιχεία και να συντάξει την παρούσα θεματική έκθεση για να εξετάσει την αποτελεσματικότητα των μέτρων καταπολέμησης του ρατσισμού, των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του εξτρεμισμού που λαμβάνουν οι αρχές, οι θεσμικοί φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μη κυβερνητικές οργανώσεις στα δύο αυτά κράτη μέλη της ΕΕ.

Η παρούσα έκθεση εστιάζει μεν σε δύο κράτη μέλη, όμως, οι παράγοντες που δυσχεραίνουν την αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων, τους οποίους εντοπίζει η έκθεση, αφορούν όλη την ΕΕ. Ως εκ τούτου, οι προτάσεις που διατυπώνονται κρίνονται χρήσιμες για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο ρατσισμός και οι συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας δεν θα κερδίσουν περαιτέρω έδαφος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Υπηρεσία Εκδόσεων

FRA – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία

Τηλ. +43 158030-0 – Φαξ +43 158030-699

fra.europa.eu – info@fra.europa.eu

[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)

[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)

twitter.com/EURightsAgency

ISBN 978-92-9239-428-8

9 789292 394288